

# Ankara-Niğde Otoyolu Projesi Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planı



ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.

SRM Danışmanlık Tarafından Hazırlanmıştır

Nisan 2019



Social  
Risk  
Management

## İÇİNDEKİLER

|         |                                                                                  |    |
|---------|----------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.      | GİRİŞ.....                                                                       | 10 |
| 1.1     | Projeye Genel Bakış .....                                                        | 10 |
| 1.2     | Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planının (GKYYP) Amacı .....        | 13 |
| 1.3     | GKYYP'nin Kapsamı .....                                                          | 14 |
| 2.      | GKYYP METODOLOJİSİ .....                                                         | 15 |
| 2.1     | Masabaşı Çalışma .....                                                           | 15 |
| 2.2     | Saha çalışması.....                                                              | 16 |
| 2.2.1   | Örneklem seçme.....                                                              | 16 |
| 2.2.2   | Saha ziyareti .....                                                              | 18 |
| 2.2.3   | Saha Çalışması Sonuçları.....                                                    | 18 |
| 2.3     | Saha Çalışmasıyla İlgili Kısıtlılıklar .....                                     | 19 |
| 3.      | YASAL ÇERÇEVE .....                                                              | 21 |
| 3.1     | Proje ile İlgili Ulusal Mevzuat .....                                            | 21 |
| 3.1.1   | Arazi Edinimi.....                                                               | 21 |
| 3.1.2   | Kamu Arazisi Kullanımı .....                                                     | 22 |
| 3.1.3   | Arazi Toplulaştırması .....                                                      | 23 |
| 3.2     | Projede Uygulanan Uluslararası Standartlar .....                                 | 23 |
| 3.2.1   | IFC Performans Standartları.....                                                 | 23 |
| 3.1.1.1 | Ekvator Prensipleri III.....                                                     | 25 |
| 3.3     | Boşluk Analizi .....                                                             | 27 |
| 3.3.1   | Kamulaştırma ve Arazi Toplulaştırma Sürecinin Uygulanmasına Dair Boşluklar ..... | 27 |
| 3.3.2   | Acele Kamulaştırma ile IFC PS 5 Standardı Arasındaki Temel Boşluklar .....       | 37 |
| 4.      | ARAZİ EDİNİMİ SÜRECİ.....                                                        | 38 |
| 5.      | SOSYO-EKONOMİK MEVCUT DURUM .....                                                | 41 |
| 5.1     | İkamet Durumu .....                                                              | 41 |
| 5.2     | Hane Reislerinin Sosyo-Ekonomik Durumu.....                                      | 41 |
| 5.3     | Hane Halkı Üyelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu .....                                | 43 |
| 5.4     | Hanelerin Gelir Ve Giderleri.....                                                | 44 |
| 5.4.1   | Gelir Kaynakları.....                                                            | 44 |
| 5.4.2   | Giderler .....                                                                   | 45 |
| 5.4.3   | Devletten Alınan Sosyal Yardım Destekleri .....                                  | 45 |
| 5.4.4   | Hanelerin Kendi Geçim Kaynaklarını Değerlendirmesi.....                          | 46 |
| 5.5     | Ziyaret Edilen Yerleşimlerdeki Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri .....           | 46 |
| 5.5.1   | Temel Gelir Kaynakları .....                                                     | 46 |
| 5.5.2   | Tarım .....                                                                      | 47 |
| 5.5.3   | Hayvancılık.....                                                                 | 49 |
| 6.      | GEÇİM KAYNAKLARI ÜZERİNDEKİ POTANSİYEL ETKİLER .....                             | 53 |
| 6.1     | Arazi Ediniminin Etkileri.....                                                   | 53 |
| 6.1.1   | Arazi Toplulaştırması Nedeniyle Şahıs Arazilerinin Kaybı.....                    | 54 |
| 6.1.2   | Arazi Toplulaştırma Nedeniyle Kamu Arazilerinin Kaybı .....                      | 55 |
| 6.1.3   | Kamulaştırmadan Dolayı Kalıcı Arazi Kaybı .....                                  | 56 |
| 6.1.3.1 | Kamulaştırmadan Etkilenen Şahıs Arazileri.....                                   | 56 |
| 6.1.3.2 | Kamulaştırmadan Etkilenen Hazine Arazileri .....                                 | 58 |
| 6.2     | Kamulaştırmadan Etkilenen Diğer Taşınmaz Varlıklar .....                         | 59 |

|        |                                                                                      |     |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 6.3    | Kısıtlı Erişim .....                                                                 | 61  |
| 6.4    | Saha Çalışmasının Temel Bulguları.....                                               | 62  |
| 6.4.1  | Projenin Arazi Kullanımı ve Geçim Kaynaklarına Etkisi .....                          | 62  |
| 6.4.2  | Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması .....                                   | 69  |
| 6.4.3  | Bedel kullanımı .....                                                                | 70  |
| 6.4.4  | Hassas gruplar .....                                                                 | 70  |
| 7.     | UYGUNLUK ÇERÇEVESİ VE HAK SAHİPLİĞİ MATRİSİ.....                                     | 72  |
| 7.1    | Hak Sahipliği Matrisi .....                                                          | 72  |
| 8.     | GEÇİM KAYNAKLARININ YENİDEN YAPILANDIRILMASI TEDBİRLERİ .....                        | 77  |
| 8.1    | ERG Tarafından Verilmiş Destekler .....                                              | 77  |
| 8.2    | GKYYP Programları .....                                                              | 78  |
| 8.2.1  | Tarım Programları.....                                                               | 80  |
| 8.2.2  | Hayvancılık Programları .....                                                        | 86  |
| 8.2.3  | Program Uygulama Metodolojisi .....                                                  | 87  |
| 8.3    | GKYYP Bütçesi.....                                                                   | 88  |
| 9.     | İZLEME VE DEĞERLENDİRME.....                                                         | 91  |
| 9.1    | Hedef .....                                                                          | 91  |
| 9.2    | İzleme ve Değerlendirme Bileşenleri .....                                            | 91  |
| 9.3    | İzleme Göstergeleri .....                                                            | 93  |
| 10.    | PAYDAŞ KATILIMI VE İSTİŞARE .....                                                    | 95  |
| 10.1   | ERG Tarafından Gerçekleştirilen Paydaş Çalışmaları.....                              | 97  |
| 10.2   | Şikayet ve Talepler.....                                                             | 99  |
| 10.2.1 | ERG Tarafından Alınan Şikayetler ve Talepler .....                                   | 99  |
| 10.2.2 | Paydaş Katılımı ile İlgili Saha Araştırması Bulguları .....                          | 100 |
| 10.2.3 | Projeyle ilgili Bilgi Paylaşımı ve Açıklamalar .....                                 | 102 |
| 11.    | ŞİKAYET MEKANİZMASI (ŞM) .....                                                       | 105 |
| 12.    | KURUMSAL DÜZENLEMELER.....                                                           | 107 |
| 13.    | UYGULAMA TAKVİMİ ve BÜTÇE .....                                                      | 108 |
| 14.    | KIYMET TAKDİR YÖNTEMLERİ.....                                                        | 110 |
| 14.1   | Taşınmaz ve Diğer Varlıklara Yönelik Kıymet Takdiri.....                             | 110 |
| 14.1.1 | Ürünler .....                                                                        | 110 |
| 14.1.2 | Yonca Bedeli .....                                                                   | 110 |
| 14.1.3 | Parsel Bedeli .....                                                                  | 111 |
| 14.1.4 | Yapı ve Müştemilatlar.....                                                           | 111 |
| Ek A.  | Kamulaştırma Kanunu 27. Madde (Acele Kamulaştırma).....                              | 113 |
| Ek B.  | ERG Şikayet/Talep Formu.....                                                         | 116 |
| Ek C.  | ERG'nin İnternet Sayfasında Şikayet Linki .....                                      | 118 |
| Ek D.  | Yerleşimlere Göre Etkilenen Hanelerin Durumu .....                                   | 119 |
| EK E.  | Görüşmelere Katılan Hanelerin İmza Listesi .....                                     | 121 |
| EK F.  | Yerleşimlerde Yapılan Görüşmelerle İlgili Tutanaklar.....                            | 122 |
| EK G.  | Fotoğraflar.....                                                                     | 123 |
| EK H.  | Tarım İl Müdürlüklerinin Zirai Ürünler Gelir-Gider 2017 Yılı Maliyet Tabloları ..... | 128 |
| EK I.  | Kamulaştırma Yasal Çerçeve .....                                                     | 130 |
| EK J.  | Bilgilendirme Broşürü .....                                                          | 131 |

**Şekiller**

|                                                            |     |
|------------------------------------------------------------|-----|
| Şekil 1-1. Ankara-Niğde Otoyolu Genel Yerleşim Planı ..... | 11  |
| Şekil 10-1. Kullanıcı Belirleme Süreci .....               | 95  |
| Şekil 11-1. KGM-ERG Şikayet Mekanizması Akış Şeması .....  | 105 |
| Şekil 13-1. Uygulama Zaman Çizelgesi .....                 | 109 |
| Şekil 14-1. Taşınmaz Değerleme ve Ödeme Süreci .....       | 112 |

**Tablolar**

|                                                                                             |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Tablo 1-1. Otoyol Kesimlerine Göre Yol Uzunlukları (Mart 2018 İtibariyle) .....             | 12 |
| Tablo 2-1. Seçilen yerleşimler .....                                                        | 16 |
| Tablo 2-2. Muhtargörüşmeleri .....                                                          | 17 |
| Tablo 2-3. Parsel tipine göre saha çalışması sonuçları .....                                | 19 |
| Tablo 2-4. PEK sayısına göre saha çalışması özeti .....                                     | 19 |
| Tablo 2-5. Yapılan anket sayısı .....                                                       | 20 |
| Tablo 3-1. Kamulaştırma ve Arazi Toplulaştırma Sürecinin Uygulanmasına Dair Boşluklar ..... | 27 |
| Tablo 3-2. Acele Kamulaştırma Boşlukları ve Alınacak Önlemler .....                         | 37 |
| Tablo 4-1. Kurumların Sorumlulukları .....                                                  | 39 |
| Tablo 5-1. İkamet Durumu .....                                                              | 41 |
| Tablo 5-2. Dönemsel PEK'lerin İkamet Ettikleri Yerler .....                                 | 41 |
| Tablo 5-3. Hane Reislerinin Demografik Bilgisi .....                                        | 42 |
| Tablo 5-4. Hane Üyelerinin Cinsiyet Dağılımı .....                                          | 43 |
| Tablo 5-5. Hane Üyelerinin Cinsiyetlerine Göre Meslekleri .....                             | 43 |
| Tablo 5-6. Hane Üyelerinin Sağlık Durumu .....                                              | 44 |
| Tablo 5-7. Gelir Kaynağı Sayısı .....                                                       | 44 |
| Tablo 5-8. Gelir Kaynakları .....                                                           | 45 |
| Tablo 5-9. Hane Halkı Harcamaları .....                                                     | 45 |
| Tablo 5-10. Hanelerin Geçim Kaynaklarını Değerlendirmesi .....                              | 46 |
| Tablo 5-11. Yerleşimlerin Temel Geçim Kaynakları .....                                      | 46 |
| Tablo 5-12. Tarımsal Araziler .....                                                         | 47 |
| Tablo 5-13. Mevcut Meraların Durumu .....                                                   | 48 |
| Tablo 5-14. Hayvancılık Durumu .....                                                        | 49 |
| Tablo 5-15. Büyükbaş Hayvan Satış Fiyatları .....                                           | 50 |
| Tablo 5-16. Küçükbaş Hayvan Satış Fiyatları .....                                           | 51 |

|                                                                                               |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Tablo 5-17. Sorunlar ve Çözüm Önerileri .....                                                 | 52 |
| Tablo 6-1. Arazi Edinimine İlişkin Parsel Verileri .....                                      | 53 |
| Tablo 6-2. Arazi Toplulaştırmaya İlişkin İlerleme .....                                       | 53 |
| Tablo 6-3. Arazi Edinimi Özeti .....                                                          | 54 |
| Tablo 6-4. Arazi Kamulaştırma Bilgileri .....                                                 | 56 |
| Tablo 6-5. Yerleşimlerin Kamulaştırma Bilgileri .....                                         | 57 |
| Tablo 6-6. Kamulaştırmadan Etkilenen Hazine Arazileri .....                                   | 58 |
| Tablo 6-7. Projeden Etkilenen Ağaçlar .....                                                   | 60 |
| Tablo 6-8. Projeden Etkilenen Yapılar .....                                                   | 61 |
| Tablo 6-9. Etkilenen Parsel Büyüklüğü .....                                                   | 62 |
| Tablo 6-10. Büyüklük ve Kullanım itibarıyla Etkilenen Araziler .....                          | 63 |
| Tablo 6-11. Arazi Kullanımı .....                                                             | 63 |
| Tablo 6-12. Zirai Ürünlerin Kullanımı .....                                                   | 63 |
| Tablo 6-13. Tarım Amaçlı Kullanılan Başka Araziniz Bulunuyor Mu? .....                        | 64 |
| Tablo 6-14. Projenin Toplam Arazi Sahipliğine Etkisi .....                                    | 64 |
| Tablo 6-15. Geriye Kalan Arazilerdeki Tarım Ürünlerinin Kullanımı .....                       | 65 |
| Tablo 6-16. PEK'lerin Projeden Etkilenen Ağaçları .....                                       | 65 |
| Tablo 6-17. PEK'lerin Etkilenen Ağaç Türleri .....                                            | 65 |
| Tablo 6-18. En Fazla Ekilen Ürünler .....                                                     | 66 |
| Tablo 6-19. En Fazla Ekilen Ürünlere İlişkin Dekar Başına Ortalama Rekolte ve Net Gelir ..... | 67 |
| Tablo 6-20. Hayvan Sahipliği .....                                                            | 67 |
| Tablo 6-21. Hayvan Sahipliği Türleri .....                                                    | 68 |
| Tablo 6-22. Mera Yeterliliği .....                                                            | 68 |
| Tablo 6-23. Süt Ürünlerinin Kullanımı .....                                                   | 68 |
| Tablo 6-24. Gelir Kaynaklarının Geliştirilmesine İlişkin Hususlar .....                       | 69 |
| Tablo 6-25. Yerel İstihdam Talepleri .....                                                    | 69 |
| Tablo 6-26. Aldığınız Tazminatı Nasıl Değerlendireceksiniz? .....                             | 70 |
| Tablo 6-27. Hanelerdeki Hassas Gruplar .....                                                  | 70 |
| Tablo 6-28. PEK'lerdeki Sağlık Durumu .....                                                   | 71 |
| Tablo 7-1. Hak Sahipliği Matrisi .....                                                        | 73 |
| Tablo 8-1. ERG Tarafından Verilen Destekler .....                                             | 77 |
| Tablo 8-2. GKYYP Programları Özeti .....                                                      | 79 |

|                                                                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Tablo 8-3. GKYYP Programları .....                                                                           | 79  |
| Tablo 8-4. Buğday Yetiştiriciliği.....                                                                       | 80  |
| Tablo 8-5. Program Yatırım Getirisi .....                                                                    | 81  |
| Tablo 8-6. Buğday Yetiştiriciliğini Geliştirme Bütçesi .....                                                 | 81  |
| Tablo 8-7. Buğday Yetiştiriciliğini Geliştirme Zaman Tablosu .....                                           | 81  |
| Tablo 8-8. Yemlik Arpa Yetiştiriciliği .....                                                                 | 82  |
| Tablo 8-9. Yemlik Arpa Ekimi Yatırım Getirisi .....                                                          | 83  |
| Tablo 8-10. Yemlik Arpa Ekimi Bütçesi.....                                                                   | 83  |
| Tablo 8-11. Yemlik Arpa Ekimi Zaman Çizelgesi.....                                                           | 83  |
| Tablo 8-12. Yonca Üretimi .....                                                                              | 84  |
| Tablo 8-13. Yonca Üretimi Yatırım Getirisi .....                                                             | 85  |
| Tablo 8-14. Yonca Üretimi Bütçe .....                                                                        | 85  |
| Tablo 8-15. Yonca Üretimi Zaman Çizelgesi.....                                                               | 85  |
| Tablo 8-16. Hayvancılık Desteklemeleri.....                                                                  | 86  |
| Tablo 8-17. Hayvancılık Programı Yatırım Getirisi.....                                                       | 86  |
| Tablo 8-18. Hayvancılık Desteklemeleri Zaman Çizelgesi .....                                                 | 87  |
| Tablo 8-19. GKYYP Bütçesi.....                                                                               | 88  |
| Tablo 9-1. İzleme Bileşenleri.....                                                                           | 92  |
| Tablo 9-2. İzleme Göstergeleri .....                                                                         | 93  |
| Tablo 9-3. İzleme Kategorileri.....                                                                          | 93  |
| Tablo 10-1. Projenin Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması açısından Paydaş Katılım Faaliyetleri..... | 96  |
| Tablo 10-2. Sosyal Uzmanlar Tarafından Yapılan Paydaş Görüşmeleri .....                                      | 97  |
| Tablo 10-3. Görüşmeler Sırasında Gelen Sorular .....                                                         | 98  |
| Tablo 10-4. Şikayet Kaynağı .....                                                                            | 99  |
| Tablo 10-5. Şikayet Durumu (Açık/Kapalı) .....                                                               | 99  |
| Tablo 10-6. Şikayet Konusunda Karşılıklı Anlaşma Durumu .....                                                | 100 |
| Tablo 10-7. Şikayet Konuları .....                                                                           | 100 |
| Tablo 10-8. Hane Halkının Şikayetleri Bildirme Konusunda Tercih Ettiği Kişiler/Taraflar .....                | 101 |
| Tablo 10-9. Şikayetlerinizi Nasıl İleteceğinizi Biliyor musunuz? .....                                       | 101 |
| Tablo 10-10. Şikayet Durumu .....                                                                            | 102 |
| Tablo 10-11. Şikayet Mekanizmasından Memnun musunuz?.....                                                    | 102 |
| Tablo 10-12. PEK'lerin Proje Görüşmelerine İlişkin Algısı .....                                              | 103 |

|                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Tablo 10-13. Bilgi alınmak istenen konular.....                               | 104 |
| Tablo 12-1. GKYP'nin Uygulanmasına Yönelik Kilit Roller ve Sorumluluklar..... | 107 |
| Tablo 13-1. Geçici Uygulama Zaman Çizelgesi.....                              | 108 |
| Tablo 14-1. Yonca bedeli .....                                                | 111 |
| Tablo 14-2. Yonca desteği verilen yerleşimler .....                           | 111 |

## KISALTMALAR

AKU: Acele Kamulaştırma Usulü

ANO: Ankara-Niğde Otoyolu

AT: Arazi Toplulaştırma

ÇED: Çevresel Etki Değerlendirmesi

ÇSEP: Çevresel ve Sosyal Eylem Planı

ÇŞB: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

EP: Ekvator Prensipleri

GKYYP: Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planı

GTHB: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

IFC: Uluslararası Finans Kurumu

İ&D: İzleme ve Değerlendirme

İKA: İhracat Kredi Ajansları

KGM: Karayolları Genel Müdürlüğü

KOM: Köy Ortak Malı

KTk: Kıymet Takdir Komisyonu

KöyTK: Köy Tüzel Kişiliği

KYK: Kamu Yararı Kararı

PEK: Projeden Etkilenen Kişiler

PKP: Paydaş Katılım Planı

PS: Performans Standardı

ŞTM: Şikayet Mekanizması

TEM: Avrupa Transit Karayolu

TGP: Topluluk Geliştirme Programları

CLO: Halkla İlişkiler Uzmanı

TOÖ: Teknik Olmayan Özet

TRGM: Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

UAB: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

UNECE: Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu

YİD: Yap-İşlet-Devret

YYEP: Yeniden Yerleşim Eylem Planı

ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.



## Tanımlar

**Arazi Sahibi:** Arazinin resmi mülkiyetine sahip kişi. Arazi sahibinin araziyi kendisinin de kullanması halinde, arazi sahibi hem kullanıcı hem de arazi sahibi olmaktadır.

**Arazi Kullanıcısı:** Arazi ediniminden etkilenen arazi kullanıcısı. Araziyi tarım, hayvancılık ve yerleşim gibi çeşitli amaçlarla kullanan kişi. Kullanıcıların arazi sahibi olmasına gerek yoktur.

**Şahıs Arazisi:** Tapuları kişilere ait olan araziler.

**Hazine Arazisi:** Hazineye ait olan araziler.

**KöyTK Arazisi:** Köy Tüzel Kişiliğine ait olan ve köylülerin ortak kullanımına açık olan araziler.

## 1. GİRİŞ

### 1.1 Projeye Genel Bakış

Ankara-Niğde Otoyolu (ANO), faaliyetlerini Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na (UAB) (devlet kurumlarında gerçekleştirilen yeniden yapılandırma ile birlikte ismi yakın zamanda değişmiştir) bağlı resmi bir kuruluş olan Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) tarafından planlanan ve geliştirilen önemli bir ulusal ulaşım projesidir. Ankara-Niğde Otoyolu Projesi (bundan böyle "Proje" olarak anılacaktır), Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun (UNECE) bölgesel bir ulaşım altyapısı projesi olan Avrupa Transit Karayolu (TEM) Projesi'nin tamamlayıcı bir parçasıdır. TEM'in ana bölümlerinden biri olan Proje, TEM ağının Türkiye'nin güneyindeki eksik bölümüdür.

Proje'yi geliştiren ve Proje'nin sahibi olan KGM, Türkiye Cumhuriyeti Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği kapsamında Mayıs 2015 tarihinde kapsamlı bir ÇED çalışması başlatmıştır. Bu çalışmaya karayolu, taş ocakları ve inşaat faaliyetlerinde kullanılması planlanan alanlar dahildir. Hazırlanan ÇED Raporuna göre, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB), ÇED Yönetmeliğine uygun olarak Eylül 2016 tarihinde Proje için ÇED Olumlu Kararı (Karar Tarihi: 5 Eylül 2016, Karar No: 4280) vermiştir.

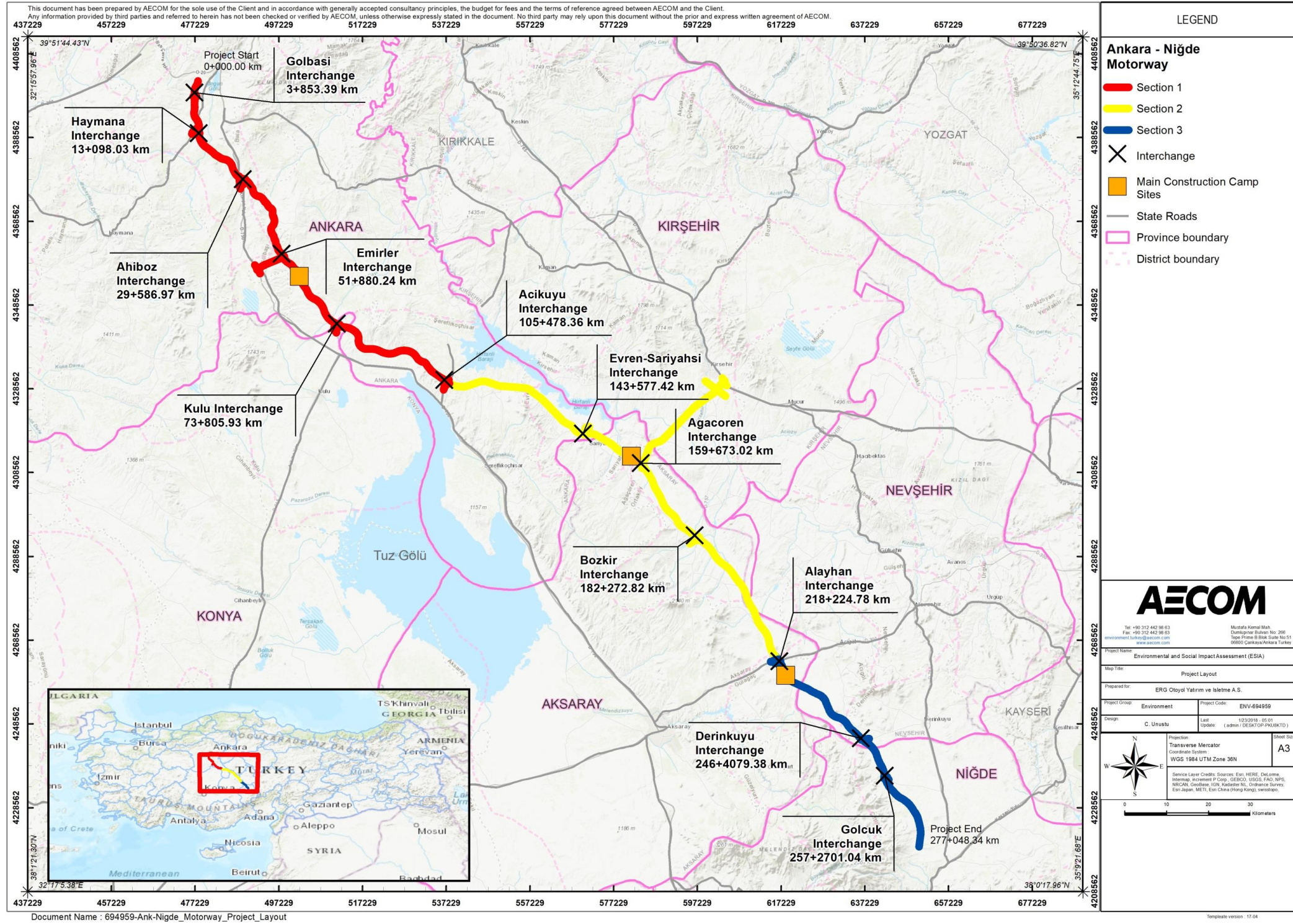
Nisan 2017 tarihinde, ERG İnşaat Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi ile Seza İnşaat'ın ortak bir girişimi olan ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş., Proje'nin uygulanması ile görevlendirilmiştir. Proje, Yap-İşlet-Devret (YİD) modeli aracılığıyla ERG tarafından uygulanacaktır. YİD Kontratı kapsamındaki imtiyaz dönemi 11 yıl 10 ay 17 gün olarak öngörülmüştür. Bu süreye, uluslararası finansman süreci kapsamındaki mali yıl sonuyla birlikte başlayan 3 yıllık inşaat dönemi de dahildir.

Proje, Türkiye'nin 2023 Vizyonu'nun bir parçası olduğundan ve KGM tarafından önemli ve küresel bir proje olarak anıldığından tüm izin ve bürokratik prosedürler çerçevesinde Proje'nin önemini vurgulamak ve resmi hale getirmek amacıyla, Türk Hükümeti Proje'ye özel bir Başbakanlık Genelgesi yayınlamıştır.

Otoyol hepsi Orta Anadolu bölgesinde yer alan Ankara, Aksaray, Konya, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerinden geçecektir. Proje aşağıdaki üç kesimden oluşacaktır:

- a) Kesim 1: Ankara Gölbaşı-Acıkuyu Kavşağı,
- b) Kesim 2: Acıkuyu-Alayhan Kavşağı
- c) Kesim 3: Alayhan-Gölcük Kavşağı.

Şu andaki tasarıma göre (Ocak 2017 itibarıyla) ANO, ana yol ve bağlantı yollarını içeren yaklaşık 330 km'lik bir toplam uzunluğa sahip çift şeritli bir kara yolu olacaktır (ana yolun ilk 30 km'lik kısmında 2 x 4 şerit; geri kalanında 2 x 3 şerit).





Ana güzergâh ve her bir Otoyol kısmındaki bağlantı yollarının uzunluğu Tablo 1.1 içinde özetlenmiştir. Nihai tasarım ve mühendislik çalışmaları hâlihazırda devam etmektedir. Dolayısıyla bağlantı yollarının (örn. Kırşehir bağlantı yolu) uzunluğu gerekli olduğunda revize edilebilir. ANO güzergâhının genel bir planını gösteren harita Şekil 1.1'de verilmiştir.

Tablo 1-1. Otoyol Kesimlerine Göre Yol Uzunlukları (Mart 2018 İtibariyle)

| Kesim   | Tanım                          | KM Mesafesi |         | Güzergah Uzunluğu (km) |                  |              |
|---------|--------------------------------|-------------|---------|------------------------|------------------|--------------|
|         |                                | Başlangıç   | Bitiş   | Ana Yol                | Bağlantı Yolları | Toplam       |
| Kesim 1 | Ankara Gölbaşı-Acıkuyu Kavşağı | 0+000       | 105+478 | 105,4                  | 16,5             | 121,9        |
| Kesim 2 | Acıkuyu-Alayhan Kavşağı        | 105+478     | 218+224 | 112,7                  | 35,5             | 150,0        |
| Kesim 3 | Alayhan-Gölcük Kavşağı         | 218+224     | 277+048 | 56,7                   | 3,2              | 59,9         |
| Toplam  |                                |             |         | <b>274,8</b>           | <b>55,2</b>      | <b>331,8</b> |

Kaynak: ERG, 2018

ERG, Kredi Kuruluşları ve İhracat Kredi Ajansları (İKA) tarafından "A Kategori" olarak değerlendirilen uluslararası ve ulusal finansman olanaklarını değerlendirmektedir. Bu doğrultuda AECOM Turkey Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti. (bundan böyle "ÇSED Danışmanı" olarak anılacaktır); Uluslararası Finans Kurumu'nun (IFC) Performans Standartları (PS), Ekvator Prensipleri (EP) III, Resmi Destekli İhracat Kredileri ile Çevresel ve Sosyal Durum Değerlendirme Üzerine Ortak Yaklaşımlar Tavsiye Kararı (OECD Ortak Yaklaşımlar, 2016) ve Çevre, Sağlık ve Güvenlik Kılavuzu uyarınca amaca uygun bir ÇSED Bilgi Açıklama Paketi hazırlamıştır. ÇSED Raporu, Teknik Olmayan Özet (TOÖ), Paydaş Katılım Planı (PKP), Yeniden Yerleşim Eylem Planı (YYEP), Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planı (GKYYP) Çerçevesi ve Çevresel ve Sosyal Eylem Planının (ÇSEP) bulunduğu ÇSED Paketi, ERG ve Kredi Kuruluşları/İhracat Kredi Kuruluşlarının web sitelerinde 30 Nisan 2018 tarihinden itibaren 30 gün boyunca yayınlanmıştır.

Proje'nin inşaat faaliyetleri, hem fiziksel hem ekonomik yerinden edilmeye sonuçlanması beklenen arazi edinimini gerektirecektir. Fiziksel yerinden edilmeye ilgili etkiler, etki azaltıcı önlemler ve tazmin yöntemleri, Proje için hazırlanmış olan Yeniden Yerleşim Eylem Planı'nın (YYEP) bir parçası olup, araziye dayalı geçim kaynaklarının kaybedilmesiyle sonuçlanan etkiler de Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planı'nda (GKYYP) yer almıştır.

Proje tasarımında arazi ediniminden kaynaklı etkilerin en aza indirilmesi dikkate alınmışsa da Proje'nin yapısı gereği arazi edinimi kaçınılmazdır. Proje'nin arazi ediniminden kaynaklanan etkilerin en aza indirilmesine ve kamulaştırma maliyetlerinin azaltılmasına yönelik ihtiyacı dikkate alan KGM, arazi toplulaştırma (AT) uygulamalarından faydalanmıştır.

Proje için gerekli olan araziler, arazi toplulaştırma ve kamulaştırma olmak üzere iki yöntemle edinilmektedir. Arazi toplulaştırma; Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM)<sup>1</sup> tarafından uygulanan birincil arazi edinim

<sup>1</sup> Yeni yasal düzenlemelerle birlikte Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün (TRGM) arazi toplulaştırma sürecindeki rolleri ve sorumlulukları Mart 2018'de Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Ancak, mevcut arazi toplulaştırma görev ve yetkilerinin uygulanmasına yönelik yönetmelik henüz yayınlanmamıştır. Bu nedenle bu belgede Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM), arazi toplulaştırma konusundaki ana uygulayıcı kurumdur.

yöntemidir. Projeye ilişkin kamu yararı kararları 2011 ve 2017'de alınmıştır. TRGM yaklaşık 6 yıl önce Proje'den bağımsız olarak bölgedeki arazi toplulaştırma sürecini başlatmıştır.

TRGM ile KGM arasında 8 Mart 2017 tarihinde imzalanan protokol uyarınca, arazi toplulaştırmasının kısıtlı Hazine arazisi nedeniyle mümkün olmadığı yerleşimlerde KGM, Kamulaştırma Kanunu uyarınca olağan kamulaştırma işlemlerini yürütecektir. Mevcut durumda (Ocak 2019 itibarıyla) kamulaştırma planları, ERG tarafından KGM için görevlendirilen teknik danışmanlar tarafından hazırlanmaktadır. Tamamlanmasının ardından bu planlar KGM tarafından kamulaştırma sürecinin bir parçası olarak onaylanacak ve uygulanacaktır.

Yapım işlerinin başlatılmasının hızlandırılması amacıyla 196 sayılı 23 Ekim 2018 tarihli<sup>2</sup> Resmi Gazete'de ilan edildiği üzere 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27. Maddesi uyarınca Proje'ye acele kamulaştırma hakkı da verilmiştir.

## 1.2 Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planının (GKYYP) Amacı

Bu belgenin amacı, Projenin yarattığı, araziye dayalı geçim yollarının kaybıyla sonuçlanabilecek arazi edinimi etkilerinin önlenmesi, en aza indirilmesi veya azaltılmasını sağlayacak ilkelerin belirlenmesi, ve ERG'nin proje faaliyetlerinden etkilenen geçim kaynaklarının belirlenerek bunların yeniden yapılandırma yaklaşımının ana hatları ile sunulmasıdır.

Bu GKYYP, Proje için hazırlanan ve Mayıs 2018'de açıklanan Yeniden Yerleşim Eylem Planı (YYEP) ile Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Çerçeve belgelerine uygun olarak hazırlanmıştır. GKYYP, hem ulusal mevzuat hem de uluslararası düzeyde kabul edilen standartlar ve gereklilikler temelinde oluşturulmuştur. GKYYP'nin amaçları şunlardır:

- Proje için geçerli yasal çerçevenin sunulması,
- Projeden etkilenen bölgelerdeki geçim kaynaklarının sosyo-ekonomik temeline ilişkin bilgi sunulması,
- Projeden etkilenen bölgelerde geçim kaynaklarını etkilemesi muhtemel, arazi temelli etkilerin ana hatları ile belirlenmesi,
- Kültürel açıdan hassas ve ekonomik açıdan sürdürülebilir geçim kaynaklarının tanımlanması ve tasarlanması, ERG tarafından desteklenebilecek geçim kaynakları üzerindeki etkilerin en aza indirilmesi veya giderilmesine yönelik ekonomik faaliyetlerin yeniden yapılandırılması
- Çeşitli tazminat türlerine göre uygunluk kriterlerinin belirlenmesi,
- GKYYP uygulamasına yönelik izleme ve değerlendirme yaklaşımının belirlenmesi,
- Etkilenen ve müdahil olan tüm grup ve bireyleri dahil edecek şekilde ERG tarafından benimsenecek istişare ve katılım sürecinin tanımlanması,
- Şikayet mekanizmasının oluşturulması ve Projeye yönelik prosedürlerinin tanımlanması,
- Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına yönelik kurumsal düzenlemelerin ve organizasyon yapısının özetlenmesi,
- Önerilen faaliyet ve programlara yönelik bir uygulama takvimi ve bütçesinin belirlenmesi.

---

<sup>2</sup> Saha çalışmaları tamamlandıktan sonra acele kamulaştırma kararı alınmıştır. Bu Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planı hazırlanırken acele kamulaştırmaya dair detaylı bilgi bulunamamıştır.

Bu GKYYP nda uygulamaya yönelik tavsiyeler sunulmuş, katılımcı aktörlerin rol ve sorumlulukları belirlenmiştir.

### 1.3 GKYYP'nin Kapsamı

Bu GKYYP'de, Projenin arazi edinimi etkilerinin yapısı ve kapsamına ek olarak, etkilenen kişilerin/toplulukların, muhtemel geçim kaynağı kayıplarına ilişkin tazminata uygunluğu ve sahip oldukları haklar tanımlanmaktadır. Belgede ayrıca tazminatların şeffaf, tutarlı ve adil biçimde belirlenmesi ve verilmesinde kullanılacak prosedürlerin de çerçevesi çizilmektedir.

Bu GKYYP'de tazminat ve destek almaya uygun kişilerin belirlenmesine, etkilenen parsellerin, varlıkların, evlerin ve bunların sahip vekullanıcıları ile hassas grupların tanımlanmasına yönelik sosyo-ekonomik temel bilgiler yer almaktadır. "Geçim kaynağı" terimi ile bireyler, aileler ve toplulukların hayatlarını idame ettirmek üzere kullandığı maaş geliri, tarım, balıkçılık, hayvancılık, diğer doğal kaynak temelli geçim kaynakları, küçük ölçekli ticaret ve takas gibi çok çeşitli yöntemler ifade edilmektedir.

Bu GKYYP, daha önce açıklanan GKYYP Çerçeve belgesinin genişletilmiş versiyonudur. Bu çerçeve belgenin kapsamı, Projeden Etkilenen Kişi (PEK) kategorilerine yönelik sosyo-ekonomik referans bilgileri, ihtiyaçlar ve geçim kaynakları üzerindeki etkiler ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına özgü program ve destekleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir. GKYYP bütçesi ve belirlenen zaman çizelgesinin de dahil olduğu uygulamaya yönelik düzenlemeler de sunulmuştur.

Arazi edinim süreci kanunlara göre KGM'nin sorumluluğunda olsa da, bu GKYYP'yi hazırlayan ERG, IFC'nin (Uluslararası Finans Kurumu) PS5 (Performans Standardı 5) standartlarına uygun sonuçların elde edilmesi amacıyla GKYYP nın uygulanması ve izlenmesi hususunda KGM ile, kurumun müsaade ettiği ölçüde işbirliği yapmaya karardır. Bu kararlılık çerçevesinde ve kurumsal politikaları uyarınca ERG, bir GKYYP fonu tahsis etmiş ve mevcut faaliyetlerin (örneğin, araziye giriş çalışmaları için toprak sıyırma ) geçim kaynaklarına yönelik etkilerinin ortadan kaldırılması amacıyla gerekli tahsisleri yapmaya başlamıştır<sup>3</sup>. ERG, GKYYP 'nin sorunsuz bir şekilde uygulanması için yeterli finansal kaynakları ve insan kaynaklarını sağlayacaktır. ERG üst yönetimi, KGM ile istişare ve işbirliği içinde GKYYP'nin uygulanmasından sorumludur.

---

<sup>3</sup> Mayıs 2018 itibarıyla, ERG araziye giriş öncesinde ulusal mevzuata göre hükümet tarafından tazmin edilmeyen mevcut ekinler için yaklaşık 180.000 € tutarında ödeme yapmıştır.

## 2. GKYYP METODOLOJİSİ

GKYYP metodolojisi, masabaşı ve arazi çalışmaları temelinde oluşturulmuştur. Bu GKYY'nin hazırlanmasında kullanılan bilgiler, saha çalışmaları sonucunda toplanan birincil verilerden ve halihazırda mevcut olan ikincil veri kaynaklarından edinilmiştir.

Birincil veriler, Projeden etkilenen yerleşimlerde yürütülen hanehalkı araştırmaları ve Projeden Etkilenen Kişilerle (PEK) yapılan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla elde edilmiştir. Bu derinlemesine görüşmelerden toplanan bilgiler, etkilenen kişilere ilişkin sosyal ve ekonomik verilerin üretilmesi için analiz edilmiştir. Araştırma ekibi, aşağıdaki faaliyetleri yürütmüştür:

- Resmi raporlar, belgeler, haritalar v.b. belgelerde bulunan ikincil verilerin gözden geçirilmesi
- Projenin arazi gereksinimlerinden etkilenen PEK'lerin sosyo-ekonomik koşullarına dair genel bilgilerin toplanması amacıyla bir hanehalkı araştırmasının gerçekleştirilmesi
- Projeden etkilenen yerleşimlerin özelliklerine yönelik ampirik veri toplanması amacıyla otoyol güzergahı boyunca yapılan gözlemler

Masabaşı değerlendirmesiyle şunlar amaçlanmıştır:

- Projenin arazi temelli etkilerinin net bir şekilde anlaşılması
- GKYY'nin uygulanmasına dayanak olacak yürürlükteki kanunlar ve IFC PS5 arasındaki boşlukların tanımlanması
- Projeden etkilenen yerleşimler ve topluluklara ilişkin ön verilerin toplanması

Hane halkı araştırması ve derinlemesine görüşmelerde şunlar amaçlanmıştır:

- Mevcut arazi temelli geçim kaynakları ile ilgili olarak PEK'lerden ilk elden bilgi toplanması
- Temel etki alanlarının belirlenmesi, etkilerin en aza indirilmesi ve geçim kaynaklarının geliştirilmesi amacıyla etki azaltma mekanizmalarının geliştirilmesi
- Önceki paydaş katılım faaliyetleri ve şikayet mekanizması ile ilgili nitel bilgilerin toplanması

Projenin lineer yapısı nedeniyle, Projeden etkilenen toplam PEK sayısı Mayıs 2018'de ERG tarafından sağlanan bilgilere göre 11.316'dır ve çok yüksek düzeydedir. Bu nedenle, GKYY çalışması **yerleşimlere yönelik bir örnekleme** dayalı olarak gerçekleştirilmiştir; çünkü, 11.316 PEK'in tamamına ulaşılması amacıyla tam sayım için en az bir yıllık bir çalışma gerekli olacaktır. GKYY çerçevesinde örneklem için arazi edinimine (hem arazi toplulaştırma hem de kamulaştırma) ilişkin mevcut sayım verileri kullanılmıştır.

Sahadaki GKYY ekibinde bir sosyal antropolog, paydaş katılım uzmanı, toplumsal cinsiyet uzmanı, tarımsal kalkınma uzmanı ve hayvancılık programlarının geliştirilmesinde uzman bir veteriner hekim yer almıştır.

### 2.1 Masabaşı Çalışma

Masabaşı çalışması, projeden etkilenen yerleşimlerde mevcut geçim kaynaklarının tespiti için ulaşılabilir bölgesel kalkınma çalışmalarının değerlendirilmesi ve bu sayede sosyo-ekonomik durumun belirlenmesi dahil edilmiştir. Bunun için etkilenen yerleşimlerin bulunduğu bölgelerde ilçe düzeyinde ikincil kaynaklardan tarım ve hayvancılıkla ilgili bilgiler toplanmıştır.

Masabaşı çalışması aynı zamanda saha planlaması için de kullanılmıştır. Arazi edinimiyle ilgili bilgiler ERG'den alınmış ve saha çalışmasının uygulanacağı yerleşimlerin belirlenmesi için bir strateji geliştirilmiştir. Alınan arazi bilgileri ile arazi varlıklarına dair potansiyel etkiler masabaşı çalışmasında değerlendirilmiş, bu arazilerin malik ve hissedar sayıları da değerlendirmeye dahil edilmiştir.

Son olarak kamulaştırmadan kullandıkları ve/veya sahibi oldukları arazileri etkilenen hanelerle yapılacak olan görüşmelerde bilgi almak için kullanılacak bir anket formu oluşturulmuş ve saha programı tarihleri belirlenmiştir.

Özetle masabaşı çalışmasında;

- İlçe düzeyinde tarım ve hayvancılık bilgilerinin tespiti
- Kamulaştırmadan etkilenen parsellere dair bilgiler
- ERG uygulamalarıyla ilgili gelişmeler (şikayet-talepler, vb.)
- Saha çalışması için örneklem seçilmesi
- Anket formunun oluşturulması
- Saha programının belirlenmesi (tarih, yerleşim, ziyaret programı, vb). yapılmıştır.

## 2.2 Saha çalışması

### 2.2.1 Örneklem seçme

Masabaşı çalışması ile ziyaret edilmesi hedeflenen seçilen yerleşim sayısı Aksaray, Ankara, Nevşehir ve Niğde illerine bağlı toplam 8 ilçede bulunan 14 yerleşimdir. Saha çalışması 17-27 Eylül 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Seçilen yerleşimler belirlenirken dikkate alınan kriterler aşağıda gösterilmiştir;

- Şahıs ve/veya hazine parsellerinin % 20 ve üzerinin kamulaştırmadan etkilenmiş olması, % 20 ve üzeri arazi kaybı olsa bile arazinin kaybedilen alanının tarımsal faaliyetler açısından anlamlı bir büyüklük teşkil etmesidir (Yerleşimine göre 1,2 ve 3 dekar ve yukarısı).
- Toplulaştırmadan etkilenen yerleşimlerin bulunması
- Kamulaştırma nedeniyle ortak arazilerinin (hazine, vb.) % 20 ve üzerini kaybeden yerleşimlerin olması
- Kamulaştırmadan etkilenen parsel sayısının en az 5 ve üzeri olması
- Yerleşimlerin 2017 yılı Tuik nüfusları dikkate alınarak etkilenen haneleri bulabilme ihtimalinin güçlü olmasıdır.

Tablo 2-1. Seçilen yerleşimler

| No | İl       | İlçe      | Yerleşim           | Nüfus (2017) | Hedeflenen Anket Sayısı (GKYP + YYEP) | Yapılan GKYP Anket sayısı | Yapılan YYEP Anket sayısı | Yapılan Toplam Anket sayısı | Yapılan anketlerin hedeflenen anketlere oranı (%) |
|----|----------|-----------|--------------------|--------------|---------------------------------------|---------------------------|---------------------------|-----------------------------|---------------------------------------------------|
| 1  | Aksaray  | Ortaköy   | Kümbet             | 848          | 13                                    | 0                         | 11                        | 11                          | 85                                                |
| 2  | Nevşehir | Derinkuyu | Yazıhüyük (Bozkır) | 3,627        | 3                                     | 0                         | 0                         | 0                           | 0                                                 |

ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.



| No            | İl       | İlçe      | Yerleşim              | Nüfus (2017)  | Hedeflenen Anket Sayısı (GKYP + YYEP) | Yapılan GKYP Anket sayısı | Yapılan YYEP Anket sayısı | Yapılan Toplam Anket sayısı | Yapılan anketlerin hedeflenen anketlere oranı (%) |
|---------------|----------|-----------|-----------------------|---------------|---------------------------------------|---------------------------|---------------------------|-----------------------------|---------------------------------------------------|
| 3             | Ankara   | Gölbaşı   | Yavrucuk              | 338           | 12                                    | 2                         |                           | 2                           | 17                                                |
| 4             | Aksaray  | Gülağaç   | Osmanlı               | 166           | 15                                    | 4                         | 0                         | 4                           | 27                                                |
| 5             | Ankara   | Evren     | Evren                 | 1,496         | 15                                    | 5                         | 2                         | 7                           | 47                                                |
| 6             | Aksaray  | Sarıyahşi | Sarıyahşi             | 3,342         | 10                                    | 7                         | 1                         | 8                           | 80                                                |
| 7             | Nevşehir | Derinkuyu | Kuyulutatlar          | 1,141         | 9                                     | 8                         | 0                         | 8                           | 89                                                |
| 8             | Niğde    | Merkez    | Hasaköy               | 975           | 40                                    | 10                        | 1                         | 11                          | 28                                                |
| 9             | Aksaray  | Ortaköy   | Harmandalı            | 1,209         | 15                                    | 14                        | 0                         | 14                          | 93                                                |
| 10            | Nevşehir | Acıgöl    | Kurugöl               | 952           | 40                                    | 18                        | 0                         | 18                          | 45                                                |
| 11            | Niğde    | Merkez    | Hürriyet (Kileredere) | 1,289         | 25                                    | 18                        | 0                         | 18                          | 72                                                |
| 12            | Niğde    | Merkez    | Pınarcık              | 812           | 90                                    | 29                        | 0                         | 29                          | 32                                                |
| 13            | Niğde    | Merkez    | Bağlama               | 2,347         | 100                                   | 52                        | 0                         | 52                          | 52                                                |
| 14            | Niğde    | Merkez    | Yıldıztepe (İnli)     | 2,117         | 100                                   | 57                        | 1                         | 58                          | 58                                                |
| <b>Toplam</b> |          |           |                       | <b>20,659</b> | <b>487</b>                            | <b>224</b>                | <b>16</b>                 | <b>240</b>                  | <b>49</b>                                         |

Seçilen her parselden bir anket yapılması hedeflenmiştir. Buna göre YYEP ve GKYP dahil olmak üzere toplam 487 anket yapılması hedeflenmiş, 224'ü LRP, 16'sı RAP olmak üzere toplam 240 anket yapılmıştır. Yapılan anketlerin hedeflenen anketlere oranı % 49'dur. Bununla birlikte saha çalışması ile toplam 587 parselde dair bilgi ve etkilenen arazilerin kullanım durumu ve kullanıcılarına dair bilgiler toplanmıştır.

Anketler vasıtasıyla toplanan bilgiler:

- Etkilenen hanelerin temel geçim kaynakları,
- Hanelerin tarım ve hayvancılık faaliyetleri ve geçim kaynaklarının geliştirilmesine dair önerileri,
- Kamulaştırma ve toplulaştırmadan etkilenen ortak arazilerin (hazine, köy tüel kişiliği, vd kullanım durumudur..

Hane ve yerleşim bazlı tarım ve hayvancılık programları belirlenirken sadece anket sonuçları ile yetinilmemiş, gidilen yerleşimlerde muhtarlar, kamulaştırma ve toplulaştırmadan etkilenen haneler ile detaylı görüşmeler, odak grup görüşmeleri sonucunda alınan bilgilerden hareketle program tasarımları oluşturulmuştur. Toplam 18 muhtar ile görüşme yapılmış ve geçim kayıplarının olumsuz etkilerini azaltabilecek olası çalışmalar hakkında bilgi alınmıştır.

Tablo 2-2. Muhtargörüşmeleri

| İl       | İlçe      | Yerleşim     | Görüşülen muhtar sayısı |
|----------|-----------|--------------|-------------------------|
| Ankara   | Gölbaşı   | Yavrucuk     | 1                       |
| Ankara   | Evren     |              | 2                       |
| Aksaray  | Ortaköy   | Kümbet       | 1                       |
| Aksaray  | Sarıyahşi |              | 1                       |
| Aksaray  | Ortaköy   | Harmandalı   | 1                       |
| Aksaray  | Gülağaç   | Osmanlı      | 1                       |
| Nevşehir | Derinkuyu | Kuyulutatlar | 1                       |

| İl            | İlçe      | Yerleşim   | Görüşülen muhtar sayısı |
|---------------|-----------|------------|-------------------------|
| Nevşehir      | Derinkuyu | Yazıhüyük  | 1                       |
| Nevşehir      | Acıgöl    | Kurugöl    | 1                       |
| Niğde         | Merkez    | Hürriyet   | 1                       |
| Niğde         | Merkez    | Bağlama    | 2                       |
| Niğde         | Merkez    | Hasaköy    | 1                       |
| Niğde         | Merkez    | Yıldıztepe | 3                       |
| Niğde         | Merkez    | Pınarcık   | 1                       |
| <b>Toplam</b> |           |            | <b>18</b>               |

### 2.2.2 Saha ziyareti

Saha ziyaretlerinde saha ekibi Proje, saha ekibi ve yapılacak çalışma hakkında bilgi vermiştir. Tanıtım kısmından sonra muhtarlar ile PEK'lerin listesi üzerinden geçilerek ikamet ve araziyi kullanma durumlarına dair bilgiler alınmıştır. Sahada ulaşılabilen PEK'ler ile görüşmeler yapılarak anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Muhtardan alınan genel bilgiler;

- Yerleşimin genel bilgileri
- Yerleşimin toprak varlığı, sulu kuru arazi miktarları, ortak kullanılan araziler ve mera varlığı
- Bu tarım alanlarına ne ekildiği, verimleri
- Satılıyorsa ne kadara satılmakta olduğu

PEK'lerden projeden dolayı toplulaştırılan veya kamulaştırılan arazilerinde yetiştirdikleri ürünler, verimleri, projenin meydana getireceği etkilere ilişkin olarak gelir getirici ne tür faaliyetler geliştirilebileceğine dair bilgiler alınmıştır. PEK'lerin tarımsal faaliyetlerinin değerlendirilmesinde kuru/sulu tarım çalışmalarına da ir de detaylı bilgi alınmıştır.

Tarım ve hayvancılık uzmanları tarafından yerleşimler ziyaret edilmiş, özellikle toplulaştırılan alanlar gezilmiş, tarlada hasat edilmeyen ürün varsa tarla başına da gidilmiştir. Projenin sulu tarım yapılan arazilerde su kaynakları üzerine etkisi saha çalışmasında değerlendirilmiş, yol güzergahında bulunan ve projeden etkilenen su kuyularını kaybeden üreticilerin kuyuları görülerek fotoğraflanmıştır.

İlaveten her ilde ve ilçede "Tarım ve Orman Bakanlığı" teşkilatları ziyaret edilmiştir. Buralardan etkilenen yerleşimlerin tarım ve hayvancılık bilgileri alınarak sahadan elde edilen bilgiler teyit edilmiştir.

### 2.2.3 Saha Çalışması Sonuçları

Saha çalışmasının iki hedefi olmuştur. İlk hedef PEK'lerin etkilenen arazilerine dair sosyo-ekonomik mevcut durum verilerini almak, diğer hedef ise; etkilenen parsellerin kullanım durumu ve kullanıcı bilgilerini güncellemek olmuştur.

Anket yapılarak bilgi planlanan anket hedefi 487 parseldir (Her parsel için ayrı bir anket yapılması öngörülmüştür). Saha çalışmasında listede yer alan bazı parsel sahğplerine ulaşamamıştır. Bunun sonucunda 240 hane halkı anketi gerçekleştirilebilmiştir. Ancak toplam 584 parsel ile ilişkin bilgi toplanmıştır. Bu durumun nedeni görüşme yapılan kişiler arasında birden fazla parseli etkilenen malik ve kullanıcıların da bulunmuş olmasıdır.

Saha çalışmasının sonuçları aşağıda gösterilmiştir:

- Bilgisi toplanan 584 parselin % 95'i şahıs parselidir (552 parsel). % 5'i hazine parselidir (32 parsel). 584 parselin % 18'i şahıslarla kullanılmamaktadır (104 parsel).
- Kullanılan parsel sayısı 480 olup kullanıcı sayısı 374'tür. 374 kullanıcının % 81'i sürekli, % 19'u dönemsel ikamet etmektedir. Etkilenen hanelerin % 29'u malik olmayıp arazi kullanıcısıdır.
- Hazine arazilerinin büyük çoğunluğu şahıslar tarafından kullanılmamaktadır. 32 parselde hazine arazisini şahıslarla kullanılan parsel sayısı sadece 4 olmuştur. Bu da hazine arazilerinin % 12'sine tekabül etmektedir.

Tablo 2-3. Parsel tipine göre saha çalışması sonuçları

|                             | Arazi sahipleri sayısı <sup>4</sup> | Arazi kullanıcıları sayısı <sup>5</sup> | Boş/Kullanılmayan Parsel Sayısı | Toplam Parsel Sayısı |
|-----------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------|---------------------------------|----------------------|
| <b>Şahıs parselleri</b>     | 348 <sup>6</sup>                    | 128 <sup>7</sup>                        | 76                              | 552                  |
| <b>Hazine parselleri</b>    | 0                                   | 4                                       | 28                              | 32                   |
| <b>Toplam parsel sayısı</b> | 348                                 | 132                                     | 104                             | 584                  |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Tablo 2-4. PEK sayısına göre saha çalışması özeti

|                              | Arazi sahibi/maliki hane sayısı | Arazi kullanıcısı hane sayısı | Toplam Hane |
|------------------------------|---------------------------------|-------------------------------|-------------|
| <b>Şahıs arazisi</b>         | 266                             | 104                           | 370         |
| <b>Hazine, ortak arazi</b>   | 0                               | 4                             | 4           |
| <b>Toplam Etkilenen Hane</b> | 266                             | 108                           | 374         |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

## 2.3 Saha Çalışmasıyla İlgili Kısıtlılıklar

Sahada ankete başlayıp, devam etmek istemeyen parsel kullanıcıları olmuştur. Bunların sayısı 9 kişidir (4'ü Niğde Merkez Bağlama, 3'ü Nevşehir Acıgöl Kurugöl ve 2'si Aksaray Ortaköy Harmandalı'dır). Bunlara ilaveten anket yapılan kişinin yanıtlamak istemediği veya bilmediği sorular da yanıtlar boş bırakılmış, analizler toplam yanıtlar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

<sup>4</sup> Arazi sahipleri arasında birincil derecede akrabalar da (eş, çocuk, vb.) kabul edilmiştir.

<sup>5</sup> Arazi kullanıcısı olarak uzak akrabalar ve kiracılar kabul edilmiştir.

<sup>6</sup> Çoklu parseli olan haneler, birden fazla parseli olan hanelerdir. Etkilenen 348 parselin sahibi olan 266 hanenin etkilenen parsel dışında başka parselleri de bulunmaktadır.

<sup>7</sup> Çoklu parseli olan kullanıcılar, birden fazla parseli kullanan hanelerdir. Etkilenen 128 parselin kullanıcısı olan 104 hanenin etkilenen parsel dışında başka parselleri de bulunmaktadır.

ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.

Tablo 2-5. Yapılan anket sayısı

| Durum                         | Anket sayısı | %          |
|-------------------------------|--------------|------------|
| Anketi kabul eden             | 215          | 96         |
| Anketi red eden7yarım bırakan | 9            | 4          |
| <b>Toplam</b>                 | <b>224</b>   | <b>100</b> |

Mevcut Ankara-Niğde yolu üzerinde dinlenme tesisi, benzin istasyonu, otomobil/kamyon tamirhaneleri ve tarım ürünü satan küçük tezgahların dahil olduğu küçük çaplı işletmeler bulunmaktadır. Söz konusu işletmeler, yeni otoyolun devreye girmesi sonucu azalan trafik nedeniyle gelir düzeylerinde birtakım düşüşlerle karşılaşabilecektir. Diğer taraftan, eski yol da işlemeye devam edecek ve Proje, kontrollü bir sistem vasıtasıyla yaklaşık her 20-30 km'de bir olmak üzere otoyola giriş ve otoyoldan çıkış olanağı sunacak kavşaklar içerecektir. Mevcut güzergah boyunca bulunan küçük çaplı işletmelere ilişkin etkiler, GKYYP kapsamında yer almamaktadır.

### 3. YASAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ulusal mevzuat ve düzenlemelerin yanı sıra Projenin arazi edinimi ve arazi toplulaştırması uygulamalarına ilişkin uluslararası standartlar ve gereklilikler ele alınmıştır.

#### 3.1 Proje ile İlgili Ulusal Mevzuat

##### 3.1.1 Arazi Edinimi

Türkiye'deki arazi edinimine yönelik ulusal mevzuat Anayasa, Tapu Kanunu, Kadastro Kanunu, Kamulaştırma Kanunu ve Yerleşim Kanunu gibi çok çeşitli düzenlemeleri içermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 46. Maddede belirtildiği üzere, devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir. Kamulaştırma işlemi zorunlu olmasına karşın, kamulaştırma bedeli kanun uyarınca araziye giriş yapılmadan önce ödenmelidir. Ayrıca, kamulaştırılacak olan taşınmaz malın sahibi ve burada oturanlarla ilgili diğer taraflar, kamulaştırma sürecine veya takdir edilen değer ve hatalara dair adli yargı karşısında dava açabilirler.

18 Mayıs 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6302 Sayılı Kanunla değişik 2644 Sayılı Tapu Kanunu, tapuya dair ana düzenlemedir. Türkiye'deki tapu tescili, 3402 Sayılı Kadastro Kanunu temelinde yapılmaktadır. Kadastro Kanunu, tescilli tapusu olmayan arazi sahiplerinin tanımlanmasında veya arazi mülkiyetine dair bir karmaşıklığın bulunduğu durumlarda süreci de belirler.

Kamulaştırmaya dair tüm çalışmalar 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında yürütülür. 8. Maddede, belirlenen kamulaştırma makamının (KGM), kamulaştırmaya konu arazilerin değerlemesi için en az 3 kişiden oluşacak bir veya daha fazla komisyon atayacağı belirtilmektedir. Değerleme tamamlandıktan sonra müzakere için başka bir komisyon (yine en az 3 kişiden oluşacak), arazinin edinim ücretini müzakere etmek için atanmaktadır. Arazinin alınmasına dair karar, arazi sahiplerinin tümüne, müzakereler için bir davetiye aracılığıyla bildirilecektir.

Bildirimden sonraki 15 gün içerisinde müzakere toplantıları başlamaktadır. Anlaşmaya varılamaması, arazi sahiplerinin adreslerinin belli olmaması veya mülkiyet ihtilaflarının bulunması halinde Kanunun 10. Maddesi uyarınca ilgili mahkemede bedel tespiti ve tapu tescili konusunda dava açılır. Bu mahkeme, konuya esas taşınmaz mala dair bir kamulaştırma ücretinin belirlenmesi için bir değerlendirme komisyonu atar. Mahkemenin değerlendirme komisyonu tarafından belirlenen ücret, kamulaştırma makamı tarafından, kamulaştırılan mülkün sahibine ödenmek üzere bir banka hesabına yatırılır. Kamulaştırma ücretleri, Kanunun 11. Maddesindeki kriterlere uygun olarak belirlenir.

İhtiyaç veya aciliyet durumlarında Kanunun 27. Maddesi uyarınca kamulaştırma makamı, 10. Maddede belirlenen ilkelere uygun olarak mahkemece taşınmaz değere yönelik belirlenmiş değer miktarını yatırarak kamulaştırmaya konu arazilere el koyma yetkisine sahiptir. Yine mahkeme tarafından atanan bir değerlendirme komisyonu, kamulaştırmaya konu taşınmaz malın kamulaştırma ücretini belirlemek için 7 gün içerisinde bir değerlendirme çalışması yürütür. Bu sürecin uygulanması, mülk sahiplerinin belirlenen kamulaştırma ücretine karşı dava açmasını engellemez. 27. Maddenin uygulanmasına yönelik detaylı bilgiler Ek G'de verilmiştir.

Satın almaya konu devlete ait tüm araziler, Kanunun 30. Maddesinin uygulanması aracılığıyla edinilecektir. Bu maddede, kamulaştırma kuruluşu tarafından Kanunun 8. Maddesine uygun olarak bir ücretin belirlendiğini ve taşınmaza sahip ilgili kamu makamına yazılı bir başvuru aracılığıyla sunulduğunu göstermektedir. Özel arazilere benzer bir şekilde, uzlaşya varılması durumunda konuya esas mülkiyetin hakları devredilir, varılmaması halinde de Kanunun 10. Maddesi uyarınca bir mahkeme süreci başlar.

Özet olarak, Kamulaştırma Kanunu kamu çıkarlarının gerektirdiği yerlerde gerçek ve özel kişilerin sahip olduğu taşınmaz mülkün kamulaştırması konusundaki prosedürlerin yanı sıra kamulaştırma fiyatının hesaplanması, taşınmaz mülkün tescili ve yetkili merci adına geçiş hakkı ve ilgili ihtilafların çözülmesi için uygulanan prosedürler ve yöntemleri de ortaya koyar. Kanunun bu hükümleri gerçek ve özel kişilerin adına yapılan kamulaştırmalar için de geçerlidir. Kamulaştırma, mülkün gerçek değerinin kamu çıkarının gerektirdiği yerlerde önceden ödenmesi koşuluyla sahibinin rızasına bakılmaksızın her türlü taşınmaz mülke el konulmasına atıfta bulunur. Kamulaştırmaya konu olan taşınmazın sahibi ve işgal eden kişi ve ilgili diğer taraflar kamulaştırma prosedürüne veya takdir edilen değerlere ve olgu hatalarına karşı mahkemelerde dava açabilir.

Yeniden yerleşim çalışmaları İskân Kanunu (Kanun No. 5543) ile yönetilmektedir. Bu Kanun, proje bölgesindeki ilgili kamu kurumlarına başvuran ve devlet destekli yeniden yerleşim talep eden haneleri konu almaktadır. Devletin yeniden yerleşim desteği, hak sahibi hanelere sağlanır. Kamulaştırma tazminatı ödemeleriyle proje bölgesinde taşınmaz mülke sahip tüm bireylere ödenmektedir. Kanunun 3. Maddesine göre etkilenen hanelerin seçimleri ve taleplerine yönelik uygulanabilecek üç yeniden yerleşim türü bulunmaktadır. Bunlar tarımsal, tarımsal olmayan ve fiziksel yerleşimlerdir. Aynı Kanunun 12. Maddesinde, taşınmaz varlıkları kamulaştırılmış olan kişilerin yeniden yerleşimi tartışılmakta ve devlet destekli yeniden yerleşime uygunluk kriterleri belirlenmektedir.

Projeye yönelik kamulaştırma çalışmalarının Kamulaştırma Kanunu (No. 2942) uyarınca yürütülmesi, Bakanlar Kurulunca yayınlanan (146 sayılı 07.04.2017 tarihli) kamu yararı kararı temelinde KGM'nin sorumluluğundadır. Bu nedenle, taşınmazların edinimi, kamulaştırma aracılığıyla yapılmaktadır. KGM bünyesinde oluşturulan bir Varlık Değerleme Komisyonu (VDK), yerinde etkilenen taşınmaz malları tanımlamış ve doğrulamış, eksik üretim ve değer kaybetme temelinde bu doğrulamaya uygun olarak bir değer belirlemiştir.

Her bir varlık için belirlenen fiyatlar, 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu 8. Maddesi uyarınca hak sahiplerine teklif edilmiştir. Müzakere edilen ve üzerinde mutabakata varılan kamulaştırma ücretleri, KGM tarafından yasal hamilin hesabına yatırılmıştır. Daha sonra da tapu KGM'ye devredilmiş, böylelikle konu olan arazinin edinimi tamamlanmıştır. Müzakerelerin başarısız olduğu durumlarda KGM, Kamulaştırma Kanununun 27. Maddesini uygulamıştır.

### 3.1.2 Kamu Arazisi Kullanımı

Devlet arazilerinin (mera, orman arazisi, hazine arazisi) vatandaşlar tarafından kullanılması kurallara bağlıdır. Vatandaşlar, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na (GTHB) bağlı bir alt birim olan ilgili Mera Komisyonu'ndan gerekli izinleri alarak mera kiralayabilmektedir. Vatandaşlar ayrıca tarım, ticaret, spor veya sosyal faaliyetler için hazine arazisi kiralayabilmektedir.

Orman ve meraların kullanımı, 6831 Sayılı Orman Kanunu ile 4342 Sayılı Mera Kanunu ile düzenlenmektedir. Mülkiyet veya irtifak haklarının tescili, 3402 Sayılı Kadastro Kanunu ve Tapu Kanunu (28738 Sayılı Resmi Gazete) uyarınca yürütülecektir.

### 3.1.3 Arazi Toplulaştırması

Türkiye'de arazi toplulaştırması iki farklı kanunun hükümlerine göre uygulanır ve uygulamanın prosedür adımları genel olarak benzerdir. Bunlar 3083 No.lu "Sulama Alanlarında Arazilerin Yeniden Düzenlenmesi Konusunda Tarımsal Reform Kanunu" ve 5403 No.lu "Toprak Korunması ve Arazi Kullanımına Dair Kanun"dur. GTHB yukarıda atıfta bulunulan bu iki kanunun hükümlerine göre arazi toplulaştırmasıyla ilişkili tüm uygulamalardan veya projelerden sorumlu kurumdur. GTHB altında Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM) arazi toplulaştırmasını gerçekleştirmektedir.

Arazi toplulaştırması, arazi sahiplerine toplam arazi boyutunun maksimum %10'una kadar çıkan kayıpla konsolide arazi parsellerinin sağlandığı bir ikame yaklaşımıyla yapılmaktadır. Arazi kaybı, parsel boyutunun en fazla %10'una kadar çıkmaktadır. Arazi toplulaştırmadaki arazi kaybı, yeni parseller için yapılacak sulama ve erişim yoluna dair altyapı yatırımlarıyla tetiklenmiştir. Ağaçlar ve binalar gibi taşınmaz varlıklar, arazi toplulaştırmasından muaftır.

Projeyle ilgili arazi edinimi, arazi toplulaştırma ve kamulaştırmasına yönelik Türkiye yasal gerekliliklerine uygundur. Arazi toplulaştırması, Proje'de arazi edinimi için uygulanan birincil yöntemdir. Arazi toplulaştırma süreci, TRGM tarafından yürütülmüştür ve yaklaşık 6 yıl önce başlatılmıştır. Ayrıca arazinin kamulaştırılma ihtiyacını da azalttığı için arazi toplulaştırma tercih edilmiştir. Arazi toplulaştırmanın uygulanmadığı yerlerde, ulusal Kamulaştırma Kanununa uygun olarak KGM kamulaştırma yoluna başvurmuştur.

8 Mart 2017 tarihinde TRGM ve KGM arasında yeni otoyollara yönelik arazi toplulaştırma uygulaması yapılmasını sağlayan bir protokol imzalanmıştır. Protokol kapsamında, etkilenen yerleşimde yeteri kadar hazine arazisi bulunması durumunda yola yönelik tazmin yapılması amacıyla otoyollar ve ilişkili tesisler için kamulaştırma yerine hazine arazisi kullanma hakkı sağlanmaktadır. Protokole göre, hazine arazisinin sınırlı olduğu yerleşimlerde KGM Proje için gereken arazilerin edinimi için kamulaştırma yönteminden yararlanacaktır.

## 3.2 Projede Uygulanan Uluslararası Standartlar

### 3.2.1 IFC Performans Standartları

IFC'nin Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası (2012) sosyal ve çevresel etkiler ve riskleri yönetmeyi ve özel sektör finansmanı konusunda fırsatları geliştirmeyi amaçlayan Performans Standartlarını (PS'ler) içerir. Projeleri IFC'nin ilk kredi inceleme sürecinden geçen tüm yatırımlar ve danışman müşterilerin bu standartları karşılaması beklenmektedir. PS'ler aynı zamanda bunları uygulamak isteyen diğer finansal kuruluşlar için de uygulanabilir. Proje açısından önemli iki IFC PS standardı bulunmaktadır.

#### **PS 1: Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi**

PS 1, projelerin çevresel ve sosyal etki, risk ve fırsatlarını belirlemek için kapsamlı bir değerlendirme yapmanın, aynı zamanda projeyle ilişkili bilgileri kamuoyuna açıklayarak etkili katılım sağlamanın önemini ortaya koyar. PS 1'in hedefleri şunlardır:

- Projenin çevresel ve sosyal risklerinin ve etkilerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi
- Çalışanlar, proje güzergahında yaşayan yerel halk ve çevreye karşı olan risklerin ve etkilerin beklenmesi ve bunlardan kaçınılması, kaçınılamadığı noktalarda en aza indirilmesi, kalan etkilerin olması halinde bunların karşılanması/sıfırlanması konusunda aşamalı önlem stratejilerinin benimsenmesi,

- Yönetim sistemlerinin etkili bir şekilde kullanılması aracılığıyla müşterilerin iyileştirilmiş çevresel ve sosyal performanslarının desteklenmesi.
- Etkilenen halktan ve diğer paydaşlardan gelen şikayetlere yanıt verilmesinin ve bunların uygun bir şekilde yönetilmesinin sağlanması; proje süresince, halkı etkileme potansiyeli olan konularda halkın da yeterli bir şekilde katılım yollarının desteklenmesi.
- IFC Performans Standardı 1'de, projeyle ilgili bilgilerin açıklanması ve yerel topluluklara kendilerini doğrudan ilgilendiren konularda danışılması aracılığıyla etkili bir paydaş katılımının önemi belirtilmektedir. Performans Standardı 1'in amaçları projenin çevresel ve sosyal risklerinin ve etkilerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi; çalışanlar, etkilenen topluluklar ve çevreye karşı olan risklerin ve etkilerin beklenmesi ve bunlardan kaçınılması, kaçınılamadığı noktalarda en aza indirilmesi ve kalan etkilerin olması halinde bunların karşılanması/sıfırlanması konusunda azaltma hiyerarşisinin oluşturulması; yönetim sistemlerinin etkili bir şekilde kullanılması aracılığıyla müşterilerin iyileştirilmiş çevresel ve sosyal performanslarının desteklenmesi; etkilenen toplulukların ve diğer paydaşlarda bulunan dış toplulukların şikayetlerine yanıt verilmesini ve bunların uygun bir şekilde yönetilmesinin sağlanması; projenin yaşam ömrü boyunca, kendilerini etkileme potansiyeli olan konularda etkilenen topluluklarla yeterli bir şekilde katılım yollarının desteklenmesi ve temin edilmesiyle ilgili çevresel ve sosyal bilgilerin bu topluluklara açıklanması ve dağıtılmasıdır.
- PS1'in kilit yanlarından biri paydaş katılımıdır. Paydaş katılımı, "projenin çevresel ve sosyal etkilerinin başarılı yönetimi için gerekli olan güçlü, yapıcı, duyarlı ilişkiler kurulmasının zemini olarak görülmektedir"<sup>8</sup>. PS1, katılım yapısının projenin risk ve etkilerine bağlı olduğunu doğrulamakta ve genelde "paydaş analizi ve planlaması, bilgilendirme, danışma ve katılım, şikayet mekanizması ve etkilenen topluluklara sürekli raporlama"yı kapsamaktadır.

- **PS 5: Arazi Edinimi ve Zorunlu Yeniden Yerleşim**

PS 5, projeyle ilişkili arazi alımları ve arazi kullanımına getirilen kısıtlamaların bu arazileri kullanan topluluk ve kişiler üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği düşüncesinden hareketle hazırlanmıştır. PS 5'in hedefleri şunlardır:

- Alternatif projelendirmeleri değerlendirerek kişilerin yerinden edilmesini engellemek, engellenemediği durumlarda en aza indirmek
- Kişilerin zorla tahliye ettirilmesinden kaçınmak
- (i) Kaybedilen varlıkları yenisiyle değiştirme maliyetinden telafi ederek ve (ii) yeniden iskân süreci hakkında ilgili kişileri uygun şekilde bilgilendirerek, onlara danışarak ve bilgilendirilmiş katılımını sağlayarak arazi alımı veya arazi kullanımına getirilen kısıtlamalardan kaynaklanan olumsuz sosyal ve ekonomik etkileri öngörmek ve engellemek, engellenemediği durumlarda en aza indirmek
- Yerinden edilmiş kişilerin geçim kaynaklarını ve yaşam standartlarını iyileştirmek veya geri kazandırmak

IFC PS 5 16. Paragraf aşağıdaki gibidir;

*"Fiziksel ve/veya ekonomik yerinden edilmeye neden olabilecek arazi alımı veya arazi kullanımına getirilen kısıtlamaların niteliği veya boyutunun proje geliştirme aşamasından dolayı tam olarak*

---

<sup>8</sup> IFC Sürdürülebilirlik Çerçevesi, 2012, 21  
ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.



*bilinmediği durumlarda müşteri, bu Performans Standardına uygun genel ilkeler içeren bir Yeniden İskan ve/veya Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma Çerçevesi hazırlayacaktır. Projeyi oluşturan bağımsız bölümler belirlendikten ve gerekli bilgiler ortaya çıktıktan sonra bu çerçeve, Yeniden İskan Eylem Planı veya Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma Planı şeklini alacaktır.”*

IFC PS 5’te “Devlet Eliyle Yapılan Yeniden İskanda Özel Sektörün Sorumlulukları” başlığı altındaki 30. Paragraf aşağıdaki gibidir;

*“Arazi alımı ve yeniden iskandan devletin sorumlu olduğu durumlarda müşteri, bu Performans Standardının amaçlarına ulaşmak için ilgili devlet kurumuyla, kurumun izin verdiği ölçüde işbirliği yapacaktır. Ayrıca, devlet kapasitesinin sınırlı olduğu durumlarda müşteri, aşağıdaki gibi yeniden iskanın planlanması, uygulanması ve izlenmesinde aktif bir rol oynayacaktır.”*

IFC PS5 Paragraf 31’de denilmektedir ki;

*“Zorunlu usuller veya anlaşma yoluyla arazi hakları veya araziye erişim haklarının elde edilmesi ve bunun sonucunda kişilerin fiziksel olarak yerinden edilmesi halinde müşteri, devletin yeniden iskan konusundaki tedbirlerini öğrenecek ve anlatacaktır 24 . Devletin öngördüğü tedbirlerin bu Performans Standardındaki ilgili şartları karşılamaması halinde müşteri, sorumlu devlet kurumunca hazırlanan belgelerle birlikte kullanıldığında bu Performans Standardındaki şartları (Genel Şartlar, Fiziksel Yerinden Edilme ve Ekonomik Yerinden Edilmeye ilişkin şartlar) yerine getiren bir Ek iskan Planı hazırlayacaktır. Müşterinin Ek Iskan Planı asgari olarak: (i) belirlenen etkiler ve etkilenen kişiler, (ii) yürürlükteki kanun ve yönetmeliklere göre yerinden edilmiş kişilere tanınan haklar dahil, düzenlenen faaliyetlerin tanımı, (iii) bu Performans Standardının şartlarını yerine getirmek için, sorumlu kurumun ve uygulama takviminin izin verdiği ölçüde, 19.-29. paragraflarda belirtilen ek tedbirler ve (iv) Ek Iskan Planının gerçekleştirilmesinde müşterinin finansal ve uygulama sorumlulukları içerecektir.”*

IFC PS5 Paragraf 32’de denilmektedir ki;

*“Projenin sadece ekonomik olarak yerinden edilmeye neden olduğu durumlarda müşteri, Etkilenen Topluluk ve kişileri tazmin etmek için sorumlu devlet kurumunun uygulamayı planladığı tedbirleri öğrenecek ve açıklayacaktır. Söz konusu tedbirlerin bu Performans Standardındaki ilgili şartları karşılamaması halinde müşteri, devletin alacağı tedbirleri tamamlamak amacıyla bir Çevresel ve Sosyal Eylem Planı hazırlayacaktır. Bu plan, uygun ise, kaybedilen varlıklar için ek tazminat verilmesini ve kaybedilen geçim kaynakların geri kazandırılmasına yönelik ek çalışmaları içerebilir..”*

ERG, IFC PS 5 ve IFC Rehberi Not 5'in hedeflerine ulaşmak için KGM ile işbirliği yapacaktır.

### **3.1.1. Ekvator Prensipleri III**

Ekvator Prensipleri (EP), projelerdeki çevresel ve sosyal riskleri belirlemek, değerlendirmek ve yönetmek için finansal kuruluşlar tarafından benimsenen risk yönetimi çerçevesidir. Esasen, karar vermede sorumluluk riskini destekleyen durum tespiti için minimum standardı sağlamayı hedefler. EP'ler çoğu büyük özel uluslararası banka tarafından resmi olarak benimsenmiştir ve tüm endüstriyel sektörler için küresel olarak geçerlidir. EP ayrıca, Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik hakkındaki IFC Performans Standartlarına uyumu da değerlendirir. EP III (Haziran 2013) 10 prensipten oluşmaktadır; EP 5 paydaş katılımı ve EP 6 Şikayet Mekanizması aşağıda belirtildiği üzere YYEP ile ilgilidir.

**Prensip 5 (EP 5): Paydaş Katılımı**

Tüm A Kategorisi ve B Kategorisi Projeleri için finans kuruluşu müşterinin, devam eden bir süreç olarak yapılandırılmış ve kültürel açıdan uygun bir şekilde etkilenen halkla ve ilgili durumlarda diğer paydaşlarla etkin bir paydaş katılımı sergilemesini gerektirmektedir. Etkilenen halk üzerinde muhtemel önemli olumsuz etkilere sahip olan projeler için müşteri bilgilendirilmiş bir danışmanlık ve katılım süreci yürütecektir. Müşteri istişare sürecini, projenin riskleri ve etkileri, projenin geliştirilme aşaması, etkilenen toplulukların tercih ettiği diller, onların karar verme süreçleri ve dezavantajlı veya hassas grupların ihtiyaçlarına göre düzenleyecektir. Bu süreç harici manipülasyon, girişim, baskı ve gözdağı içermemelidir.

**Prensip 6 (EP 6): Şikâyet Mekanizması**

Tüm A Kategorisi ve uygunsa B Kategorisindeki projeler için finansal kuruluş müşterinin Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi kapsamında projenin çevresel ve sosyal performansı ile ilgili endişe ve şikâyetlerin alınması ve bunların giderilmesi için tasarlanmış olan bir şikâyet mekanizması oluşturmasını gerektirmektedir. Şikâyet mekanizmasının projenin risk ve etkilerine göre orantılı olması ve öncelikli kullanıcı olarak etkilenen toplulukları hedeflemesi gerekmektedir.

### 3.3 Boşluk Analizi

#### 3.3.1 Kamulaştırma ve Arazi Toplulaştırma Sürecinin Uygulanmasına Dair Boşluklar

Tablo 3-1. Kamulaştırma ve Arazi Toplulaştırma Sürecinin Uygulanmasına Dair Boşluklar

| Konu/Sorun                           | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                                                                                | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Boşluk                                                                                                                 | Önlemler                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Kaçınma ve En Aza İndirme</b>     | IFC Performans Standardı 5 uyarınca, uygun olması veya en aza indirilebilmesi durumunda gönülsüz yeniden yerleşimden kaçınılmalıdır.                                   | Türk Kamulaştırma Kanununda, yeniden yerleşimden kaçınma veya en aza indirme konusunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak KGM, potansiyel sosyal etkilerin ve beraberinde gelen kamulaştırma maliyetlerinin en aza indirilmesi amacıyla yerleşim yerlerinden ve sanayi alanlarından geçmekten kaçınılmasını ve/veya en aza indirilmesini, olabildiğince meskun alanlara, yeterli uzaklığın bırakılmasını iyi bir uygulama olarak görmektedir.<br><br>Diğer taraftan, arazi toplulaştırması arazi ediniminde birincil yöntem olarak kullanıldığından KGM halihazırda kamulaştırma oranını en aza indirmiştir. Arazi toplulaştırmayla birlikte aktif paydaş danışması ve devamlı katılım, geçim kaynaklarında iyileştirmeler, kadınların miras hakkına saygı, su kaynakları üzerinde daha az baskı oluşması gibi olumlu ekonomik ve sosyal etkiler oluşmaktadır. | KGM, arazi edinimi ve gönülsüz yeniden yerleşimi, Proje'nin fizibilite aşamasında mümkün olduğunca en aza indirmiştir. | Arazi edinimi ve gönülsüz yeniden yerleşim, Proje'nin hem inşaat hem de fizibilite aşamasında en aza indirilmiştir. ERG, Proje'nin etki ve tazminat haklarını tanımlamak için bir GKYYP ve bir YYEP hazırlamıştır. |
| <b>Sayım ve Mevcut Durum Bilgisi</b> | PS 5'te, arazi edinimi veya arazi kullanımına dair kısıtlamanın kaçınılmaz olduğu durumlarda, çevresel ve sosyal değerlendirmenin bir parçası olarak Borçlanıcı, proje | Türk yasaları, varlıkların envanterinin çıkarılmasını şart koşturmaktadır.<br><br>Kamulaştırma aracılığıyla yapılan arazi edinimi için etkilenen taşınmaz varlıkların                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Ulusal mevzuat bu envanteri, taşınmaz varlıkların ve yasal tapu sahipleriyle sınırlandırmıştır.                        | Sayıma dair mevcut durum bilgisi, bir üçüncü taraf ERG teknik danışmanı tarafından toplanmaktadır.                                                                                                                 |

| Konu/Sorun                                         | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                                                                                                                                                                                                              | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Boşluk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Önlemler                                                                                                           |
|----------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                    | tarafından etkilenecek kişilerin belirlenmesi, etkilenen arazi ve varlıkların envanterinin çıkarılması, tazminat ve desteğe kimin uygun olduğunun belirlenmesi ve fırsat için yerleşenler gibi seçilmeye uygun olmayan kişilerin fayda taleplerinden caydırılması amacıyla bir sayım yapacaktır.     | bir sayımı (tam sayım) ve sahiplerinin tam listesinin hazırlanması gerekmektedir.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Kiracılar, ortak arazilerin kullanıcıları, yasal veya genel tapusu olmayan arazi sahipleri/arazide kalanlar da dahil olmak üzere projeden etkilenen topluluklar için IFC PS5'te tanımlandığı şekilde bir sayım/envanter ve mevcut durum bilgisi gerekmemektedir.                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                    |
| <b>Son Tarihler</b>                                | PS 5'te, Borçlanıcının sayım ve uygunluğa dair bir son tarih belirleyeceği belirtilmektedir.<br><br>Son tarihe ilişkin bilgi iyi bir şekilde belgelenecek ve proje bölgesinde dağıtılacaktır.                                                                                                        | Kamu/özel arazileri kullanan PEK'lere yönelik son tarihler için ön tedarik hazırlığı yoktur.<br><br>Kamulaştırma tazminatı, 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu uyarınca yasal tapu sahiplerine verilmektedir. Kamulaştırılan alana yeni yerleşimleri engellemek amacıyla köy muhtarlığına asılan kamu yararına karar bildirisi, büyük çaplı yatırım projelerinde son tarih olarak kullanılmaktadır. Kişilerin mevcut adresine dayalı olan dijital kadastro ve nüfus kayıt sistemi, hileli iddiaların önlenmesinde kullanılmaktadır. | IFC, bir son tarihin (IFC PS 5'e yönelik Kılavuz Notu uyarınca sayım ve varlık envanterinin tamamlanma tarihi) belirlenmesine yönelik bir sayım çalışması gerektirirken Türk yeniden yerleşim kanununda, mülk sahibi olmayan PEK'lerin uygunluğuna yönelik üç yıllık bir ikamet zaman sınırı bulunmaktadır. Varlık envanteri ve PEK'lere bildirim çalışmaları, ilgili sorumlu kamu kuruluşlarınca ulusal standartlar çerçevesinde yürütülmektedir.<br><br>Hileli iddiaların engellenmesi, genel olarak IFC PS 5 uyarınca yapılmaktadır. | Sayım konusundaki mevcut durum tespiti ( <i>baseline</i> ), Proje'nin PEKlerinin uygunluklarına dair son tarihtir. |
| <b>Değerleme Metodolojileri - Tam İkame Değeri</b> | PS 5'e göre, arazi ediniminin veya arazi kullanımına dair kısıtlamaların (sürekli veya geçici) kaçınılmaz olduğu durumlarda Borçlanıcı, yaşam standartlarını veya geçim kaynaklarını iyileştirmek veya en azından eski haline getirmek için yenileme maliyeti bazında etkilenen kişilere tazminat ve | Tarım arazilerinin değer tespiti, piyasa fiyatları dikkate alınarak hesaplanan yıllık net gelirin kapitalizasyonuna dayanmaktadır.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Herhangi bir boşluk belirlenmemiştir.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Proje çerçevesinde arazi değer tespiti yapılırken KGM'nin belirlediği tam ikame değeri kullanılmaktadır.           |

| Konu/Sorun                                                         | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Boşluk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Önlemler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                    | gerekli olabilecek diğer destekleri sağlayacaktır.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Arazi Kaybının Tazmini</b>                                      | <p>Varlıklarını veya varlıklara erişimi kaybetme tehlikesine sahip ekonomik olarak yerinden edilen kişilerin bu kayıpları, tam ikame maliyeti üzerinden tazmin edilecektir.</p> <p>Arazi üzerinde tanınabilen yasal hakkı bulunmayan ekonomik olarak yerinden edilmiş kişiler, (iii) arazi dışında kaybettikleri varlıklar (rekolte, sulama altyapısı ve arazi üzerinde yapılan diğer iyileştirmeler gibi) için tam yenileme maliyetinden tazmin edilecektir.</p> <p>Müşterinin, son tarihten sonra uygunluk konusunda proje bölgesine kötü amaçla giren fırsatçı yerleşimcileri tazmin etmek veya destek sağlamak gibi bir yükümlülüğü yoktur.</p> | <p>Türk kanunları yasal hakları/iddiaları tanınan kişilere nakit tazminatı sunmaktadır.</p> <p>Tarım arazilerinin değerlemesi, yıllık net gelirin rayiç bedeller dikkate alınarak hesaplanmasına dayanmaktadır.</p> <p>Kamu ve özel mülklere dair kullanıcı hakları, yalnızca Hazine arazileri için geçerlidir ve arazi için değil, rekolte/ağaçlar ve yapılar için tazminat sağlanmaktadır.</p>                                                             | <p>Kiracı ve işgalci gibi araziye dair yasal olarak tanınan haklara sahip olmayan ve yerinden edilen kişilerin tazminatına dair bir boşluk bulunmaktadır.</p> <p>Mera veya orman arazisinden faydalanan yerinden edilmiş kişilere tazminat sağlanmamaktadır. Tazminat yalnızca Hazine arazisi üzerindeki rekolte/ağaçlar için verilmektedir.</p> <p>Hükümet destekli yeniden yerleşim haricinde Türk mevzuatında herhangi bir geçim kaynağının yeniden yapılandırılması ve/veya geçiş dönemi desteğine ilişkin bir hüküm yoktur.</p> | <p>Proje, yasal hakları bulunan yerinden edilen PEK'lere tam ikame maliyetinde tazminat vermiştir.</p> <p>Kullanıcı PEK'lerin mevcut rekolte kaybı ERG tarafından tazmin edilmiştir.</p> <p>Ekonomik yerinden edilmeden etkilenen tüm PEK'ler (kullanıcı/sahip) GKYY programlarından faydalanabilir.</p>                                                                           |
| <b>Ortak Kullanımdaki kamu mallarının Kaybının Tazmin Edilmesi</b> | Geçim kaynakları doğal kaynaklara dayalı kişiler için ve proje nedeniyle erişimi kısıtlanan kişilere, etkilenen kaynaklara sürekli erişim sağlanması veya eşit geçim kaynağı potansiyeli ve erişimi bulunan alternatif kaynaklara erişim sağlanması aracılığıyla yapılacaktır. Uygun durumlarda doğal kaynak kullanımıyla ilgili fayda ve tazminatlar, doğrudan bireylere veya hanelere yönelik olmaktan ziyade toplu olarak verilmektedir.                                                                                                                                                                                                         | Kamu malları, Kamulaştırma Kanunu 30. Madde uyarınca tazmin edilmektedir. 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunun 30. Maddesine göre, kamu tüzel kişilerin ve idarelerin sahip taşınmaz malların ve irtifak haklarının başka herhangi bir kamu tüzel kişiliği veya idaresince kamulaştırılamaz. Kamu kuruluşlarının sahip olduğu mülkler kamulaştırılamazlar ancak devredilebilirler. Herhangi bir devir durumunun olmaması halinde uyuşmazlık Yargıtay'da çözülür. | Mera ve orman arazisi gibi kamu arazilerinin ortak kullanıcıları yasal olarak tanınmamakta ve/veya bu kişilere tazminat verilmemektedir.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Devam etmekte olan arazi edinimi sürecinin bir parçası olarak YİD Sözleşmesi gereklilikleri uyarınca ERG tarafından KGM adına tutulan teknik danışmanlar ilgili ilçe tarım idareleriyle rayiç bedellerin belirlenmesi konusunda çalışmaktadırlar. Daha sonra ERG ürünlerin tazminata uygun olup olmadığını kontrol etmekte/doğrulamakta, GKYY bütçesinden gerekli ürün ödemelerini |

| Konu/Sorun                                    | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                                                                                                                                                                                                                              | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Boşluk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Önlemler                                                                                                                                                                         |
|-----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Mera arazilerinden faydalanan yerinden edilen kişilere tazminat verilmez.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | yapmaktadır. Bu işlem, arazi edinimi süreci boyunca devam edecektir.                                                                                                             |
| <b>Araziye Karşılık Arazi Seçeneği</b>        | PS 5'te, yerinden edilen kişilerin geçim kaynaklarının araziye dayalı olduğu veya arazinin ortak olduğu durumlarda, Bankaya eş değerde bir ikame arazinin olmadığına gösterilmesi halinde Borçlanıcı yerinden edilen kişilere ikame arazi seçeneği sunacaktır.                                                       | Kamulaştırmayla edinilen arazi, Kamulaştırma Kanununa uygun bir şekilde yalnızca nakit olarak tazmin edilebilir.<br><br>Arazi toplulaştırma, arazi ediniminden etkilenen PEK'lere araziye karşılık arazi seçeneği sunmaktadır.                                                                                                                                                                                                         | Türk mevzuatı, kamulaştırmaya için arazi seçeneği üzerinden nakit tazminatı vurgulamaktadır.<br><br>Araziye karşılık arazi, arazinin maksimum %10 una kadar kayıpla arazi toplulaştırmasında kullanılır. Toplulaştırmayla olagelen arazi kaybı pratikte %3-5 arasında değişmektedir.                                                                                                                                            | Arazi toplulaştırılmasında, araziye karşılık arazi seçeneği sunulmaktadır. Kamulaştırmadan etkilenen PEK'lere, Türk mevzuatı uyarınca tam ikame değerinde tazminat sağlanmıştır. |
| <b>Geçim Kaynakları Kaybının Ele Alınması</b> | Kaybedilen varlıklara yönelik tazminata ek olarak, geçim kaynakları veya gelir düzeyleri olumsuz etkilenen ekonomik bakımdan yerinden edilmiş kimselere de gelir kazanma kapasitelerini, üretim seviyelerini ve yaşam standartlarını geliştirme veya en azından eski haline getirme yönünde olanaklar sağlanacaktır. | Kamulaştırma Kanununda geçim kaynaklarının kaybına ilişkin bir değerlendirme yapılmamaktadır. Arazi kaybı için yalnızca tapu sahiplerine tazminat sağlanmaktadır.<br><br>Türk hukukunda geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.<br><br>Devlet tarafından yürütülen yeniden yerleşim programlarında geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin bileşenler bulunmaktadır. | Geçim kaynaklarının kaybına veya münferit geçim kaynağı etkilerine ilişkin herhangi bir hüküm söz konusu değildir.<br><br>Türk kanunları uyarınca, yalnızca kanunî hak sahipleri tazminat alabilmektedir. Ancak, uluslararası standartlar çerçevesinde, projeden etkilenen tüm kişilere geçim kaynaklarını en azından projeden önceki seviyelere uygun olarak yapılandırmalarına olanak tanıyacak tazminat hakkı tanınmaktadır. | Projenin neden olduğu geçim kaynağı kayıplarını azaltmaya yönelik olarak ERG tarafından bir GKYP geliştirilmiştir.                                                               |
| <b>Arazi Alımı/Yerinden</b>                   | IFC PS 5'te "yerinden edilme veya erişim kısıtlaması, yeniden yerleşime yönelik gerekli tedbirlerin                                                                                                                                                                                                                  | Kamulaştırma Kanunu uyarınca tazminatlar, arazinin alınmasından önce tapu sahiplerinin hesabına yatırılmalıdır.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Kamulaştırma Kanunu kapsamındaki acele kamulaştırma <sup>9</sup> haricinde, olağan                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Projeye Acil kamulaştırma hakkı verilmiştir. Ancak ERG, toprak işleri için araziye girilmeden önce ödemenin                                                                      |

<sup>9</sup> "Kamulaştırma Kanunu 27. Maddede kamulaştırmaya tabi taşınmaz mülke (i) Cumhurbaşkanının 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanması kapsamında ulusal savunma ihtiyaçlarına yönelik karar aldığı durumlarda, (ii) Cumhurbaşkanlığı kararıyla acil olarak belirlenen durumlarda veya (iii) özel kanunlarda öngörülen olağanüstü durumlarda acele (acil) kamulaştırma yoluyla el konulabileceği belirtilmektedir. Bu durumlarda, ilgili idarenin talebi üzerine, değerlendirme haricindeki prosedürlerin daha sonra tamamlanabilmesi koşuluyla 10. Maddede öne sürülen ilkeler kapsamında taşınmaz mallara el konulması kararını verebilir. Bu Prepared for: ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.

| Konu/Sorun                                                         | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                                                                                                              | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                    | Boşluk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Önlemler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|--------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Edilme Öncesi Tazminat</b>                                      | uygulanmasından önce yapılmaz" şeklinde bir ibare bulunmaktadır.                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                     | kamulaştırma, IFC standartlarına uygundur.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | yapıldığından emin olacaktır. Acil kamulaştırmayla ilgili boşluk ve alınacak önlemler, bölüm 3.3.2'de verilmiştir.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>İşgalciler/Yasa Dışı Arazi Kullanıcılarına Yönelik İşlemler</b> | IFC PS 5'te, etkilenen kişilerin Projeye ilgili kayıpları tam ve nakdî olarak , taşınmaz malların fiilen edinilmesinden önce yapılmalıdır.<br><br>Bu kullanıcılar da tazminat kapsamına alınmalıdır. | Evlerin ve/veya iş yerlerinin kiracıları, arazilerin kiracıları/kullanıcıları, orman arazilerinin yasal/yasa dışı kullanıcıların ve taşınmaz malı olmayanların kamulaştırma tazminatı hakkı yoktur. | Mera arazisi vb üzerindeki yasa dışı kullanıcılar/işgalciler için Türk mevzuatında herhangi bir tazminat öngörülmemektedir.<br><br>Arazi toplulaştırması için tazminata uygunluk için, arazinin yasal sahipliği esastır. Arazinin kullanıcılarına tazminat ödenmez. Ayrıca, Hazine arazisi gibi kamu arazileri, arazi toplulaştırması sözkonusu olduğunda özellikle ortak kullanım alanları veya altyapılar için kullanılır. Kamu arazilerinin kullanıcıları, bu alanların yasal sahipleri olmadıklarından arazi toplulaştırma kapsamında herhangi bir tazmin yöntemi için uygun değildir. Kamu arazisi kullanıcılarının, arazi toplulaştırması işlemlerinden olumsuz olarak etkilenmediklerinden emin olmak için bunlar arazi toplulaştırmasından önce tanımlanmalıdır. Ortak arazi kaynaklarının kısıtlı olduğu ve kullanıcıların (yasal/yasa dışı) herhangi başka bir araziye erişiminin olmadığı | Devam eden arazi edinimi sürecinin bir parçası olarak ERG gerçek kullanıcıları tanımlar (bunlar yasal veya gayriresmi olabilir, arazi sahiplerinin ve muhtarların doğrulamasıyla yapılır). Bu işlem, arazi edinimi süreci boyunca devam edecektir.<br><br>Ayrıca KGM adına teknik danışmanlar ilgili ilçe tarım idareleriyle rayiç bedeli belirleme konusunda birlikte çalışmaktadır. ERG ürünütazminata uygun olup olmadığını kontrol ederek/doğrularak, mevcut ürünün kullanıcılarına GKYYB bütçesinden tazminat sağlamaktadır. Bu işlem, arazi edinimi süreci boyunca devam edecektir. |

süreçte, ilgili idarenin talebi üzerine, taşınmaz mala dair tazminat miktarı, Kamulaştırma Kanunu 10. Madde ve 15. Madde uyarınca atanan uzmanlar aracılığıyla 7 gün içerisinde mahkeme tarafından değerlendirilecektir. El koyma işlemi yalnızca 10. Maddeye uygun olarak yapılacak davetten sonra yapılabilir. Bankaya yatırılacak miktar, bildiride belirtilecektir. İlgili Tapu Müdürlüğü, Mahkeme tarafından verilecek el konulma kararı konusunda bilgilendirilecektir. Taşınmaz malın devri veya temlikinin yasaklanmasıyla ilgili hüküm, tapuya şerh edilmektedir. El konulma kararının ardından 20. Madde uyarınca varlık boşaltılacaktır."

| Konu/Sorun                               | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                                                                                                                                                                                                                   | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Boşluk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Önlemler                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | bölgelerde bu işlem sorun yaratabilmektedir.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                   |
| <b>Hassas Kişilere Yönelik Tedbirler</b> | IFC hassas grupların, özellikle yoksulluk sınırının altında olanların, arazi sahibi olmayanların, yaşlıların, kadınların ve çocukların ihtiyaçlarına özellikle dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Geçim kaynağı planlaması kadınlara, azınlıklara veya hassas gruplara özel destek sağlamalıdır. | Kamulaştırma Kanununda hassas gruplar tanımlanmamıştır.<br><br>Ancak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası kapsamında Devlet, vatandaşlarının barış içinde ve güvenli bir şekilde yaşamalarına devam etmesini garantilerken ayrıca yüksek yaşam standartlarına erişmeleri için sosyoekonomik olarak desteklemektedir. Bu bağlamda Devlet ihtiyaç sahibi, yardıma muhtaç ve evsiz vatandaşlarını korumak ve desteklemek amacıyla çeşitli uygulamalar başlatmıştır (örneğin, 2022 sayılı 01.07.1976 tarihli Kanun). | Arazi edinimi, hassas gruplara yönelik değildir.<br><br>Arazi toplulaştırmasında esas, arazi mülkiyeti ve arazi türleridir. Hassasiyet kriterleri (yoksulluk, cinsiyet, engellilik, yaş gibi) arazi toplulaştırma uygulanmasında değerlendirilmemektedir. Arazi toplulaştırma sürecinde anlaşmazlıklar, mahalle ilişkileri gibi sosyal sorunlar da dikkate alınırken, hassasiyete dair bir yaklaşım belirlenmemekte ve hassas grupların arazi toplulaştırma sürecine geçişini rahatlatmak için bir strateji de ortaya konmamaktadır. Hassas grupların değişikliklere adapte olma kapasitesi sınırlı olabilir. Ayrıca hassas grupların, geçiş sürecine alışmaları için gerekli kaynağı bulunmayabilir. Bu nedenle hassas grupların ihtiyaçları ve tercihlerinin anlaşılması ve arazi toplulaştırmasından faydalanmasının sağlanması için önlemlerin geliştirilmesi kritiktir. | Hassas gruplar ayrıca GKYP Programları ve Topluluk Geliştirme Programlarının (TGP) faydalanıcılarıdır.                                                                            |
| <b>Geçiş Dönemi Desteği</b>              | PS 5'e göre borçlanıcı "tüm ekonomik yerinden edilen kişilere gelir-kazanç kapasitelerinin, üretim düzeylerinin ve yaşam standartlarının eski haline dönüştürülmesi için gerekli olan                                                                                                                     | Geçiş dönemi desteği yalnızca devlet destekli yeniden yerleşim için sağlanmaktadır.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Arazi edinimi için geçiş dönemi desteği sağlanmamaktadır.<br><br>Arazi toplulaştırma süreci, başlangıçtan bitişine kadar ortalama iki yıl                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Arazi toplulaştırmasından ve/veya kamulaştırmadan etkilenen PEK'lere, mevcut ürün kaybı için tazminat ödenecektir. Halen ERG ürün ödemesi için 1.087.430 TL harcamış olup PEKlere |



| Konu/Sorun                                    | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                                                                                                                               | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                             | Boşluk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Önlemler                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                               | makul bir zaman içerisinde" geçiş dönemi desteği sağlayacaktır.                                                                                                                                                       |                                                                                                                              | sürmektedir. Rekolte sezonunun arazi toplulaştırmadan önce olduğu düşünülse de arazi kullanım hakkı ve ürün desenine bağlı olarak PEK'ler bir veya iki ürün sezonu boyunca arazilerini kullanamayabilir. Arazi toplulaştırma süresince PEK'ler için herhangi bir geçiş desteği sağlanmamaktadır. PEK'lerin sahip olduğu tüm arazilerin tek bir parsel altında konsolide edilmesi halinde arazi toplulaştırma uygulaması, uygulama süresince gelir kaybına neden olabilir <sup>10</sup> . Arazi kaynaklarına kısıtlı erişim/erişimsizlik nedeniyle herhangi bir geçim kaynağının kaybolmasını engellemek amacıyla geçiş desteği için bir bütçe bulunması gerekmektedir. | bütçede belirtildiği üzere yaklaşık 3.000.000 TL daha nakit ödeme yapacaktır.<br><br>Arazi girişi öncesinde ürün bedelleri ERG tarafından kullanıcılara ödenecektir. Arazi girişi yapıldığında arazi ekili olmasa bile ürün bedelleri bir önceki yılın ürün üzerinden hesaplanarak ödemesi buna göre yapılır. |
| <b>İzleme ve Değerlendirme (İ&amp;D)</b>      | fiziksel ve ekonomik yerinden edilme uygulamalarındankaçınılamayan projeler için İ&D gereklidir. Böyle projelerde etkilenen kişilerin yeniden yerleşimi ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması izlenmelidir. | Kamulaştırma veya yeniden yerleşimin uygulanmasının veya etkilerinin izlenmesine dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.    | Kamulaştırma veya yeniden yerleşimin uygulanmasının veya etkilerinin izlenmesine dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | ERG, iç denetim yürütmektedir. YYEP ve GKYP için yerinde izleme işlemi yürüten üçüncü bir taraf bulunmaktadır.                                                                                                                                                                                                |
| <b>Paydaş Katılımı / Danışma / Müzakere /</b> | IFC'ye göre Borçlanıcı, mümkün olduğunca erken bir zamanda danışma işlerini başlatmalı ve                                                                                                                             | Arazi toplulaştırması süreci PEK'lerle görüşülmesi ve ilgili planların/listelerin açıklanmasını kapsamaktadır. Teklif edilen | IFC Performans Standardı 1'e göre, projeye ilgili bilgilerin açıklanması ve yerel topluluklara kendilerini doğrudan                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Etkili paydaş katılımı sağlanmaktadır. ERG'nin paydaş katılımı için Halkla İlişkiler Uzmanları (CLO) ve çevresel ve                                                                                                                                                                                           |

<sup>10</sup> Arazi toplulaştırma sürecinden geçmiş olan yerleşimlere dair yapılan bir arazi çalışması, arazi toplulaştırma uygulaması sırasında arazi kullanımı ve herhangi bir geçim kaynağı kaybı/kazancı üzerindeki etkileri ortaya koyacaktır.

| Konu/Sorun                             | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                         | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Boşluk                                                                                                                                                                                                                                                                             | Önlemler                                                                                                                                      |
|----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Katılımın Düzeyi ve Zamanlaması</b> | projeden etkilenen kişilerle, projenin çevresel yönlerini konuşmalı, bu konudaki görüşlerini dikkate almalıdır. | <p>bloklar ve toprak sınıflandırma haritaları açısından çiftçilerin tercihleri görüşmelerde kayıt altına alınmaktadır. Çiftçiler, kendi yeni toplulaştırılmış parsellerini (veya geçerli olduğu yerlerde birden fazla parseli) görmek istedikleri yeri yazılı olarak bildirmektedir. Böylelikle yeni parsellerin oluşturulması sırasında çiftçilerin tercihleri dikkate alınmaktadır. Bu görüşmeler sırasında çiftçiler, eşleri ve çocukları da dahil olmak üzere dağınık aile mülkünün (farklı kişilerin mülkiyetinde olan) toplulaştırılmasını isteyebilmektedir. Bunlara ek olarak çiftçiler ortak olarak sahip olunan ancak coğrafi açıdan dağınık mülkiyet haklarının (hakların bulunduğu ancak ortak olarak sahip olunan arazinin belirli bir kadastro konumunun olmadığı halde) toplulaştırılmasını isteyebilir, bu hakların tek bir ailenin sahip olduğu tek bir parsel üzerinde toplulaştırılmasını talep edebilir. Arazileri, yaşadıkları köylerin yakınlarında olan bu kişiler kendi yeni toplulaştırılmış parsellerinin, yine yaşadıkları köye yakın bir yerde konumlanmasını talep edebilmektedir. Projedeki tüm köyler, kendi mülkiyet sınırları içerisinde bir toplulaştırma birimidir. Ancak gerekli olması halinde ve gerekli olduğunda komşu köyler arasında bir sınır düzenlemesine gidilebilir.</p> <p>PKP için bir gereklilik yoktur.</p> | <p>ilgilendiren konularda danışılması aracılığıyla etkili bir paydaş katılımına yönelik bir hüküm yoktur.</p> <p>Topluluklarla yapılan görüşmeler ya ÇED açıklaması ya da resmi arazi edinimi bilgilendirmesi sırasında, Projenin sonraki aşamalarında gerçekleştirilmektedir.</p> | sosyal ekibi vardır. ERG, Projeye katılımı tanımlayan bir PKP'ye sahiptir. ERG görüşmeler, müzakereler ve açıklamalar için PKP'ye uymaktadır. |

| Konu/Sorun                                   | IFC Performans Standardı Gereklilikleri                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Boşluk                                                                                    | Önlemler                                                                                                                                                                                                         |
|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Tebliğat Kanununda, etkilenen tüm kişilerin yazılı bir şekilde bildirilmesi hükmü verilmektedir.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Bilgilendirme</b>                         | IFC, bilgilerin paylaşılmasının altını çizmekte, Borçlanıcının da Etkilenen Toplulukları aşağıdaki konulardabilgilendirmesi <sup>11</sup> beklenmektedir: (i) projenin amacı, yapısı ve ölçeği; (ii) proje faaliyetlerinin süresi; (iii) projenin riskleri, yerel halk üzerindeki olası etkileriyle birlikte ilgili alınacak tedbirleri; (iv) planlanan paydaş katılım süreci ve (v) şikayet mekanizması. | Katılım toplantıları, ÇED sürecinin bir parçası olarak ulusal ÇED Yönetmeliği gerekliliklerine uygun olarak düzenlenmektedir. Bununla birlikte projeden etkilenen yerel halkla ulusal ÇED sürecinin kapsamının belirlenmesi aşamasında belirli bir noktaya kadar görüşmeler yapılabilmektedir.<br><br>Bunun tamamlanmasının ardından ÇED'in açıklanması zorunludur. Halkın bilgilendirilmesi/bilgilendirme toplantıları, toplantıdan 10 gün önce resmi bir şekilde ilan edilmelidir. Toplantıya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nden bir yetkili de katılmaktadır. | Bilgilendirme, ÇED'in içeriği ile sınırlıdır ve sosyal sorunları/konuları içermemektedir. | Halkın bilgilendirilmesi, IFC standartlarına göre yürütülmektedir. PKP'de Proje'nin bilgilendirme süreci detaylıca açıklanmaktadır. GKYYP ve YYEP konusundaki bilgilendirmeler PKP'ye uygun olarak yapılacaktır. |
| <b>Proje Düzeyinde Şikayet Mekanizmaları</b> | Etkilenen halkın olduğu hallerde müşteri bir şikayet mekanizması oluşturacak ve etkilenen halkın, müşterinin çevresel ve sosyal performansına yönelik endişe ve şikayetleri alınıp bunlara çözüm bulunması sağlanacaktır.                                                                                                                                                                                 | Arazi edinimi sürecinde, PEK'lere itiraz hakkı tanınmaktadır. Bu itirazlar kayıt altına alınmakta ve bunlara yazılı şekilde cevap verilmektedir.<br><br>Ulusal mevzuat kapsamındaki kamulaştırma sürecinde, kamulaştırılacak olan taşınmaz mülk için sahibinin rızası aranmamaktadır. Kamulaştırma sürecinde Devlet, kamu menfaati için taşınmaz mülkü zorunlu bir şekilde temellük                                                                                                                                                                                 | Şikayet mekanizması şartı yoktur.                                                         | Halihazırda bir şikayetmekanizması bulunmaktadır. Şikayetler kayıt altına alınmakta, yanıtlanmakta ve gerekli aksiyonlar alınmaktadır.                                                                           |

<sup>11</sup> Projenin ölçeğine ve risklerle etkilerin önemine bağlı olarak ilgili belge(ler) Tam Çevresel ve Sosyal Değerlendirme ve Eylem Planları (örn, PKP, YYEP, Biyoçeşitlilik Eylem Planları, Tehlikeli Maddelerin Yönetim Planları, Acil Durumlara Hazırlık ve Müdahale, Topluluk Sağlığı ve Güvenliği Planları, Ekosistem Yeniden Yapılandırma Planları ve Yerli Halkın Kalkınma Planları gibi) ile kilit konu ve taahhütlerin özetlendiği, anlaşılması kolay belgeler arasında değişiklik gösterebilir. Bu belgelerde ayrıca müşterinin çevresel ve sosyal politikasıyla finansörler tarafından yürütülen bağımsız mevcut durum değerlendirme çalışmalarının bir sonucu olarak belirlenen tüm ek tedbirler ve faaliyetler de bulunmaktadır.

| Konu/Sorun | IFC Performans Standardı Gereklilikleri | Ulusal Mevzuattaki Gereklilikler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Boşluk | Önlemler |
|------------|-----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----------|
|            |                                         | <p>etmektedir. Ancak, 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanununda kamulaştırılacak olan taşınmaz malın sahibinin ve kullanıcıları gibi diğer tarafların, kamulaştırma sürecine veya takdir edilen değer ve hatalara dair adli yargı karşısında dava açabilecekleri belirtilmektedir.</p> <p>3071 Sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununa da atıf yapılabilmektedir.</p> <p>4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda "Kurumlar, işbu kanunda belirtilen istisnalar haricinde başvuru sahiplerine bilgi sağlamak adına her çeşit bilgi ve belgenin sağlanması için idari ve teknik tedbirler uygulamakla ve bilgiye hemen, etkili ve doğru bir şekilde erişim için başvuruların incelenmesi ve üzerinde karar vermekle yükümlüdür."</p> |        |          |

### 3.3.2 Acele Kamulaştırma ile IFC PS 5 Standardı Arasındaki Temel Boşluklar

Nihai acele kamulaştırma listesi henüz yayınlanmamıştır. Acele kamulaştırmanın ilk aşaması için KGM'nin müzakereleri devam etmektedir. Acele kamulaştırma kararından önce arazi çalışması yapılmıştır. ERG, arazi edinim yönteminden (kamulaştırma veya acele kamulaştırma) bağımsız olarak tam ikame taahhüt etmektedir. Gerekli olması halinde acele kamulaştırmanın etkisinin değerlendirilmesi için ek çalışmalar yürütülecektir.

Bu ulusal yönetmelikler ve IFC'nin PS 5 gereklilikleri arasındaki boşluklar şunlardır:

Tablo 3-2. Acele Kamulaştırma Boşlukları ve Alınacak Önlemler

| Alanlar                                                                | Kamulaştırma Kanunu                                                                                                                                                                               | PS 5 Gereklilikleri ve Alınacak Önlemler                                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Kamunun Bilgilendirilmesi, İstişare ve Katılım</b>                  | Kamunun bilgilendirilmesi, istişare ve katılıma dair yeterli hüküm bulunmamaktadır.                                                                                                               | Etkilenen tüm kişilere (topluluklarına ve tüm komşu yerleşimlere) zamanında ve ilgili bilgi sunulacak, bunlara yeniden yerleşim seçenekleri konusunda danışılacak, planlama, uygulama ve izleme süreçlerine katılmaları için fırsatlar sunulacaktır.              |
| <b>Tazminat ve Desteğe Yönelik Uygunluk ve Hak Sahipliği</b>           | Tazminat ve taşınma desteği, yasal tapusu bulunan mülk sahiplerine verilecektir.                                                                                                                  | Yalnızca yasal sahiplere değil, yasal veya geleneksel tapusu olmayan arazi sahipleri/arazide bulunanlar, orman arazilerinin yasal/yasa dışı kullanıcıları, taşınmaz mülkü olmayan tüccarlar da kamulaştırma tazminatı ve taşınma desteği hakkına sahip olacaktır. |
| <b>Kamu Mera Arazilerinin Kullanıcılarının Tazmin Edilmesi</b>         | Mera arazilerinden faydalanan ve yerinden edilen kişilere tazminat verilmez.                                                                                                                      | Meralara veya diğer arazi temelli kaynaklara erişimini kaybeden kişiler tazmin edilmelidir.                                                                                                                                                                       |
| <b>Taşınmaz Mülklere Yönelik İkame Değeri/Maliyeti Değerlendirmesi</b> | Tarım arazilerinin değerlendirilmesi, piyasa fiyatları dikkate alarak hesaplanan yıllık net gelirin sermayeleştirilmesine dayanmaktadır. Binalarda amortisman (eskimeden kaynaklı) düşülmektedir. | Tam ikame maliyetinden tazminat. Değerleme kesin koşullarla yapılmalı, etkilenen kişinin eş değere sahip ikame varlıkları elde etmesini sağlamalıdır. İkinci piyasanın bulunmadığı yerde amortisman düşülmemelidir.                                               |
| <b>Taşınma Yardımı ve Desteği</b>                                      | Yalnızca hükümet destekli yeniden yerleşime başvurmuş ve buna hak sahibi olan ailelere sağlanmaktadır. Kendi başlarına yeniden yerleşenlere yönelik bir hüküm bulunmamaktadır.                    | Tüm etkilenen kişilere yeniden yerleşme sırasında destek sağlamaya yönelik tedbirler ve resmi olmayan arazi kullanıcıları da dahil olmak üzere hassas kişilerin korunmasına yönelik kalkınma desteği.                                                             |
| <b>Planlama</b>                                                        | Kamulaştırma planlarında, değerlendirilecek ve tazmin edilecek mülklere dair yalnızca kadastro bilgisi bulunmaktadır.                                                                             | YYEP ve GKYYP'nin etkilenen kişilerle görüşülerek hazırlanması.                                                                                                                                                                                                   |
| <b>İzleme</b>                                                          | Kamulaştırma veya yeniden yerleşimin uygulanmasının veya etkilerinin izlenmesine dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.                                                                         | Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması/toplum kalkınma programları da dahil olmak üzere kamulaştırma/yeniden yerleşim uygulaması sırasında izleme düzenlemeleri yapılacaktır.                                                                               |
| <b>Şikayet Mekanizması</b>                                             | Mahkemeye başvurmak haricinde şikayet mekanizmasına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır.                                                                                                            | Etkilenen insanların şikayetlerinin alınması ve çözülmesi amacıyla uygun ve erişilebilir şikayet mekanizmasının bulunması gerekmektedir.                                                                                                                          |

#### 4. ARAZİ EDİNİMİ SÜRECİ

Proje için tasarım ve planlama aşamasında arazi gereklilikleri en aza indirilmeye çalışılmışsa da karayolunun inşasında hem kamu hem özel arazilere yönelik arazi edinimi gerekecektir. Arazi edinimi, kamulaştırma ve/veya arazi toplulaştırma kullanılarak yapılabilmektedir. Araziye dayalı geçim kaynakları üzerinde daha az olumsuz etkisi olduğundan ve arazi alımındaki maliyetleri azalttığı için arazi toplulaştırmasına başvuru, Proje’de arazi edinmek için birincil yaklaşım olmuştur. KGM, arazi toplulaştırmasına başvurunun azamiye çıkarılması için çaba göstermiştir. Ancak bazı durumlarda kamulaştırma faaliyetlerinin yapılması gerekmiştir.

GKYYP’de arazi edinim süreci Yasal Çerçeve bölümünde detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre arazi toplulaştırma işlemleri TRGM tarafından yerine getirilmektedir. Bununla ilgili olarak KGM ve TRGM arasında bir protokol imzalanmıştır. Proje kapsamında 2013 yılında TRGM tarafından arazi toplulaştırması işlemleri başlatılmıştır.

Arazi toplulaştırma; parçalı, dağınık ve şekli elverişsiz olan, özel mülkiyete tabi arazi parsellerinin, modern tarım uygulamaları ve sulamanın sağlanabilmesi amacıyla optimum şekilde yeniden düzenlenmesi ve uygun geometrik şekillerde yeniden birleştirilmesi sürecidir<sup>12</sup>. Erişim yolları, tarla içi sulama ve drenaj sistemi, arazi tesviyesi ve toprak ıslahının sağlanması gibi tarla içi yatırımları arazi toplulaştırmasını tamamlamaktadır. Ulusal mevzuat çerçevesinde arazi toplulaştırmasıyla, arazilerini kaybeden PEK’ler, benzer nitelik ve büyüklükte bir arazinin sağlanması yoluyla tazmin edilebilmektedir. Bu işlemde aynı zamanda arazi toplulaştırma nedeniyle etkilenen müstemilatların, ağaçların, yapıların, kuyuların, çitlerin vs. tazminatı da yapılmaktadır.

Arazi toplulaştırmasında Projeden Etkilenen Kişiler (PEK’ler) Proje arazi edinim koridoru içerisinde bulunan tarım arazilerini kaybetmez. Bunun yerine her bir yerleşimde bulunan Hazine arazileri kullanılarak bu kişilere ikame arazi sağlanmaktadır. Ancak arazilerinin yerleri değişiklik göstermektedir. Köyleri içerisinde farklı yerlere dağılmış parçalı arazilerinin bulunması halinde bunlar toplulaştırılacaktır. Diğer taraftan kamulaştırma, nakdî tazminat karşılığında, arazi kaybıyla sonuçlanmaktadır.

Arazi toplulaştırmasının uygulanamayacağı durumlarda KGM, kamu yararı kararı aracılığıyla kamulaştırma yoluyla arazi edinimi uygulamıştır. Her ne kadar , müzakere edilen yerleşimlerde Kamulaştırma Kanunu 8. Madde uyarınca araziler edinilmeye çalışılsa da KGM, arazi edinimi için gereğinde acil kamulaştırma sürecine başvurmak durumunda kalmıştır.

ERG’nin kamulaştırmadaki rolü, arazi edinim sürecinin etkili ve zamanında uygulanması için KGM’nin talebi halinde teknik ve idari destek sağlamak, teknik ve diğer tür ekipmanları sunmaktır. ERG’nin kamulaştırma sürecine müdahale hakkı yoktur. Tek rolü KGM’ye taşınmaz envanteri sunulması yönündedir. Envanter sağlandığında kamulaştırma ve kamulaştırma sürecinin uygulanması kararları KGM’ye aittir. Karayoluna ait arazi edinimi (arazi toplulaştırma/kamulaştırma) koridoru en az 100 m olacak ve set alanları, kavşak, hizmet alanları gibi yerlerde 500 m’ye kadar genişleyebilecektir.

<sup>12</sup> Ceylan Ali Rıza, Satana Suha, Sert Atakan “The Turkish Experience in Consolidation of Irrigated Land: Productivity and Efficiency Implications” Responsible Land Governance: Towards an Evidence Based Approach, World Bank Conference on Land and Poverty, Washington DC. 20-24 Mart 2017 [https://www.conftool.com/landandpoverty2017/index.php/07-11-Satana-483\\_paper.pdf?page=downloadPaper&filename=07-11-Satana-483\\_paper.pdf&form\\_id=483&form\\_version=final](https://www.conftool.com/landandpoverty2017/index.php/07-11-Satana-483_paper.pdf?page=downloadPaper&filename=07-11-Satana-483_paper.pdf&form_id=483&form_version=final)  
ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.

ERG ayrıca 50 milyon TL'ye kadar çıkabilecek kamulaştırma maliyetinin ödenmesinden de sorumludur. KGM, bu sınırı aşacak kamulaştırma maliyetlerini ödemekle yükümlü olacaktır. Değerleme prosedürü, ulusal yasal gerekliliklere uygundur.

KGM, TRGM ve ERG'in görev ve sorumluluklarına ilişkin tablo aşağıda verilmiştir:

Tablo 4-1. Kurumların Sorumlulukları

| Adımlar                                                         | Tarım ve Orman Bakanlığı                                                                                                                                                           | Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM)                                                                                                                                                                                                                                                                | Proje Şirketi                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                 | Arazi toplulaştırmasından sorumlu kamu kurumu                                                                                                                                      | Proje sahibi, kamulaştırma çalışmalarının yürütülmesinden sorumlu kamu kurumu                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| TRGM tarafından arazi toplulaştırma çalışmalarının başlatılması | 1. TRGM, son 6 yıldır bölgede arazi toplulaştırması yapmaktadır. 8 Mart 2017 tarihinde TRGM ile KGM arasında arazi toplulaştırması yapılmasıyla ilgili bir protokol imzalanmıştır. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Firma, KGM ile imzaladığı sözleşme gereğince KGM adına bir teknik danışman tutarak kamulaştırma planlarını hazırlatacaktır                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|                                                                 | 2. 2019 Ocak ayı itibarıyla TRGM, projeden etkilenen yerleşimlerde 6 yıl önce başlatmış olduğu arazi toplulaştırma çalışmalarının %70'ini tamamlamıştır.                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| Finansal kapanış (Haziran 2018)                                 | TRGM kalan parsellerde arazi toplulaştırmasına devam edecek ve 2019 yılında Proje için gerekli olan arazinin toplulaştırılması sürecini tamamlayacaktır.                           | KGM, arazi toplulaştırması tamamlanan yerleşimlerde ((firmanın inşaat planına bağlı olarak yol güzergahı boyunca boyunca kademeli olarak) bir teknik danışman tarafından hazırlanan kamulaştırma planlarını onaylayacak ve Kamulaştırma Kanunu uyarınca kamulaştırma çalışmalarını yürütecektir. | Firmanın yönetim kademesi KGM ile aşağıdaki konuları görüşecektir;<br>• TRGM ve KGM tarafından yapılan arazi edinimi bilgileri<br>• Yasal mevzuata göre KGM tarafından PEK'lere verilecek bedellere ilişkin bilgiler<br>• IFC performans standartları ile uyumlu olarak hazırlanan YYEK/GKYYP çerçevesinin görüşülmesi<br><br>KGM ile yapılan görüşmelerin sonucuna bağlı olarak Firma IFC performans standartlarına uygun bir şekilde saha çalışması sonuçlarına bağlı olarak YYEP/GKYYP hazırlanması için geçim yollarını geliştirme ve yeniden yerleşim uzmanları tutacaktır. |
|                                                                 |                                                                                                                                                                                    | KGM gerekli kamulaştırma çalışmalarını yerine getirecektir.                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

|                                                           |  |                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-----------------------------------------------------------|--|-------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Finansal kapanıştan 6 ay sonrası (2018 son dönemi)</b> |  | KGM gerekli kamulaştırma çalışmalarını yerine getirecektir. | <p>YYEP/GKYYP uzmanları Firma adına bir YYEP ve GKYYP hazırlayacaktır.</p> <p>Projenin yol güzergahı boyunca arazi edinimi aşamalı bir şekilde ilerlediği için mevcut arazi edinimi verilerine göre YYEP ve GKYYP hazırlanacaktır. YYEP/GKYYP hazırlanması süreci boyunca Firma yönetim kademesi KGM'nin değerlendirmelerini alacaktır.</p> <p>Firmanın CLO'su YYEP/GKYYP uzmanları tarafından planların hazırlanması, geçim kaynaklarının geliştirilmesi ve alınacak tedbirlerin belirlenmesi hususlarında uzmanlar ile yakın işbirliği içinde olacaktır.</p> |
| <b>Finansal kapanıştan 9 ay sonrası (2019 ilk dönemi)</b> |  | KGM gerekli kamulaştırma çalışmalarını yerine getirecektir. | <p>Firma KGM ile istişare ederek YYEP/GKYYP'de belirtilen tedbirlerin uygulamasına başlayacaktır.</p> <p>Firma gerekmesi halinde, ilave arazi edinimiyle ilgili olarak YYEP/GKYYP'yi güncelleyecektir.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |



## 5. SOSYO-EKONOMİK MEVCUT DURUM

Yerleşimlerde projeden etkilenen hanelerin (PAH) sosyo-ekonomik durumlarını tespit edebilmek için bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Masabaşı çalışması ve anket çalışmasından elde edilen bilgilerin sonuçları aşağıdaki bölümlerde gösterilmektedir.

### 5.1 İkamet Durumu

Görüşme yapılan hanelerin % 96'sı yerleşimlerde sürekli, % 4'ü dönemsel ikamet etmektedir.

Tablo 5-1. İkamet Durumu

| Hanelerin Yerleşimde İkamet Durumu | Hane Sayısı | %          |
|------------------------------------|-------------|------------|
| Sürekli                            | 216         | 96         |
| Dönemsel                           | 8           | 4          |
| <b>Toplam</b>                      | <b>224</b>  | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Aşağıdaki tabloda dönemsel ikamet eden 8 hanenin ikamet bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 5-2. Dönemsel PEK'lerin İkamet Ettikleri Yerler

| İkamet Yeri     | Hane Sayısı | %          |
|-----------------|-------------|------------|
| Niğde merkez    | 2           | 25         |
| İstanbul        | 2           | 25         |
| Ankara          | 2           | 25         |
| Nevşehir merkez | 1           | 12.5       |
| Niğde-Hasakoy   | 1           | 12.5       |
| <b>Toplam</b>   | <b>8</b>    | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

### 5.2 Hane Reislerinin Sosyo-Ekonomik Durumu

Hane reisleriyle ilgili demografik bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

- Hanelerin % 99'unda hane halkı reisi erkek, % 1'inde kadındır (2 hane).
- Hane reislerinin yaş ortalaması 55,3'tür.
- Hane reislerinin % 33'ü 46-55 yaş, %25.6'sı 56-65 yaş, % 20'si 66 ve üzeri yaş, % 19.1'i 36-45 yaş ve % 2.3'ü 22-35 yaş aralığındadır.
- Hane reislerinin % 88.8'i evli, %4'ü dul, %3.1'i bekardır.
- Hane reislerinin eğitim düzeyi genelde düşüktür. % 74.4'ü ilkokul, %11.2'i ortaokul, % 5.6'sı lise mezunudur. % 4.2'si okur-yazardır. Yalnızca % 0.5'i üniversite mezunudur.

- Hane resilerinin büyük çoğunluğunun (%81.9) sosyal güvenlik sistemi bulunmaktadır. %9.3'ünün sosyal güvenlik kaydı yoktur. %8,4'ü genel sağlık sigortasından faydalanmaktadır.
- Hane reislerinin % 75.6'sı çiftçi, % 14.1'i emekli, % 3.8'i serbest, % 1.4'ü memur, % 2.3'ü işsizdir.

Tablo 5-3. Hane Reislerinin Demografik Bilgisi

| Hane Reislerinin Demografik Bilgileri | Hane Reisi Sayısı | %          |
|---------------------------------------|-------------------|------------|
| <u>Cinsiyet</u>                       |                   |            |
| Kadın                                 | 2                 | 1          |
| Erkek                                 | 222               | 99         |
| <b>Toplam</b>                         | <b>224</b>        | <b>100</b> |
| <b>Yaş</b>                            |                   |            |
| 22-35                                 | 5                 | 2.3        |
| 36-45                                 | 39                | 19.1       |
| 46-55                                 | 71                | 33         |
| 56-65                                 | 55                | 25.6       |
| 66-+                                  | 43                | 20         |
| Yanıtsız                              | 9                 |            |
| <b>Toplam</b>                         | <b>222</b>        | <b>100</b> |
| <b>Medeni Hali</b>                    |                   |            |
| Yanıtsız                              | 9                 | 4          |
| Evli                                  | 199               | 88.8       |
| Bekar                                 | 7                 | 3.1        |
| Dul                                   | 9                 | 4          |
| <b>Toplam</b>                         | <b>224</b>        | <b>100</b> |
| <b>Eğitim</b>                         |                   |            |
| Okur-yazar                            | 9                 | 4.2        |
| İlkokul                               | 160               | 74.4       |
| Ortaokul                              | 24                | 11.2       |
| Lise                                  | 12                | 5.6        |
| Üniversite                            | 1                 | 0.5        |
| <b>Toplam</b>                         | <b>215</b>        | <b>100</b> |
| <u>Çalışma Durumu</u>                 |                   |            |
| Çiftçi                                | 161               | 75.6       |
| Serbest meslek                        | 8                 | 3.8        |
| Memur                                 | 3                 | 1.4        |
| İşçi                                  | 2                 | 0.9        |
| Ev kadını                             | 2                 | 0.9        |
| Emekli                                | 30                | 14.1       |
| Öğrenci                               | 1                 | 0.5        |
| İşsiz                                 | 5                 | 2.3        |
| Çoban                                 | 1                 | 0.5        |

| Hane Reislerinin Demografik Bilgileri | Hane Reisi Sayısı | %          |
|---------------------------------------|-------------------|------------|
| <b>Toplam</b>                         | <b>213</b>        | <b>100</b> |
| <u>Sosyal Güvenlik Durumu</u>         |                   |            |
| SSK                                   | 176               | 81.9       |
| Genel sağlık sigortası                | 18                | 8.4        |
| Yok                                   | 20                | 9.3        |
| Diğer                                 | 1                 | 0.5        |
| <b>Toplam</b>                         | <b>215</b>        | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

### 5.3 Hane Halkı Üyelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu

215 hanede yaşayan toplam kişi sayısı 992'dir. Hanedekilerin % 48'i kadın (480 kişi), % 52'si (512 kişi) erkektir. Ortalama hane halkı büyüklüğü 4.6 olup hanelerin büyük çoğunluğu 3-6 kişilik aile büyüklüğüne sahiptirler (%55); 1-2 üyesi olan hanelerin oranı % 24'tür, hanelerin %20'si 7 ve üzeri aile büyüklüğüne sahiptirler.

Tablo 5-4. Hane Üyelerinin Cinsiyet Dağılımı

| Hane Üyelerinin Cinsiyet Dağılımı | Hane Sayısı | %          |
|-----------------------------------|-------------|------------|
| Kadın                             | 480         | 48         |
| Erkek                             | 512         | 52         |
| <b>Toplam</b>                     | <b>992</b>  | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Hane üyesi kadınların % 64'ü ev kadınıdır. Erkeklerin ise yaklaşık % 50'si çiftçidir. Memur ve serbest meslek sahibi hane üyelerinin oranı %6'dır. Öğrenci ve çocuklar gibi bağımlı nüfus grubunda yer alan hane üyelerinin oranı %24'tür.

Tablo 5-5. Hane Üyelerinin Cinsiyetlerine Göre Meslekleri

| Meslek                       | Hane Üyesi Sayısı | Kadın | Erkek | Toplam Hane Üyesi Sayısına Oranı % | Kadın Hane Üyelerinin Mesleklerinin Kadınlar İçindeki Oranı (%) | Erkek Hane Üyelerinin Mesleklerinin Erkekler İçindeki Oranı (%) |
|------------------------------|-------------------|-------|-------|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| Ev kadını                    | 306               | 306   | 0     | 30.8                               | 63.8                                                            | 0.0                                                             |
| Çiftçi                       | 253               | 7     | 246   | 25.5                               | 1.5                                                             | 48.0                                                            |
| Öğrenci                      | 200               | 104   | 96    | 20.2                               | 21.7                                                            | 18.8                                                            |
| İşsiz                        | 86                | 33    | 53    | 8.7                                | 6.9                                                             | 10.4                                                            |
| Çocuk (okul çağının altında) | 39                | 20    | 19    | 3.9                                | 4.2                                                             | 3.7                                                             |
| Emekli                       | 38                | 1     | 37    | 3.8                                | 0.2                                                             | 7.2                                                             |
| İşçi                         | 28                | 3     | 25    | 2.8                                | 0.6                                                             | 4.9                                                             |
| Serbest meslek               | 24                | 1     | 23    | 2.4                                | 0.2                                                             | 4.5                                                             |
| Memur                        | 11                | 3     | 8     | 1.1                                | 0.6                                                             | 1.6                                                             |

ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.

| Meslek               | Hane Üyesi Sayısı | Kadın | Erkek | Toplam Hane Üyesi Sayısına Oranı % | Kadın Hane Üyelerinin Mesleklerinin Kadınlar İçindeki Oranı (%) | Erkek Hane Üyelerinin Mesleklerinin Erkekler İçindeki Oranı (%) |
|----------------------|-------------------|-------|-------|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| Günlük/sezonluk işçi | 6                 | 2     | 4     | 0.6                                | 0.4                                                             | 0.8                                                             |
| Çoban                | 1                 | 0     | 1     | 0.1                                | 0.0                                                             | 0.2                                                             |
| Toplam               | 992               | 480   | 512   | 100                                | 100                                                             | 100                                                             |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Hane halkı üyeleri arasında sağlık sorunu bulunan bireylerin sayısı 112 olup toplam hane halkı üyelerinin % 11'ini teşkil etmektedir. Bu bireylerin % 66'sının kronik sağlık sorunu vardır, % 22'si bedensel, % 8'i zihinsel engellidir, % 4'ü bakıma muhtaç yaşlıdır.

Tablo 5-6. Hane Üyelerinin Sağlık Durumu

| Sağlık Sorunu                             | PEK'lerin Sayısı | %          |
|-------------------------------------------|------------------|------------|
| Kronik Sağlık Sorunu                      | 74               | 66         |
| Bedensel Engelli                          | 25               | 22         |
| Zihinsel Engelli                          | 9                | 8          |
| Bakıma Muhtaç Yaşlı                       | 4                | 4          |
| <b>Toplam</b>                             | <b>112</b>       | <b>100</b> |
| <b>Tüm Hane Halkına Oranı (992 Birey)</b> |                  | 11         |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

## 5.4 Hanelerin Gelir Ve Giderleri

### 5.4.1 Gelir Kaynakları

Görüşme yapılan PAH lardan 36'sı tek gelir kaynağına sahip olduklarını bildirmiştir. Bu da soruya yanıt veren 208 hanenin % 17'sine tekabül etmektedir. 172 hane ise birden fazla gelir kaynağına sahip olduğunu bildirmiştir.

Tablo 5-7. Gelir Kaynağı Sayısı

|             | Tek Gelir | Temel Gelir + Yan Gelir | Toplam |
|-------------|-----------|-------------------------|--------|
| <b>Hane</b> | 36        | 172                     | 208    |
| <b>%</b>    | 17        | 83                      | 100    |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Tek gelir kaynağı bildiren PAHların temel gelirleri tarım, emeklilik ve hayvancılık teşkil etmektedir. Birden fazla geliri olan hanelerde temel gelir kaynakları sırasıyla tarım, hayvancılık ve emekli maaşıdır. Detaylar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 5-8. Gelir Kaynakları

| Ana Gelir Kaynağı    | Birden Fazla Gelir | Tek Gelir | Total      | %          |
|----------------------|--------------------|-----------|------------|------------|
| Tarım                | 92                 | 16        | 108        | 50         |
| Hayvancılık          | 30                 | 7         | 37         | 17         |
| Emekli Maaşs         | 25                 | 11        | 36         | 17         |
| Tarım ve Hayvancılık | 13                 | 0         | 13         | 6          |
| Ücretli Gelir-Maaş   | 7                  | 0         | 7          | 3          |
| Esnaflık             | 3                  | 0         | 3          | 1          |
| Dönemsel İşçilik     | 2                  | 2         | 4          | 2          |
| Yanıtssız            |                    |           | 7          | 3          |
| <b>Toplam</b>        | <b>172</b>         | <b>36</b> | <b>215</b> | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

#### 5.4.2 Giderler

Hanelere ana gider alanları sorulmuştur. Hanelerin % 7'si (15 hane) tek gideri hane harcamalarıdır<sup>13</sup>. PAH ların büyük bölümü tarım ve hayvancılık giderlerinin hanehalkı harcamaları içinde önemli bir yer tuttuğunu belirtmiştir.

Tablo 5-9. Hane Halkı Harcamaları

| Temel Gider                            | Birden Fazla Gider Kaynağı | Tek Gider Kaynağı | Toplam     | %          |
|----------------------------------------|----------------------------|-------------------|------------|------------|
| Hane giderleri                         | 71                         | 15                | 86         | 40         |
| Tarım                                  | 72                         | 0                 | 72         | 33         |
| Hayvancılık                            | 43                         | 0                 | 43         | 20         |
| Hane ve Tarım (Eşit Gider Oranı)       | 6                          | 0                 | 6          | 3          |
| Hane ve Hayvancılık (Eşit Gider Oranı) | 1                          | 0                 | 1          | 0,5        |
| Yanıtssız                              | 0                          | 0                 | 7          | 3          |
| <b>Toplam</b>                          | <b>193</b>                 | <b>15</b>         | <b>215</b> | <b>100</b> |
| <b>%</b>                               | <b>93</b>                  | <b>7</b>          | <b>100</b> |            |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

#### 5.4.3 Devletten Alınan Sosyal Yardım Destekleri

Hane halkı bilgileri alınan 215 hanede toplam 28 kişi devlet desteği (yaşlı maaşı, engelli/engelli bakım ücreti, yaşlı bakım ücreti) almaktadır. 215 hanede yaşayan kişi sayısı 992 olup devlet desteği alan hassas grupların oranı % 3 olmaktadır.

<sup>13</sup> Hane harcamaları içine mutfak, ısınma, ulaşım, eğitim ve sağlık masrafları bulunmaktadır.

#### 5.4.4 Hanelerin Kendi Geçim Kaynaklarını Değerlendirmesi

PAH lara kendi sosyo-ekonomik durumlarıyla ilgili algıları da sorulmuştur. Bu sorunun amacı kendi temel ihtiyaçlarını karşılama konusundaki kendi kapasiteleri konusundaki düşünceleri öğrenmektir. Görüşülen PAH ların hiçbirini kendini bu konuda tam yeterli olarak algılamamaktadır. Yapılan görüşmelerde 215 hanenin % 80'i geçinmekte zorlandığını belirtirken, % 20'si geçim durumunu orta olarak belirtmiştir.

Tablo 5-10. Hanelerin Geçim Kaynaklarını Değerlendirmesi

|               | Hane Sayısı | %          |
|---------------|-------------|------------|
| Orta          | 44          | 20         |
| Zor           | 171         | 80         |
| <b>Toplam</b> | <b>215</b>  | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

### 5.5 Ziyaret Edilen Yerleşimlerdeki Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri

#### 5.5.1 Temel Gelir Kaynakları

Muhtarlar ve PEK'ler ile yapılan derinlemesine görüşmelerin sonuçlarına göre, otoyol üzerinde bulunan köylerin çoğunda temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Tarım ve/veya hayvancılık, Kümbet ve Yazıhöyük dışında, , ziyaret edilen tüm yerleşimlerdeki temel gelir kaynağı olup; bu faaliyetler, Kümbet ve Yazıhöyük yerleşimlerinde ikincil gelir kaynağıdır. Tarım ve hayvancılık, PEK'lerin hayati gelir kaynaklarıdır. Bu nedenle, arazi kaynakları etkilenen PEK'lerin geçim kaynağı kayıplarının telafi edilebilmesi amacıyla, söz konusu PEK'lerin tarım ve hayvancılığa yönelik destekler vasıtasıyla desteklenmesi son derece önemlidir.

Tablo 5-11. Yerleşimlerin Temel Geçim Kaynakları

| İl       | İlçe      | Yerleşim       | Temel Gelir Kaynağı   | Yan Gelir Kaynağı |
|----------|-----------|----------------|-----------------------|-------------------|
| Ankara   | Gölbaşı   | Yavrucuk       | Tarım- Hayvancılık    | Dışarıda Çalışma  |
| Ankara   | Evren     | Merkez         | Tarım-Kamu Maaş       | Hayvancılık       |
| Aksaray  | Ortaköy   | Harmandalı     | Tarım                 | Emeklilik         |
| Aksaray  | Ortaköy   | Kümbet         | Pazarlama-Müzişyenlik | Hayvancılık       |
| Aksaray  | Sarıyahşi | Bekdik, Merkez | Yurt Dışı-Emeklilik   | Tarım             |
| Aksaray  | Gülağaç   | Osmanlı        | Tarım - Hayvancılık   | İnşaat İşleri     |
| Nevşehir | Derinkuyu | Yazıhöyük      | Emeklilik             | Tarım             |
| Nevşehir | Acıgöl    | Kurugöl        | Hayvancılık           | Tarım             |

|          |           |               |       |             |
|----------|-----------|---------------|-------|-------------|
| Nevşehir | Derinkuyu | Kuyututlar    | Tarım | Hayvancılık |
| Niğde    | Merkez    | Bağlama       | Tarım | Hayvancılık |
| Niğde    | Merkez    | Hürriyet Mah. | Tarım | Hayvancılık |
| Niğde    | Merkez    | Hasaköy       | Tarım | Hayvancılık |
| Niğde    | Merkez    | Yıldıztepe    | Tarım | Hayvancılık |
| Niğde    | Merkez    | Pınarcık      | Tarım | Hayvancılık |

Kaynak: Muhtar ve Hanelerle Yapılan Derinlemesine Görüşmeler, 2018

### 5.5.2. Tarım

Araştırma yapılan ve oto yoldan etkilenen köylerin toplam arazi varlığı 849.900 dekarıdır. Bunun 338.850 dekarı sulu arazilerdir. Sulu arazilerde daha çok mısır, patates, ayçiçeği, buğday yetiştirilmektedir. Kuru arazilerde ise genellikle buğday, arpa ve yem bitkileri ekimi yapılmaktadır.

Tablo 5-12. Tarımsal Araziler

| İl       | İlçe      | Yerleşim       | Tarım Elverişli Arazi Varlığı (Da) | Sulu Arazi (Da) | Kuru Arazi (Da) |
|----------|-----------|----------------|------------------------------------|-----------------|-----------------|
| Ankara   | Gölbaşı   | Yavrucuk       | 9.800                              | 2.000           | 7.800           |
| Ankara   | Evren     | Merkez         | 13.900                             | 7.100           | 5.800           |
| Aksaray  | Ortaköy   | Harmandalı     | 47.000                             | 2.000           | 45.000          |
| Aksaray  | Ortaköy   | Kümbet         | 35.000                             | 0               | 35.000          |
| Aksaray  | Sarıyahşi | Bekdik, Merkez | 5.000                              | 1.500           | 3.500           |
| Aksaray  | Gülağaç   | Osmanlı        | 6.000                              | 50              | 5.550           |
| Nevşehir | Derinkuyu | Yazıhöyük      | 20.000                             | 0               | 20.000          |
| Nevşehir | Acıgöl    | Kurugöl        | 12.200                             | 1.200           | 11.000          |
| Nevşehir | Derinkuyu | Kuyututlar     | 20.000                             | 6.700           | 13.300          |
| Niğde    | Merkez    | Bağlama        | 600.000                            | 300.000         | 300.000         |
| Niğde    | Merkez    | Hürriyet Mah.  | 10.000                             | 6.000           | 4.000           |

|               |        |            |                |                |                |
|---------------|--------|------------|----------------|----------------|----------------|
| Niğde         | Merkez | Hasaköy    | 36.000         | 3.300          | 32.700         |
| Niğde         | Merkez | Yıldıztepe | 20.000         | 6.000          | 14.000         |
| Niğde         | Merkez | Pınarcık   | 15.000         | 3.000          | 12.000         |
| <b>Toplam</b> |        |            | <b>849.900</b> | <b>338.850</b> | <b>509.650</b> |

Kaynak: Muhtar ve Hanelerle Yapılan Derinlemesine Görüşmeler, 2018

Araştırma yapılan köylerde mera alanının sınırlı olduğu görülmüştür. Merası olan köyler ise meralarının yetersizliğini belirtmişlerdir.

Tablo 5-13. Mevcut Meraların Durumu

| İl       | İlçe      | Yerleşim       | Mera Alanı (Da) | Durumu ( Yeterli / Yetersiz)                             |
|----------|-----------|----------------|-----------------|----------------------------------------------------------|
| Ankara   | Gölbaşı   | Yavrucuk       | 10.000          | Yeterli                                                  |
| Ankara   | Evren     | Merkez         | 4.316           | Yeterli Yalnız Taşlık                                    |
| Aksaray  | Ortaköy   | Harmandalı     | 3.000           | Yetersiz, Su Yok                                         |
| Aksaray  | Ortaköy   | Kümbet         | 10.000          | Yeterli                                                  |
| Aksaray  | Sarıyahşi | Bekdik, Merkez | N/A             | Demirci Köyü Merasını Kullanıyorlar                      |
| Aksaray  | Gülağaç   | Osmanlı        | 30.000          | Yeterli ancak Yollar, Malzeme Alımına bağlı olarak Bozuk |
| Nevşehir | Derinkuyu | Yazıhöyük      | Mera alanı yok  |                                                          |
| Nevşehir | Acıgöl    | Kurugöl        | 8.000           | Taşlık, Su Yok, Hayvan İçme Suyu Tankerle Götürülüyor    |
| Nevşehir | Derinkuyu | Kuyututlar     | 10.000          | Ot Az, Su Yok                                            |
| Niğde    | Merkez    | Bağlama        |                 |                                                          |
| Niğde    | Merkez    | Hürriyet Mah.  | N/A             |                                                          |
| Niğde    | Merkez    | Hasaköy        | 2.000           | Yetersiz, MeradaSu Yok                                   |
| Niğde    | Merkez    | Yıldıztepe     | 20.000          | Dağınık, Bir Kısımında Su Yok                            |
| Niğde    | Merkez    | Pınarcık       | 45.000          | Yeterli                                                  |

Kaynak: Muhtar ve Hanelerle Yapılan Derinlemesine Görüşmeler, 2018



### 5.5.3. Hayvancılık

Mevcut durum bilgisi muhtarlar, etkilenen haneler, tarım ilçe müdürlüklerinden alınan bilgilere göre hazırlanmıştır.

Tablo 5-14. Hayvancılık Durumu

| İl          | İlçe          | Mahalle           | Hane Sayısı | Hayvancılık Yapan Hane Sayısı | Büyükbaş Hayvan Sayısı | Küçükbaş Hayvan Sayısı | Kümes Hayvanı |
|-------------|---------------|-------------------|-------------|-------------------------------|------------------------|------------------------|---------------|
| Ankara      | Gölbaşı       | Yavrucak          |             | 20                            | 150                    | 700                    | 300           |
|             | Evren         | Merkez            |             | 270                           | 2.500                  | 3.500                  | 500           |
|             |               | Kümbet            |             | 50                            | 300                    | 350                    | 1.500         |
|             | Sarıyahşi     | Merkez            |             | 25                            | 650                    | 1.000                  | 500           |
| Nevşehir    | Acıgöl        | Kurugöl           | 300         | 300                           | 300                    | 16.000                 | 200           |
|             | Derinkuyu     | Yazıhöyük         |             |                               |                        |                        |               |
|             |               | Kuyulutatlar      |             | 45                            | 1.000                  | 9.300                  |               |
| Aksaray     | Gülağaç       | Osmanlı           | 50          | 50                            | 350                    | 2.000                  | 2.500         |
| Niğde       | Merkez        | Bağlama           | 200         | 200                           | 800                    | 10.000                 | 1.000         |
|             |               | Hasaköy           |             |                               | 2.000                  | 1.000                  | 500           |
|             |               | Hürriyet          |             |                               | 1.000                  | 500                    | 1.000         |
|             |               | Yıldıztepe        | 350         | 50                            | 250                    | 3.000                  | 1.500         |
|             |               | Pınarcık          | 349         | 100                           | 750                    | 1.000                  | 1.200         |
| <b>4 İl</b> | <b>6 İlçe</b> | <b>13 Mahalle</b> |             |                               |                        |                        |               |

Kaynak: Muhtar ve Hanelerle Yapılan Derinlemesine Görüşmeler, 2018

#### Büyükbaş Hayvancılık

Yol güzergahı boyunca yapılan hayvancılık faaliyetleri bazı ortak özellikler barındırmaktadır. Büyükbaş hayvanlar yarıağaç barınaklarda tüm yıl süresince beslenmektedir. Hayvancılık faaliyeti, insan gücü kullanımına dayalı bir faaliyettir. Genç nüfus küçük yerleşim yerlerinden göç edip ayrıldığı için hayvancılık yapan hanelerde özellikle 1-2 baş büyükbaş hayvan bakımı yapan haneler, yaşlı kesimlerden oluşmaktadır.

Yeni yapılan hayvan barınakları yarı açık ve modern şartlara yakın özellikte yapılmaktadır. Kurulan işletmelerin çoğu, dışarıdan gelen kişilere aittir. Son zamanlarda hayvancılık girdilerinde yüksek orandaki fiyat artışı, buna karşın süt ve canlı hayvan fiyatlarının düşük seyretmesi nedeniyle büyükbaş hayvancılık azalmakta, küçükbaş hayvancılık artış göstermektedir.

Büyükbaş hayvancılıkta kullanılan başlıca yemler, tarım alanlarına ekilen arpa, yulaf, buğday, cavdar ve silajlık mısır gibi bitkilerin dane ve sap kısımlarından elde edilen yemler ile dışarıdan satın alınan konsantre yem ve şeker pancarı posasıdır.

Büyükbaş hayvancılıkta en çok yetiştirilen ırklar Holştayn , ikinci sırada simental ve montofondur. Süt üretimi ön planda olduğundan sütçü ırklar tercih edilmektedir. Günlük süt verimi 20 lt dolayındadır. Elde edilen sütler, tüccarlara yem takasıyla satılmaktadır. Sütün litre fiyatı 1.30-1.50 TL arasında değişmektedir. 50 kg. süt yeminin fiyatı 80-90 TL arasındadır.

Tablo 5-15. Büyükbaş Hayvan Satış Fiyatları

| Büyükbaş Hayvan Tipi | Satış Fiyatı (TL) |
|----------------------|-------------------|
| Genç Sağmal İnek     | 10.000            |
| Düve                 | 9.000             |
| Buzağı               | 4.500             |
| Yaşlı Sağmal İnek    | 6.000             |
| Besilik Dana         | 12.000            |

Kaynak: Muhtar ve Hanelerle Yapılan Derinlemesine Görüşmeler, 2018

Süt hayvancılığında ekonomik verimlilik elde edebilmek için günlük süt verimi minimum 25 lt olmalı, 1 kg yeme karşılık 1,3 lt süt elde edilmelidir. Ayrıca her yıl hayvan başına bir buzağı elde edilmelidir. Son zamanlarda hayvanlara verilen yem miktarı azaltılmış, yem bitkisi ekim alanları azalmıştır. Bunun sonucu olarak genç nüfus yerleşimlerden gidince büyükbaş hayvancılık daha yaşlı nüfusun uğraşı olmuş ve 2-10 başlı işletmeler azalmıştır. Pazara yeni şirketler katılarak yerleşimlere hayvancılık işletmeleri tesis etmeye başlamışlardır.

### Küçükbaş Hayvancılık

Küçükbaş hayvancılık %75 oranda meraya bağlı olarak yapılmaktadır. Mart ayından itibaren meraya salınan hayvanlar Kasım ayı başına kadar bu alanlarda bakılıp beslenmektedir. Mart-Mayıs döneminde bu hayvanlar yerleşimlerin etrafındaki tarım alanlarında ve boş arazilerde otlatılmaktadır. Mayıs-Eylül döneminde tamamen ortak meralarda bakılmaktadırlar. Çoğu zaman tüm gün merada kalabilmektedirler.

Kışın küçükbaş hayvanların yem ihtiyacı için saman, arpa, ile konsantre yem kullanılmaktadır. Projeden etkilenen yerleşimlerde çoğunlukla Akkarman-Kangal melezi koyunlar beslenmektedir. Koyun sağımı çok yaygın değildir. Koyunculuk tamamen kuzu elde etmeye yönelik olarak yapılmaktadır. Küçükbaş hayvancılığın tek gelir kaynağı kuzu satışları ile olmaktadır.

Tablo 5-16. Küçükbaş Hayvan Satış Fiyatları

| Küçükbaş Hayvan Tipi | Satış Fiyatı (TL) |
|----------------------|-------------------|
| Damızlık Koyun       | 1.000-1.500       |
| Keçi                 | 600-800           |
| Oğlak                | 300-450           |
| Kesimlik Kuzu        | 800-1.200         |

Kaynak: Muhtar ve Hanelerle Yapılan Derinlemesine Görüşmeler,2018

### Hayvancılıkla İlgili Temel Sorunlar

Hayvancılıkla ilgili gözlemlenen temel sorunlar aşağıda özetlenmiştir:

1. **Otlatma alanlarının azalması:** Mera alanlarının varlığı önemlidir. Küçükbaş hayvan yetiştiricileri, hayvanlarını Mayıs-Eylü ayları arasında meralarda beslerler. Bazı alanlarda yapılan ağaçlandırma çalışmaları, otoyol inşaatı nedeni ile mera alanlarına ulaşamama, mera alanlarının tahrip edilmesi yetiştiricilerin meralardan faydalanmasını imkansız hale getirmiştir. Özellikle küçükbaş hayvan yetiştiricileri büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Tarım alanlarına zarar verilmekte, çevre köylerin mera alanları kullanılmaktadır.
2. **Hayvanların süt veriminde düşüş:** Gerek büyükbaş gerekse küçükbaş hayvancılıkta süt verimi oldukça düşüktür. Holştayn ırkı ineklerin süt verimi laktasyon sürecinde ortalama 25lt/gün olması gerekirken, saha çalışmaları bunun bazı bölgelerde 10lt 'ye kadar düştüğünü göstermiştir. Dahası, laktasyon süresi kısalmıştır. Bu süre 300 gün olması gerekirken 200 gün civarında bitmektedir. Çevre ve besleme şartlarının olumsuzluğu en büyük etkidir.
3. **Yenidoğan hayvan ölümlerinin fazla olması:** Doğan kuzu ve buzağların hayatta kalma şansı zayıftır. 100 kuzu alan bir yetiştirici %20 ölüm yaşamakta, pazara 80 kuzu sürebilmektedir. Ölümler genelde doğumdan sonraki 2 ay içinde, veteriner hizmetlerinin yetersizliği veya kötü hijyen koşulları nedeniyle olmaktadır.
4. **Damızlık hayvanların kısır kalması:** Düşük yavrulama oranları PEKler tarafından önemli bir sorun olduğu beyan edilmiştir. Damızlık koyun ve inekler projeden etkilenen yerleşimlerde her yıl yavru verememektedirler., Gebelik arasında geçen zaman oldukça uzun olup bu durum hayvan yetiştiriciliğini verimsiz hale getirmektedir.
5. **Yem üretimlerinin giderek azalması:** Yetiştiricilerin kendi işletmelerinde ürettiği hayvan yemi bitkilerinin ekim alanlarının daralması, ekim girdilerinin artması nedeniyle azalmıştır. Olumlu olan son yıllarda mısır silajı üretiminin artmasıdır.
6. **Sağlık sorunlarının fazla olması:** Hayvancılıkta bakım ve besleme şartlarının olumsuzluğu nedeniyle buzağı ve kuzularda ishal vakaları, sağım döneminde ineklerde mastitis, koyunculukta otlatma döneminde enterotoksemi gibi hastalıklar artmıştır. Buna bağlı olarak sağlık giderleri de artmaktadır.

Tablo 5-17. Sorunlar ve Çözüm Önerileri

| Sorun                              | Öncelik | Çözüm Önerisi                                |
|------------------------------------|---------|----------------------------------------------|
| Otlama alanlarının daralması       | *****   | Mera alanlarına geçiş yolları ve mera ıslahı |
| Hayvanların verim düşüklüğü        | ***     | Eğitim ve yayım                              |
| Hayvan ölümlerinin fazla olması    | ***     | Eğitim ve yayım ve de aşılama                |
| Damızlık hayvanların kısır kalması | **      | Eğitim, yem bitkisi üretimi                  |
| Yem üretiminin azalması            | **      | Yem bitkisi üretimi                          |

## 6. GEÇİM KAYNAKLARI ÜZERİNDEKİ POTANSİYEL ETKİLER

### 6.1 Arazi Ediniminin Etkileri

Projeye ilişkin arazi edinimi, arazi toplulaştırma ve kamulaştırma aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Her iki yöntem sonucunda da arazi mülkiyetinin daimi olarak KGM'ye devredilmesi ile sonuçlanan ve hem arazi sahipleri hem de arazi kullanıcıları açısından arazi kaybına sebep olan daimi bir etki ortaya çıkmaktadır. Proje çerçevesinde geçici olarak arazi kiralanmasına gerek yoktur.

Arazi edinimi dinamik bir süreçtir ve Projenin ihtiyaçları ile uygulamasına bağlı olarak, etkilenen parsellerin sayısı, etkilenen PEK'lerin sayısı, arazi büyüklüğü ve türü (şahıs, hazine v.b.) değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin, Mayıs 2018'de GKYY Çerçeve belgesinin hazırlanmasına başlandığında, arazi toplulaştırmadan etkilenecek parsel sayısı 4.255 iken, bu sayı Ocak 2019 itibarıyla 3.819'a düşmüştür. Buna karşın, kamulaştırması planlanan parsel sayısı Mayıs 2018'de 682 iken, kamulaştırılacak parsel sayısı Ocak 2019 itibarıyla 1.909'a yükselmiştir. Kamulaştırmaya ilişkin tam sayım verileri Mayıs 2018 tarihinde mevcut olmamakla birlikte, bu GKYY'nin hazırlanması esnasında da tamamlanmamıştır. Bu GKYY'nin hazırlanması sırasında arazi edinimine devam edilmiştir. GKYY saha çalışması Ağustos 2018'de sağlanan sayım verilerine dayalı olarak gerçekleştirilmiş; arazi edinimi verileri kamulaştırma ile ilgili son dönemde yaşanan gelişmeleri yansıtmak üzere Ocak 2019'da bir kez daha güncellenmiştir. GKYY yaşayan bir belgedir ve arazi edinimi ile ilgili değişikliklerin yansıtılması için düzenli olarak güncellenecektir. Yerleşimler ve parsellerin arazi türleri/büyüklüklerine ilişkin veriler KGM'den ayrıntılı bilgilerin alınmasının ardından güncellenecektir. Etkilenen parsellere ilişkin ayrıntılı bilgilerin KGM tarafından sunulmaması halinde, söz konusu bilgilerin netleştirilmesi ve güncellenmesi mümkün olmayacaktır.

Ocak 2019 itibarıyla, Projeden etkilenen toplam parsel sayısı 5.728'dir.

Tablo 6-1. Arazi Edinimine İlişkin Parsel Verileri

|                     | Parsel Sayısı | % (Parsel) | Alan (Ha)    | % (Alan)   |
|---------------------|---------------|------------|--------------|------------|
| Kamulaştırma        | 1.909         | 33         | 1.188        | 31         |
| Arazi Toplulaştırma | 3.819         | 67         | 2.604        | 69         |
| <b>Toplam</b>       | <b>5.728</b>  | <b>100</b> | <b>3.792</b> | <b>100</b> |

Kaynak: KGM, Ocak 2019.

Arazi toplulaştırma vasıtasıyla arazi edinimi günümüze kadar etkilenen parsellerin %67'sinde gerçekleştirilmiştir. Toplamda 3.819 parsel arazi toplulaştırma ile edinilmektedir. Arazi toplulaştırması yapılan parsellerdeki tamamlanma oranı %73'tür.

Tablo 6-2. Arazi Toplulaştırmaya İlişkin İlerleme

| Arazi Toplulaştırma |               | Tamamlanmış | Tamamlanmamış | Toplam | Tamamlanma oranı (%) |
|---------------------|---------------|-------------|---------------|--------|----------------------|
| 1. Etap             | Parsel Sayısı | 925         | 337           | 1.262  | 73                   |
|                     | Alan (Ha)     | 936         | 252           | 1.188  | 79                   |
| 2. Etap             | Parsel Sayısı | 1.016       | 713           | 1.729  | 59                   |
|                     | Alan (Ha)     | 680         | 402           | 1.082  | 63                   |

| Arazi Toplulaştırma |               | Tamamlanmış | Tamamlanmamış | Toplam | Tamamlanma oranı (%) |
|---------------------|---------------|-------------|---------------|--------|----------------------|
| 3. Etap             | Parsel Sayısı | 728         | 100           | 828    | 88                   |
|                     | Alan (Ha)     | 294         | 41            | 334    | 88                   |
| Toplam              | Parsel Sayısı | 2.669       | 1.150         | 3.819  | 70                   |
|                     | Alan (Ha)     | 1.910       | 694           | 2.604  | 73                   |

Kaynak: KGM Ocak 2019.

Kamulaştırma yoluyla edinilecek parsel sayısı 1.909'dur (%33). Kamulaştırılan parsellere ilişkin tamamlanma oranı %58'dir (1.112 parsel).

Aşağıdaki tabloda Ocak 2019 itibarıyla arazi edinimi verileri gösterilmektedir.

Tablo 6-3. Arazi Edinimi Özeti

|                                          | Tür                         | Kamulaştırma  |                    |
|------------------------------------------|-----------------------------|---------------|--------------------|
|                                          |                             | Parsel Sayısı | Alan (Ha)          |
| Tamamlanmış +<br>Tamamlanmamış<br>Edinim | Şahıs                       | 1.519         | 893                |
|                                          | Hazine                      | 109           | 112                |
|                                          | Üçüncü Kişi (Tüzel Kişilik) | 37            | 23                 |
|                                          | KöyTK                       | 5             | 10                 |
|                                          | Mera                        | 44            | 88                 |
|                                          | Tescilsiz                   | 195           | 62                 |
|                                          | Toplam                      | 1.909         | 1.188              |
| Tamamlanma Oranı (%)                     |                             | 58            |                    |
| Edinilen Parsel Sayısı                   |                             | 1.112         | Sonra Belirtilecek |

Kaynak: ERG, Ocak 2019

### 6.1.1 Arazi Toplulaştırması Nedeniyle Şahıs Arazilerinin Kaybı

Arazi toplulaştırma çalışmaları TRGM tarafından yürütülmektedir ve uygulamaya dönük yasal protokoller, ilgili Türk kanununda tanımlanmaktadır. Bu protokollerde PEK'lere yönelik muhtemel arazi ve ekin kaybına ilişkin tedbirlere yer verilmektedir. Ayrıca, bu protokollerde muhtemel kayıplara ilişkin devlet telafi mekanizmaları da belirtilmektedir. Araziye karşılık arazi seçeneği toprak kalitesine göre değişiklik gösterebilmektedir. Daha düşük kaliteli arazinin ikame arazisi olarak teklif edilmesi halinde, üretim seviyelerinin eski haline getirilmesi amacıyla TRGM tarafından arazi toplulaştırma mevzuatına uygun olarak daha büyük arazilerin teklif edilmesi suretiyle muhtemel kayıplar telafi edilmektedir. Arazi toplulaştırma ile ilgili şikayetler ERG tarafından değerlendirilecek ve GKYY programları kapsamında telafi edilecektir.

Bir PEK'in toplam arazisine kıyasla daha büyük, daha az parçalı ve verimli (daha iyi altyapıya sahip, daha iyi şekilli ve yollar ile diğer altyapıya erişimi bulunan parseller) bir arazi tesis edilmesi için ayrı PEK parsellerinin toplulaştırıldığı durumlarda arazi toplulaştırması çerçevesinde "araziye karşılık arazi" seçeneği sunulmaktadır. Arazi toplulaştırmasının temel amacı tarımsal üretimde gözlemlenen makineli tarıma uygun olmayan anormal şekilli parsellerden kaçınılması gibi arazi temelli verimsizliklerin azaltılması suretiyle tarımsal gelirlerin artırılması; parsellerin küçük parsellere bölünmesinin engellenmesi ve daha büyük parsellerde ölçeklenebilir üretimin başlatılması, yeni tahsis edilen tüm

parsellere erişim yollarının yapılması ve çiftçilere daha iyi bir tarım altyapısı sunulması amacıyla tarlada yayım hizmetlerinin sunulması suretiyle münferit parsellere erişimde yaşanan ihtilafların azaltılmasıdır.

Ulusal kanunlara göre, arazi toplulaştırma süreci sonucunda toplulaştırılan toplam arazinin azami %10'una tekabül eden bir arazi kaybı ortaya çıkabilecektir ve söz konusu arazi kaybı yolların tahsis edilmesi, ortak sulama tesislerinin altyapısı v.b. hizmetlere yönelik olarak kullanılabilir. Ancak, uygulamada arazi toplulaştırma nedeniyle arazi kaybı genelde toplam arazinin %3 ila 5'inde görülmektedir. Arazi toplulaştırmadan etkilenen PEK'lerle sahada yapılan görüşmeler sonucunda kayda değer bir arazi kaybı olmadığı görülmüştür. PEK'lerin hiçbirisi arazi büyüklüğündeki azalma nedeniyle herhangi bir şikayet veya sorun iletmemiştir. Buna karşın, PEK'ler kendilerine yeni tahsis edilen arazi parsellerinde daha az verim elde etme ihtimallerine ilişkin kaygılarını dile getirmektedir. **Yeni arazi parsellerine PEK'ler tarafından ilk kez 2019 ilkbahar mevsiminde ekim yapılacağından**, PEK'ler yeni parsellerde aynı düzeyde verimin yakalanacağından emin değildir.

Saha çalışmaları esnasında görüşülen PEK'lerin büyük kısmı, "araziye karşılık arazi" seçeneği yerine nakit ödemeyi tercih ettikleri için, kamulaştırmayı arazi toplulaştırmaya tercih edeceklerini belirtmiştir. Buna karşın, uluslararası kılavuzlarda araziye karşılık arazi seçeneğinin sunulmasının önemine vurgu yapılmaktadır; çünkü, nakdî tazminat genelde geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına veya becerilerin geliştirilmesine harcanmamaktadır ve yalnızca nakdî tazminat seçenekleri sunulduğunda, PEK'lerin elinde gelirlerinin yeniden yapılandırılmasına yönelik çok kaynak kalmamaktadır.

Parselleri üzerinde kuyu, ağaç ve bağ evi gibi taşınmazları bulunan PEK'ler varlıklarına yönelik ikame değerine ilişkin kaygılarını dile getirmektedir. Hanehalkının arazi toplulaştırmaya dair itirazları eski arazileri üzerinde kalan su kuyuları, ağaçlar, bağ evleri v.b. yapılardan kaynaklanmaktadır ve kaygıları yeni izin prosedürlerine dayanmaktadır. İzinlerin yeni araziye aktarılıp aktarılmayacağı, yenilenip yenilenmeyeceği, taşınmaz varlıklarına biçilecek değer veya kayıpların telafi ediliş edilmeyeceği konusunda kaygıları mevcuttur. Örneğin, hanehalkı eski arazilerine ilişkin su kuyusu izinlerini ve zirai elektrik aboneliklerini yeni arazilerine taşıyıp taşıyamayacakları ile ilgili sorular yöneltmektedir.

Şahıs parsellerindeki arazi toplulaştırma çalışmaları GKYYP uygulaması gerektiren bir arazi kaybına neden olmamaktadır. Bu GKYYP çerçevesinde günümüze kadar Proje amacıyla tamamlanan arazi toplulaştırma çalışmalarına dayalı yaklaşık %3 düzeyinde bir şahıs arazisi kaybı varsayımında bulunmaktadır. Beklenen %3'lük arazi kaybı uluslararası standartlar kapsamındaki geçim kaynaklarını yeniden yapılandırma gereksinimlerinin altındadır.

### 6.1.2 Arazi Toplulaştırma Nedeniyle Kamu Arazilerinin Kaybı

Şahıs parsellerine yönelik arazi toplulaştırma kapsamında hazine arazisi gibi ortak arazilerden arazi edinimi gerekecektir. Arazi toplulaştırma esnasında, şahıs parseli sahiplerine hazine, mera, KöyTK veya diğer ortak arazi statüsündeki yeni araziler tahsis edilecektir. Bu nedenle, arazi toplulaştırma amacıyla kullanılacak araziler şahıslara yeniden tahsis edilen ortak araziler üzerinde bir etkiye neden olacak ve diğer kullanıcılar açısından ortak arazilere erişim kaybına sebebiyet verecektir. 4.015 dekar büyüklüğünde hazine ve mera arazisi Mayıs 2018 itibarıyla Projenin arazi edinimine ilişkin olarak daimi şekilde kaybedilecektir<sup>14</sup>. Geçim kaynakları hayvancılığa dayanan PEK'ler geriye kalan meralara erişim ile ilgili kaygılarını dile getirmiştir.

<sup>14</sup> KGM'den elde edilen en güncel ortak arazi kaybı verileri Mayıs 2018'e aittir.

### 6.1.3 Kamulaştırmadan Dolayı Kalıcı Arazi Kaybı

Tüm kamulaştırma çalışmaları ve ödemeleri KGM tarafından yürütülmektedir. ERG kamulaştırmayla ilgili uluslararası standartlardan IFC PS5 standardı ile yasal mevzuat arasındaki boşluğu giderecek tedbirler uygulamayı taahhüt etmektedir.

Projede kamulaştırmadan dolayı arazi kaybı meydana gelecek yerleşimler olacaktır. Kamulaştırma ile arazi ediniminin en temel gerekçesi toplulaştırma yöntemiyle arazi edinimi yapılamayan yerlerin edinimini sağlamaktır. Hazine ve mera arazilerinin şahıs arazilerinin toplulaştırılmasını sağlayabilecek büyüklükte olmadığı yerlerde kamulaştırma yöntemiyle arazi edinimi yapılacaktır. Çünkü toplulaştırmada genel yaklaşım, etkilenen şahıs parsellerine karşılık olarak hazine arazilerinden toprak verilmesi suretiyle arazi ediniminin yapılması şeklindedir.

Kamulaştırmayla ilgili KGM den edinilen son sayım verileri Eylül 2018 tarihine ait olup çalışmalarda bu veriler kullanılmıştır. Her ne kadar Ocak 2019 da KGM son durumla ilgili genel bir bilgi veriyse ve bu bilgilerde kamulaştırılan parsel oranlarında bir artış söz konusuysa da bu bilgiler analiz ve çalışmalarda kullanılabilecek detayda değildir.

Eylül 2018 itibarıyla, kamulaştırmadan etkilenen şahıs ve ortak arazilerin toplamı 7.458 dekar, tapulu arazilere oranı ise % 52'dir. Etkilenen yerleşim sayısı 51'dir.

Tablo 6-4. Arazi Kamulaştırma Bilgileri

| Bilgi                                                           | Detaylar            |
|-----------------------------------------------------------------|---------------------|
| İl                                                              | 4 İl                |
| İlçe                                                            | 12 İlçe             |
| Yerleşim                                                        | Toplam 51 Yerleşim  |
| Şahıs Parsel Sayısı                                             | 1.072 <sup>15</sup> |
| Tapu Alanı (Dekar)                                              | 11.102              |
| Etkilenen Alan (Dekar)                                          | 6.374               |
| Etkilenen alanların tapulu alan içindeki % si                   | 57                  |
| Hissedar Sayısı                                                 | 3.355               |
| Hazine Arazileri Parsel Sayıları                                | 74                  |
| Hazine Arazileri Tapu Alanı (Dekar)                             | 3.278               |
| Hazine Arazileri Etkilenen Alan (Dekar)                         | 1.085               |
| Etkilenen hazine alanların tapulu hazine alanları içindeki % si | 33                  |
| Toplam Kamulaştırılan Alan (Dekar)                              | 7.458               |
| %                                                               | 52                  |

Kaynak: ERG, Eylül 2018

#### 6.1.3.1 Kamulaştırmadan Etkilenen Şahıs Arazileri

6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nda ortaya konan kısıtlamalardan dolayı, herhangi bir kimsenin toplam arazi mülkiyeti verilerine ERG veya başka herhangi bir özel/kamu kuruluşu tarafından erişilememektedir. Bu nedenle, mevcut olan tüm veriler, edinilen parseller ile ilgili verilerdir.

PEK'lerin toplam arazi varlığı bilgileri ERG tarafından toplanamamaktadır. Hanelerin toplam arazi mülkiyetine kıyasla arazi kaybına (kamulaştırma) ilişkin bilgiler yalnızca hanehalkının beyanlarına dayalı

<sup>15</sup> Parsel sayısı bilgileri Eylül 2018'e aittir. Ocak 2019 itibarıyla etkilenen parsel sayısı 1909 olmuştur.



olarak elde edilebilmektedir. Buna karşın, söz konusu beyanlar gerçek durumu yansıtmayabilmektedir. ERG yalnızca PEK'lerin etkilenen parsellere dair beyanlarına dayalı olarak bilgi elde edebilmektedir.

Eylül 2018 itibarıyla kamulaştırma ile arazi ediniminden etkilenen yerleşim sayısı toplamı 47'dir. Yaklaşık 3.355 PEK, toplam 6.374 dekar büyüklüğünde, özel mülkiyette bulunan 1.072 parselin ediniminden etkilenmiştir. Proje nedeniyle kamulaştırılan alanın toplam tapu alanına oranı % 57'dir.

Tablo 6-5. Yerleşimlerin Kamulaştırma Bilgileri

| No | İl      | İlçe            | Yerleşim                 | Şahıs Parsel Sayısı | Tapu Alanı (Dekar) | Etkilenen Alan (Dekar) | %  | Hissedar Sayısı |
|----|---------|-----------------|--------------------------|---------------------|--------------------|------------------------|----|-----------------|
| 1  | Aksaray | Sarıyahşi       | Merkez                   | 37                  | 140                | 89                     | 64 | 86              |
| 2  | Aksaray | Ortaköy         | Harmandalı               | 32                  | 295                | 100                    | 34 | 58              |
| 3  | Aksaray | Gülağaç         | Osmanlı (Duguz)          | 25                  | 798                | 197                    | 25 | 74              |
| 4  | Aksaray | Ortaköy         | Kümbet                   | 13                  | 148                | 57                     | 38 | 51              |
| 5  | Aksaray | Ortaköy         | Çiftevi                  | 13                  | 236                | 88                     | 37 | 62              |
| 6  | Aksaray | Ortaköy         | Bozkır                   | 8                   | 132                | 26                     | 20 | 72              |
| 7  | Aksaray | Gülağaç         | Bekarlar                 | 7                   | 69                 | 34                     | 49 | 7               |
| 8  | Aksaray | Gülağaç         | Gülpınar                 | 5                   | 45                 | 12                     | 26 | 14              |
| 9  | Aksaray | Sarıyahşi       | Boğazköy                 | 5                   | 69                 | 31                     | 46 | 13              |
| 10 | Aksaray | Merkez          | Alayhan                  | 3                   | 20                 | 8                      | 40 | 7               |
| 11 | Aksaray | Sarıyahşi       | Kütüklü                  | 3                   | 51                 | 4                      | 7  | 1               |
| 12 | Aksaray | Ortaköy         | Sarıkaraman              | 3                   | 64                 | 11                     | 18 | 3               |
| 13 | Aksaray | Merkez          | Babakonağı               | 2                   | 41                 | 7                      | 18 | 9               |
| 14 | Aksaray | Ortaköy         | Çatin                    | 1                   | 26                 | 8                      | 31 | 1               |
| 15 | Ankara  | Evren           | Çıkınağıl (Merkez)       | 34                  | 795                | 148                    | 19 | 94              |
| 16 | Ankara  | Gölbaşı         | Yavrucuk                 | 27                  | 399                | 155                    | 39 | 116             |
| 17 | Ankara  | Gölbaşı         | Mahmatlı                 | 12                  | 279                | 60                     | 21 | 20              |
| 18 | Ankara  | Evren           | İnebeyli                 | 11                  | 143                | 54                     | 38 | 62              |
| 19 | Ankara  | Evren           | Solakuşağı               | 9                   | 203                | 48                     | 24 | 36              |
| 20 | Ankara  | Evren           | Yusufluşağı              | 5                   | 79                 | 28                     | 35 | 4               |
| 21 | Ankara  | Gölbaşı         | Bağıcı-Ballıkpınar       | 4                   | 104                | 35                     | 33 | 11              |
| 22 | Ankara  | Gölbaşı         | Gökçehöyük               | 3                   | 222                | 33                     | 15 | 1               |
| 23 | Ankara  | Evren           | Çerkezuşağı (Çatalpınar) | 3                   | 230                | 178                    | 77 | 102             |
| 24 | Ankara  | Evren           | Kürtü (Altınbaşak)       | 2                   | 18                 | 9                      | 49 | 21              |
| 25 | Ankara  | Evren           | Cebirli                  | 2                   | 21                 | 3                      | 16 | 3               |
| 26 | Ankara  | Bala            | Ahmetçayırı              | 2                   | 43                 | 25                     | 59 | 4               |
| 27 | Ankara  | Gölbaşı         | Yeniyapançarşak          | 2                   | 45                 | 43                     | 94 | 10              |
| 28 | Ankara  | Gölbaşı         | Karagedik                | 2                   | 54                 | 13                     | 25 | 17              |
| 29 | Ankara  | Şereflikoçhisar | Büyükkışla               | 2                   | 202                | 24                     | 12 | 13              |
| 30 | Ankara  | Şereflikoçhisar | Gülhüyük (Muhlisobası)   | 1                   | 4                  | 0                      | 6  | 3               |
| 31 | Ankara  | Gölbaşı         | Mahmatlıbahçe            | 1                   | 6                  | 4                      | 79 | 7               |

| No | İl       | İlçe            | Yerleşim                 | Şahıs Parsel Sayısı | Tapu Alanı (Dekar) | Etkilenen Alan (Dekar) | %   | Hissedar Sayısı |
|----|----------|-----------------|--------------------------|---------------------|--------------------|------------------------|-----|-----------------|
| 32 | Ankara   | Gölbaşı         | Emirler                  | 1                   | 15                 | 12                     | 79  | 7               |
| 33 | Ankara   | Bala            | Sofular                  | 1                   | 19                 | 18                     | 93  | 1               |
| 34 | Ankara   | Şereflikoçhisar | Kıyevi (Şerefli davutlu) | 1                   | 61                 | 19                     | 32  | 9               |
| 35 | Ankara   | Şereflikoçhisar | Doğankaya                | 1                   | 73                 | 14                     | 19  | 11              |
| 36 | Ankara   | Bala            | Belcarsak                | 0                   | 0                  | 0                      | 0   | 0               |
| 37 | Ankara   | Gölbaşı         | Derekışla                | 0                   | 0                  | 0                      | 0   | 0               |
| 38 | Ankara   | Şereflikoçhisar | Aktaş                    | 0                   | 0                  | 0                      | 0   | 0               |
| 39 | Ankara   | Şereflikoçhisar | Kaçarlı                  | 0                   | 0                  | 0                      | 0   | 0               |
| 40 | Nevşehir | Acıgöl          | Kurugöl                  | 59                  | 1,031              | 307                    | 30  | 103             |
| 41 | Nevşehir | Derinkuyu       | Kuyulutatlar             | 11                  | 865                | 852                    | 98  | 386             |
| 42 | Nevşehir | Derinkuyu       | Yazıhüyük (Bozkır)       | 3                   | 588                | 513                    | 87  | 127             |
| 43 | Nevşehir | Gülşehir        | Ovaören                  | 1                   | 5                  | 1                      | 27  | 1               |
| 44 | Niğde    | Merkez          | İnli                     | 242                 | 919                | 893                    | 97  | 673             |
| 45 | Niğde    | Merkez          | Bağlama                  | 206                 | 847                | 847                    | 100 | 320             |
| 46 | Niğde    | Merkez          | Pınarcık                 | 141                 | 738                | 738                    | 100 | 373             |
| 47 | Niğde    | Merkez          | Hasaköy                  | 80                  | 371                | 372                    | 100 | 278             |
| 48 | Niğde    | Merkez          | Kiledere (Hürriyet)      | 36                  | 430                | 177                    | 41  | 61              |
| 49 | Niğde    | Merkez          | Kayırlı                  | 7                   | 142                | 66                     | 46  | 7               |
| 50 | Niğde    | Merkez          | Gölcük                   | 2                   | 2                  | 2                      | 100 | 14              |
| 51 | Niğde    | Merkez          | Gösterli                 | 1                   | 14                 | 10                     | 70  | 2               |
|    |          |                 | Toplam                   | 1.072               | 11.102             | 6.374                  | 57  | 3.355           |

Kaynak: ERG, Eylül 2018

### 6.1.3.2 Kamulaştırmadan Etkilenen Hazine Arazileri

Kamulaştırmadan etkilenen ortak araziler bulunmaktadır. Bu araziler hazine, köy ortak malı (KOM) ve köy tüzel kişiliği (KöyTK) arazileridir.

Eylül 2018 itibarıyla kamulaştırma ile arazi ediniminden etkilenen yerleşim sayısı toplamı 27, etkilenen parsel sayısı 74, büyüklüğü 1.085 dekadır. Etkilenen alanın toplam tapu alanına oranı % 33'tür.

Tablo 6-6. Kamulaştırmadan Etkilenen Hazine Arazileri

| No | İl       | İlçe      | Yerleşim     | Hazine Arazileri Parsel Sayıları | Hazine Arazileri Tapu Alanı (Dekar) | Hazine Arazileri Etkilenen Alan (Dekar) | %   |
|----|----------|-----------|--------------|----------------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------|-----|
| 1  | Aksaray  | Sarıyahşi | Merkez       | 1                                | 2                                   | 2                                       | 100 |
| 2  | Ankara   | Bala      | Belçarşak    | 1                                | 8                                   | 8                                       | 100 |
| 3  | Ankara   | Gölbaşı   | Derekışla    | 1                                | 230                                 | 230                                     | 100 |
| 4  | Nevşehir | Derinkuyu | Kuyulutatlar | 1                                | 15                                  | 15                                      | 100 |
| 5  | Niğde    | Merkez    | İnli         | 8                                | 134                                 | 134                                     | 100 |

| No | İl       | İlçe            | Yerleşim               | Hazine Arazileri Parsel Sayıları | Hazine Arazileri Tapu Alanı (Dekar) | Hazine Arazileri Etkilenen Alan (Dekar) | %         |
|----|----------|-----------------|------------------------|----------------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------|-----------|
| 6  | Niğde    | Merkez          | Bağlama                | 9                                | 55                                  | 55                                      | 100       |
| 7  | Niğde    | Merkez          | Pınarcık               | 3                                | 20                                  | 20                                      | 100       |
| 8  | Niğde    | Merkez          | Hasaköy                | 1                                | 2                                   | 2                                       | 100       |
| 9  | Ankara   | Gölbaşı         | Yeniyapançarşak        | 5                                | 127                                 | 120                                     | 94        |
| 10 | Ankara   | Gölbaşı         | Gökçehöyük             | 1                                | 9                                   | 6                                       | 67        |
| 11 | Aksaray  | Sarıyahşi       | Kütüklü                | 1                                | 42                                  | 21                                      | 51        |
| 12 | Aksaray  | Gülağaç         | Osmanlı (Düğüz)        | 3                                | 283                                 | 99                                      | 35        |
| 13 | Ankara   | Bala            | Ahmetçayırı            | 2                                | 78                                  | 25                                      | 31        |
| 14 | Aksaray  | Ortaköy         | Harmandalı             | 3                                | 34                                  | 9                                       | 28        |
| 15 | Ankara   | Evren           | Çıkınağıl (Merkez)     | 4                                | 87                                  | 23                                      | 27        |
| 16 | Ankara   | Evren           | İnebeyli               | 2                                | 96                                  | 24                                      | 25        |
| 17 | Ankara   | Gölbaşı         | Mahmatlıbahçe          | 1                                | 39                                  | 9                                       | 23        |
| 18 | Nevşehir | Acıgöl          | Kurugöl                | 12                               | 264                                 | 60                                      | 23        |
| 19 | Aksaray  | Ortaköy         | Kümbet                 | 2                                | 288                                 | 50                                      | 17        |
| 20 | Ankara   | Şereflikoçhisar | Aktaş                  | 2                                | 703                                 | 121                                     | 17        |
| 21 | Ankara   | Şereflikoçhisar | Gülhüyük (Muhlisobası) | 1                                | 24                                  | 3                                       | 13        |
| 22 | Ankara   | Gölbaşı         | Karagedik              | 2                                | 160                                 | 19                                      | 12        |
| 23 | Niğde    | Merkez          | Kiledere (Hürriyet)    | 2                                | 98                                  | 10                                      | 10        |
| 24 | Aksaray  | Gülağaç         | Gülpınar               | 3                                | 201                                 | 12                                      | 6         |
| 25 | Aksaray  | Sarıyahşi       | Boğazköy               | 1                                | 75                                  | 4                                       | 5         |
| 26 | Ankara   | Gölbaşı         | Mahmatlı               | 1                                | 189                                 | 5                                       | 2         |
| 27 | Aksaray  | Ortaköy         | Çatin                  | 1                                | 15                                  | 0,2                                     | 1         |
|    |          |                 | <b>Toplam</b>          | <b>74</b>                        | <b>3.278</b>                        | <b>1.085</b>                            | <b>33</b> |

Kaynak: ERG, Eylül 2018

## 6.2 Kamulaştırmadan Etkilenen Diğer Taşınmaz Varlıklar

Projeden etkilenen taşınmazlar;

- Etkilenen araziler üzerindeki ağaçlar
- Etkilenen araziler üzerindeki taşınmazlar(tarımsal müstemilatlar, su kuyuları, bağ evi, kulübe vs).

Etkilenen varlıkların envanterinin hazırlanması arazi ediniminden sorumlu KGM tarafından yapılmaktadır. Mevcut yasal mevzuata göre ERG'in söz konusu taşınmazların belirlenmesinde herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Mevcut durumda KGM etkilenen taşınmazlara ilişkin bilgileri 1. Ve 2. Kısım için paylaşmıştır. KGM tarafından yeni bilgiler gelmesi halinde bu bölüm güncellenecektir.

Birinci kısımda etkilenen ağaç sayısı toplamı 4.361, ikinci kısımda ise 10.879 olmak üzere toplam 15.240 ağaçtır. En çok etkilenen ilk 5 ağaç türü asma (kapama bağ), asma, mazı, elma ve bademdir.

Tablo 6-7. Projeden Etkilenen Ağaçlar

| Ağaç Türü        | 1. Kısım Toplam | 2. Kısım Toplam | Toplam        |
|------------------|-----------------|-----------------|---------------|
| Asma(Kapama Bağ) | 0               | 9.412           | 9.412         |
| Asma             | 717             | 126             | 843           |
| Mazı             | 607             |                 | 607           |
| Elma             | 496             | 31              | 527           |
| Badem            | 474             | 51              | 525           |
| Ceviz            | 302             | 216             | 518           |
| Söğüt            | 182             | 296             | 478           |
| İğde             | 179             | 260             | 439           |
| Erik             | 283             | 60              | 343           |
| Kavak            | 73              | 221             | 294           |
| Armut            | 176             | 44              | 220           |
| Kayısı           | 162             | 87              | 249           |
| Çam              | 201             | 15              | 216           |
| Sedir            | 187             |                 | 187           |
| Vişne            | 62              | 3               | 65            |
| Ayva             | 60              |                 | 60            |
| Bağ              | 56              |                 | 56            |
| Akasya           | 28              | 6               | 34            |
| Kökner           | 34              |                 | 34            |
| Kiraz            | 14              | 11              | 25            |
| Ahlut            | 1               | 18              | 19            |
| Dut              | 14              | 2               | 16            |
| Çınar            | 14              |                 | 14            |
| Fındık           | 5               | 9               | 14            |
| Hatmi Çiçeği     | 13              |                 | 13            |
| Şeftali          | 7               | 1               | 8             |
| Meşe             |                 | 5               | 5             |
| Akasya           | 4               |                 | 4             |
| Yaban armudu     |                 | 4               | 4             |
| Çitlenbik        | 3               |                 | 3             |
| İncir            | 2               |                 | 2             |
| Kestane          | 2               |                 | 2             |
| Alıç             | 1               |                 | 1             |
| Hünnap           | 1               |                 | 1             |
| İhlamur          | 1               |                 | 1             |
| Süs bitkisi      |                 | 1               | 1             |
| <b>Toplam</b>    | <b>4.361</b>    | <b>10.879</b>   | <b>15.240</b> |

Kaynak: ERG, Eylül 2018

Birinci ve ikinci kısımda etkilenen yapılar arasında sondaj kuyuları/sondajlar (15), havuz (14 adet), binalar (12 adet), çeşmeler (12 adet), bağ evi (9 adet) öne çıkmaktadır. İkinci kısımda etkilenen yapılara Kümbet dahil edilmemiştir, çünkü Kümbet'teki haneler ve etkilenen yapılar YYEP kapsamında değerlendirilmiştir.

Tablo 6-8. Projeden Etkilenen Yapılar

| Yapılar            | 1. Kısım Etkilenen Yapı Cinsi Toplamı | 2. Kısım Etkilenen Yapı Cinsi Toplamı (Kümbet Hariç) | Toplam |
|--------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------------|--------|
| Sondaj Kuyu/Sondaj | 1                                     | 14                                                   | 15     |
| Havuz              | 8                                     | 6                                                    | 14     |
| Bina               | 3                                     | 9                                                    | 12     |
| Çeşme              | 9                                     | 3                                                    | 12     |
| Bağ Evi            | 8                                     | 1                                                    | 9      |
| Baraka             | 7                                     | 1                                                    | 8      |
| Depo               | 7                                     | 1                                                    | 8      |
| Kümes              | 8                                     |                                                      | 8      |
| Ahır               | 7                                     |                                                      | 7      |
| Yalak              | 5                                     |                                                      | 5      |
| Keson Kuyu         | 4                                     |                                                      | 4      |
| Kuyu               | 4                                     |                                                      | 4      |
| Pompa Binası       | 3                                     |                                                      | 3      |
| Sulama Sistemi     | 2                                     |                                                      | 2      |
| Sondaj Binası      | 1                                     |                                                      | 1      |
| Su Deposu          | 1                                     |                                                      | 1      |

Kaynak: ERG, Eylül 2018

### 6.3 Kısıtlı Erişim

Otoyolun arazileri bölmesi ve erişimde sorunlara neden olması beklenmektedir. Aşağıdaki kısıtlılıklar görülebilecektir:

- Kalan tarım arazisilerine erişim
- Serbest gezen hayvanların otlak alanlarına erişimi
- Zirai makineler için sınırlı erişim
- Kısıtlı yaya erişimi

PEK'ler ve hayvanların kalan arazilere erişimine dair olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması/en aza indirilmesi için Proje kapsamında viyadükler, alt geçitler, köprüler ve menfezler gibi sanat yapıları inşa edilmektedir. GKYYP saha ziyaretleri esnasında, PEK'ler arazilerine erişim hususundaki muhtemel kaygılarını dile getirmiştir, ancak, PEK'lerin inşaat safhasında herhangi bir şikayeti olmamıştır. PEK'ler Projenin sanat yapılarını erişim amaçlı kullanabilecektir.

## 6.4 Saha Çalışmasının Temel Bulguları

Saha çalışmasında kamulaştırma ile ilgili genel bir memnuniyetsizlik olduğu görülmüştür. Görüşülen PEK'ler ve paydaşlar kamulaştırmanın gerçekleştirilme şekliyle ilgili kaygılarını dile getirmiş ve kamulaştırma sürecinden önce paydaşlarla istişarenin sınırlı yapılmış olması ve paydaşların sürece kısıtlı katılımı ile ilgili şikayetlerini iletmıştır. Yapılan temel gözlemler şu şekildedir:

- Değerin hesaplanması ile ilgili birtakım kaygılar söz konusudur. PEK'ler kamulaştırma için kullanılan değer tespiti yöntemi ile ilgili sorular yöneltilmiştir.
- Proje bölgesindeki tek sulama kaynağı kuyulardır. Sondaj kuyuları için ek yeni ruhsat verilmemektedir, çünkü Proje bölgesi KOP<sup>16</sup> Projesi alanındadır ve bu nedenle, ek yeraltı suyu çıkarılmasına izin verilmemektedir. PEK'lerin yalnızca eski kuyu ruhsatlarını ellerinde bulundurmasına ve kullanmasına izin verilmektedir. Ancak, KGM mevcut ruhsat sahiplerinin yeni sondaj kuyusu açma hakkının yenilenmesi için girişimde bulunacaktır.

### 6.4.1 Projenin Arazi Kullanımı ve Geçim Kaynaklarına Etkisi

Bu kısım sosyo-ekonomik araştırma ve saha görüşmelerinin sonuçlarına dayalı olarak hazırlanmıştır. PEK'lere arazi kullanımları, arazi varlıkları, tarım ve hayvancılık ile geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin tercihlerine yönelik bir dizi soru yöneltilmiştir.

#### a. Etkilenen arazi, arazi türü ve kullanımı

Kamulaştırma parsellerin tümünü veya kısmen etkileyebilir. Etkilenen kişilerin parsel verilerinin analizi, PEKlerin %72 sinin parsellerin tümünü proje nedeniyle kaybettiklerini ortaya koymuştur (Tablo 33). İncelenen verilere göre PEK lerin dörtte üçü de parsellerinin %80 inden fazlasını kaybetmiştir. Bu konudaki sorulara verilen yanıtlar, proje tarafından alınan parsel büyüklüklerine ilişkin olup PEK lerin toplam arazi sahipliğini kapsamamaktadır.

Tablo 6-9. Etkilenen Parsel Büyüklüğü

| Etkilenen Parsel Büyüklüğü/ Toplam parsel büyüklüğü | Yanıt veren kişi sayısı | Toplam %   |
|-----------------------------------------------------|-------------------------|------------|
| 100                                                 | 150                     | 72         |
| 80-99                                               | 6                       | 3          |
| 50-79                                               | 17                      | 8          |
| 20-49                                               | 27                      | 13         |
| 1-19                                                | 8                       | 4          |
| <b>Total</b>                                        | <b>208</b>              | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Etkilenen parsel büyüklüklerinde yüksek sapmalar olduğu gözlemlenmektedir. Projeden etkilenen en küçük parsel büyüklüğü 1 dekar iken en büyük parsel büyüklüğü 85 dekadır. Dolayısıyla etkilenen ortalama parsel büyüklüğü 10.5 dekadır.

Etkilenen alanların büyük kısmı tarımsal arazi olarak kullanılmakta olup bunların %96 sı ürün amaçlı ekim yapılan arazilerdir. Kalan arazilerin %3 ünde ise üzüm yetiştirilmektedir.

<sup>16</sup> KOP Konya Ovası Projesi'nin kısaltmasıdır. Proje bir devlet kuruluşu olan Konya Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından yönetilmektedir.

Tablo 6-10. Büyüklük ve Kullanım itibarıyla Etkilenen Araziler

| Etkilenen Arazi Türü | Yanıt Veren Kişi Sayısı | Arazinin kullanımına göre dağılım % si (etkilenen arazi kullanıcılarının sayısı/toplam kullanıcı sayısı) | Toplam Etkilenen Alan (Dekar) | Ortalama Etkilenen Alan (Dekar) |
|----------------------|-------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------------|
| <b>Tarım Alanı</b>   | 205                     | 96                                                                                                       | 2,155.8                       | 10.5                            |
| Üzüm                 | 6                       | 3                                                                                                        | 19.4                          | 3.2                             |
| Bahçe                | 1                       | 0.5                                                                                                      | 5.5                           | 5.5                             |
| Meyve Bahçesi        | 1                       | 0.5                                                                                                      | 3                             | 3                               |
| Ağaçlık Alan         | 1                       | 0.5                                                                                                      | 1                             | 1                               |
| <b>Toplam</b>        | 208                     | 100                                                                                                      | 2,184.7                       | 10.5                            |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

PEK lerin çoğunluğu kendi arazilerini işlemektedir (%87), arazisini kiralayan ya da yarıcıya veren PEKlerin oranı %7 dir.

Tablo 6-11. Arazi Kullanımı

| Arazi Kullanımı                  | Yanıt Veren Kişi Sayısı | Toplam % |
|----------------------------------|-------------------------|----------|
| <b>PEK ler tarafından Ekilen</b> | 186                     | 87       |
| Kiraya Verilen                   | 15                      | 7        |
| Tarım İşçilerine Kiralanan       | 6                       | 3        |
| Boş/Kullanılmayan                | 6                       | 3        |
| Yarıcı                           | 2                       | 1        |
| <b>Toplam</b>                    | 215                     | 100      |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Tarım PEK'lerin geçim kaynakları bakımından önemli bir kaynaktır. PEK'lere Projeden etkilenen arazilerinden elde ettikleri zirai ürünleri nasıl kullandıkları sorulmuştur. Cevaplara bakıldığında, PEK'lerin çoğunluğunun zirai ürünleri hem satıp hem de kullandığı görülmektedir (%60). PEK'lerin yalnızca %20'si ürünlerinin tamamını satarken, %16'sı ürünlerinin tamamını hanehalkı tüketimi için kullanmaktadır. PEK'lerin %4'ü ise tarım ürünlerini yalnızca hayvan yemi olarak kullandığını söylemektedir. Bu bulgular aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak özetlenmektedir.

Tablo 6-12. Zirai Ürünlerin Kullanımı

| Etkilenen Arazilerdeki Tarım Ürünlerinin Kullanımı        | Sayı | Toplam içindeki % |
|-----------------------------------------------------------|------|-------------------|
| <b>Hem Satıp Hem Kullanıyoruz (Neredeyse yarı yarıya)</b> | 128  | 60                |
| <b>Tümünü Satıyoruz</b>                                   | 44   | 20                |
| <b>Tümünü Kullanıyoruz</b>                                | 34   | 16                |
| <b>Hayvan Yemi Olarak Kullanıyoruz</b>                    | 9    | 4                 |
| <b>Toplam</b>                                             | 215  | 100               |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

## b. PEK lerin toplam arazi varlıkları

Görüşülen PEK'lerin %88'i zirai faaliyetlerini geriye kalan arazilerinde devam ettirmeye yönelik ek arazilerinin bulunduğunu belirtmiştir. Buna karşın, görüşülen PEK'lerin %12'si Projenin edindiği arazilerin sahip oldukları tek arazi olduğunu ifade etmiştir. %12'lik (25 PEK) bu kısım içerisinde, yalnızca 2 PEK tüm arazilerinin edinildiğini ve geriye hiçbir arazilerinin kalmadığını belirtmiştir; bu PEK'lerin geri kalan kısmı ise tarım amaçlı kullanabilecekleri bir kısım arazi kaldığını belirtmiştir. PEK'lerin %88'i etkilenen arazi dışında da başka arazileri olduğunu belirtmiştir. Bu durum söz konusu PEK'lerin gelir elde etme amacıyla kullandığı başka arazilerinin bulunduğunu ve etkilenen arazilerin tek gelir kaynakları olmadığını göstermektedir. Aşağıdaki tabloda Projeden etkilenen araziler haricindeki arazilerin kullanımına ilişkin veriler gösterilmektedir

Tablo 6-13. Tarım Amaçlı Kullanılan Başka Araziniz Bulunuyor Mu?

| Projeden etkilenen arazi haricinde başka arazi kullanıyor musunuz? | PEK'lerin Sayısı | Toplam İçindeki % |
|--------------------------------------------------------------------|------------------|-------------------|
| <b>Evet</b>                                                        | 190              | 88                |
| <b>Hayır</b>                                                       | 25               | 12                |
| <b>Toplam</b>                                                      | <b>215</b>       | <b>100</b>        |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Anketlerle Projenin arazi ediniminin PEK'lerin toplam arazi mülkiyetine etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır<sup>17</sup>. Anket sonuçlarına göre, PEK'lerin yalnızca %5'inin arazilerinin %80'inden fazlasını kaybettiği görülmektedir. PEK'lerin üçte birinin arazilerinin %20'sinden azı Projeden etkilenmektedir.

Tablo 6-14. Projenin Toplam Arazi Sahipliğine Etkisi

| Etki Durumu                                     | PEK'lerin Sayısı | %          |
|-------------------------------------------------|------------------|------------|
| <b>Arazisinin %20'sinden azı etkilenen</b>      | 67               | 31         |
| <b>Arazisinin %21-40'ı etkilenen</b>            | 62               | 29         |
| <b>Arazisinin %41-60'ı etkilenen</b>            | 48               | 22         |
| <b>Arazisinin %61-80'i etkilenen</b>            | 28               | 13         |
| <b>Arazisinin %81 ve daha fazlası etkilenen</b> | 10               | 5          |
| <b>Toplam</b>                                   | <b>215</b>       | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Projeden etkilenen parsellerdeki zirai ürünlerin kullanımına benzer şekilde; görüşülen PEK'lerin %59'u geriye kalan arazilerinden elde edilen zirai ürünleri hem satacaklarını hem de kullanacaklarını belirtmektedir. Geriye kalan arazi kullanıcısı PEK'ler arasında görüşülen kişilerin %24'ü ürünlerinin tamamını sattığını belirtirken, %13'ü ürünlerinin tamamını kendi ailelerinin tüketimi için kullanmaktadır ve %5'i zirai ürünleri hayvan yemi olarak kullandığını belirtmektedir. Aşağıdaki tabloda veriler ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

<sup>17</sup> Arazi sahipliğine ilişkin veriler anket katılımcılarının sorulara verdiği yanıtlara dayanmaktadır. Bilgiler resmi arazi kayıt verileri vasıtasıyla doğrulanmamıştır.



Tablo 6-15. Geriye Kalan Arazilerdeki Tarım Ürünlerinin Kullanımı

| Geriye Kalan Arazilerden Elde Edilen Tarım Ürünlerinin Kullanımı | Sayı       | Toplam İçindeki % |
|------------------------------------------------------------------|------------|-------------------|
| Hem Satıp Hem Kullanıyoruz (Neredeyse yarı yarıya)               | 112        | 59                |
| Tümünü Satıyoruz                                                 | 45         | 24                |
| Tümünü Kullanıyoruz                                              | 24         | 13                |
| Hayvan Yemi Olarak Kullanıyoruz                                  | 9          | 5                 |
| <b>Toplam</b>                                                    | <b>190</b> | <b>100</b>        |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

### c. Etkilenen Ağaçlar

Projenin arazi edinimi sonucu ağaç kaybından etkilenen yalnızca birkaç PEK bulunmaktadır. Görüşülen 215 PEK'in yalnızca 34'ü ağaç kaybı yaşadığını belirtmiştir. Görüşülen PEK'lerin büyük bir çoğunluğunun projeden etkilenen arazi üzerinde herhangi bir ağacı bulunmamaktadır. Aşağıdaki tabloda 34 PEK'in projeden etkilenen arazisi üzerinde bulunan ağaç türü ve sayısı ayrıntılı olarak gösterilmektedir. Projeden etkilenen arazi üzerinde toplam 4.944 ağaç bulunmaktadır. Bu ağaçların %81'i asmadan (üzüm), %5,5'i söğütten, %4,6'sı kavaktan, %2,5'i elmadan ve %1,9'u cevizden meydana gelmektedir.

Tablo 6-16. PEK'lerin Projeden Etkilenen Ağaçları

| Projeden Etkilenen Arazi Üzerindeki Ağaçlar | PEK'lerin Sayısı | PEK Yüzdesi (%) |
|---------------------------------------------|------------------|-----------------|
| <b>Evet</b>                                 | 34               | 16              |
| <b>Hayır</b>                                | 181              | 84              |
| <b>Toplam</b>                               | <b>215</b>       | <b>100</b>      |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Tablo 6-17. PEK'lerin Etkilenen Ağaç Türleri

| Ağaç Türü   | Sayı  | Toplam İçindeki % |
|-------------|-------|-------------------|
| Üzüm        | 4.000 | 80,9              |
| Söğüt       | 274   | 5,5               |
| Kavak       | 225   | 4,6               |
| Elma        | 125   | 2,5               |
| Ceviz       | 96    | 1,9               |
| Meyve ağacı | 82    | 1,7               |
| Kayısı      | 54    | 1,1               |
| Badem       | 49    | 10                |
| Armut       | 21    | 0,4               |
| Akasya      | 8     | 0,2               |

|               |              |            |
|---------------|--------------|------------|
| İğde          | 8            | 0,2        |
| Erik          | 1            | 0.         |
| Suden Ağacı   | 1            | 0.         |
| <b>Toplam</b> | <b>4.944</b> | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

#### d. Tarımsal Üretim

Tarımsal üretim amacıyla ekilen ürünlerde tahıl, buğday, arpa, çavdar, patates ve nohut gibi büyük bir çeşitlilik görülmektedir. Projenin etki alanında yoğun bir bahçe bitkisi ekimi görülmezken, çoğunlukla tahıllara dayalı bir tarımsal üretim söz konusudur. Aşağıdaki tabloda görüşülen hanehalkı tarafından en fazla ekilen tarım ürünleri ayrıntılı olarak gösterilmektedir. Görüşülen PEK'lerin %39'u buğday ekimi yaparken, PEK'lerin %14'ü patates ekmektedir. Buğday %13'lük yüzde ile en fazla ekim yapılan üçüncü ekindir.

Tablo 6-18. En Fazla Ekilen Ürünler

| En Fazla Ekilen Ürünler | Sayı       | Toplam İçindeki % |
|-------------------------|------------|-------------------|
| <b>Buğday (Kuru)</b>    | 191        | 39,2              |
| <b>Patates</b>          | 67         | 13,8              |
| <b>Arpa (Kuru)</b>      | 61         | 12,5              |
| <b>Nohut (Kuru)</b>     | 39         | 8,0               |
| <b>Çavdar</b>           | 36         | 7,4               |
| <b>Mısır</b>            | 20         | 4,1               |
| <b>Yulaf</b>            | 18         | 3,7               |
| <b>Fasulye</b>          | 16         | 3,3               |
| <b>Şeker pancarı</b>    | 11         | 2,3               |
| <b>Kabak</b>            | 9          | 1,8               |
| <b>Üzüm</b>             | 5          | 1,0               |
| <b>Fiğ</b>              | 5          | 1,0               |
| <b>Yonca</b>            | 4          | 0,8               |
| <b>Mercimek</b>         | 2          | 0,4               |
| <b>Hububat</b>          | 1          | 0,2               |
| <b>Ceviz</b>            | 1          | 0,2               |
| <b>Karpuz</b>           | 1          | 0,2               |
| <b>Toplam</b>           | <b>487</b> | <b>100,0</b>      |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Aksaray ve Niğde Tarım İl Müdürlüklerinden alınan verilere göre, 2017 yılı itibariyle Aksaray'daki ortalama buğday rekoltesi 280 kg/dekar, Niğde'deki ortalama buğday rekoltesi 200 Kg/dekar, Aksaray'daki ortalama net gelir 109,2 TL/dekar, Niğde'deki ortalama net gelir 84 TL/dekar şeklindedir.

Aksaray'daki ortalama patates rekoltesi 4.000 kg/dekar, ortalama net gelir 337,5 TL/dekar iken, Niğde'deki ortalama patates rekoltesi 3.750 kg/dekar, ortalama net gelir 337,5 TL/dekar şeklindedir.

Arpa açısından bakıldığında, Aksaray'daki ortalama rekolte 290 kg/dekar, ortalama net gelir 87 TL/dekar iken, Niğde'deki ortalama rekolte 175 kg/dekar, ortalama net gelir 29,75 TL/dekar şeklindedir.

Nohut ve mısır gibi diğer ürünlere ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 6-19. En Fazla Ekilen Ürünlere İlişkin Dekar Başına Ortalama Rekolte ve Net Gelir

| Ürün<br>(2017) | Aksaray İli                 |                               |                          |                               | Niğde İli                   |                               |                          |                               |
|----------------|-----------------------------|-------------------------------|--------------------------|-------------------------------|-----------------------------|-------------------------------|--------------------------|-------------------------------|
|                | Ortalama Rekolte/Dekar (kg) | Ortalama Satış Fiyatı (TL/kg) | Ortalama Maliyet (TL/kg) | Ortalama Net Gelir (Dekar/TL) | Ortalama Rekolte/Dekar (kg) | Ortalama Satış Fiyatı (TL/kg) | Ortalama Maliyet (TL/kg) | Ortalama Net Gelir (Dekar/TL) |
| Buğday (Kuru)  | 280                         | 0,95                          | 0,56                     | 109,2                         | 200                         | 0,94                          | 0,52                     | 84                            |
| Patates        | 4.000                       | 0,61                          | 0,51                     | 400                           | 3.750                       | 0,6                           | 0,51                     | 337,5                         |
| Arpa (Kuru)    | 290                         | 0,84                          | 0,54                     | 87                            | 175                         | 0,85                          | 0,68                     | 29,75                         |
| Nohut          | 80                          | 6                             | 4,16                     | 147,2                         | 65                          | 8                             | 4,76                     | 210,6                         |
| Çavdar         | 260                         | 0,84                          | 0,54                     | 78                            | 225                         | 0,78                          | 0,33                     | 101,3                         |
| Mısır          | 2.000                       | 0,6                           | 0,43                     | 340                           | 6.500                       | 0,21                          | 0,11                     | 650                           |

Kaynak: Aksaray - Niğde Tarım İl Müdürlüğü, 2017.

#### e. Hayvancılık

Hayvancılık, Projeden etkilenen yerleşimlerde yaşayan PEK'lerin temel ekonomik faaliyeti konumundadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, görüşülen PEK'lerin %73'ü (157 PEK) hayvancılık yapmaktadır (büyükbaş, küçükbaş, arıcılık ve tavukçuluk). PEK'lerin yaklaşık üçte biri herhangi bir hayvancılık faaliyeti yürütmemektedir.

Tablo 6-20. Hayvan Sahipliği

| Hayvancılık   | PEK'lerin Sayısı | PEK Yüzdesi (%) |
|---------------|------------------|-----------------|
| Evet          | 157              | 73              |
| Hayır         | 58               | 27              |
| <b>Toplam</b> | <b>215</b>       | <b>100</b>      |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Ankete katılan hanehalkının toplamda 1.448 büyükbaş hayvanı, 1.858 küçükbaş hayvanı, 1.549 tavuğu ve 25 arı kovani bulunmaktadır.

Tablo 6-21. Hayvan Sahipliği Türleri

|                 | PEK'lerin Sayısı | Toplam Hayvan Sayısı | Ortalama Hayvan Sayısı (Toplam/PEK) |
|-----------------|------------------|----------------------|-------------------------------------|
| Büyükbaş hayvan | 146              | 1.448                | 10                                  |
| Küçükbaş hayvan | 19               | 1.858                | 98                                  |
| Arı kovanı      | 7                | 25                   | 4                                   |
| Diğer (tavuk)   | 57               | 1.549                | 27                                  |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

**Araştırma sonuçlarına göre, otlatmaya yönelik mera arazisi yetersizdir.** Hayvancılık yapan PEK'lerin %78'i meraların otlatma ihtiyaçları açısından yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 6-22. Mera Yeterliliği

| Kullandığınız meralar yeterli mi? | PEK Sayısı | Toplam İçindeki % |
|-----------------------------------|------------|-------------------|
| Evet                              | 34         | 22                |
| Hayır                             | 123        | 78                |
| <b>Toplam</b>                     | <b>157</b> | <b>100</b>        |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Hayvancılık çoğunlukla gelir elde etmek ve aile tüketimi amacıyla yapılmaktadır. PEK'lerin büyük bir çoğunluğu birtakım süt ürünlerini (süt, et, yumurta, bal v.b.) hanehalkı tüketimi amacıyla kullanmaktadır. Süt ürünleri açısından bakıldığında, hayvanı bulunan toplam hanelerin yaklaşık %44'ü süt ürünlerini çoğunlukla satış amacıyla ürettiklerini ancak ürünlerin küçük bir kısmını kendi tüketimleri amacıyla kullandıklarını belirtirken, %43'ü bu ürünleri hem satıp hem de kullandıklarını (neredeyse yarı yarıya), %11'i bu ürünleri yalnızca kendi tüketimleri amacıyla kullandıklarını ve %2'si tüm ürünleri sattıklarını belirtmektedir. Aşağıdaki tabloda süt ürünlerinin kullanımı ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 6-23. Süt Ürünlerinin Kullanımı

| Süt Ürünlerinin Kullanımı                              | PEK'lerin Sayısı | Toplam İçindeki % |
|--------------------------------------------------------|------------------|-------------------|
| Tümünü Satıyoruz                                       | 3                | 2                 |
| Hem Satıp Hem Kullanıyoruz (Neredeyse yarı yarıya)     | 67               | 43                |
| Tümünü Kullanıyoruz                                    | 17               | 11                |
| Ürünlerin Çoğunu Satıyoruz ve Bir Kısmını Kullanıyoruz | 70               | 44                |
| <b>Toplam</b>                                          | <b>157</b>       | <b>100</b>        |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

#### 6.4.2 Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması

GKYYP çerçevesinde arazi toplulaştırma sonrası arazilerine ilk kez ekim yapacak PEK'ler ve arazilerinin %20 ve daha fazlasını kaybeden PEK'ler de bulunmaktadır. Bu PEK gruplarının her ikisi de GKYYP Programlarının faydalanıcısı olacaktır.

Kuyuları/kuyu sondajları etkilenen PEK'lerin kuyuları tam ikame değeri üzerinden tazmin edilecektir. Yasal kuyu ruhsatları bulunan PEK'lerin bu mevcut ruhsatlarının yeni arazilerinde yenilenmesi için, ERG, KGM ile işbirliği içerisinde çalışacaktır.

##### a. Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Konusundaki Tercihler

Sosyo-ekonomik anketler, alternative gelir kaynakları yaratılması ve gelir kaynaklarının yeniden yapılandırılması konusunda sorular içermektedir. Yapılan görüşmelerde hanelerden gelen görüşlerde tarım (% 54) ve hayvancılık (% 44) ile ilgili desteklerin gelir kaynaklarının yeniden yapılandırılması için destekleyici olacağı belirtilmiştir. Tarımda girdi destekleri ve sulu tarım, hayvancılıkta ise büyükbaş hayvancılık ile yem destekleri (tohum, bitki, yem) ve küçükbaş hayvancılıkla ilgili destek talepleri öne çıkmaktadır. Detaylar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 6-24. Gelir Kaynaklarının Geliştirilmesine İlişkin Hususlar

| Kategori    | %   | Konu                                                                                                                                                                                                                                                                                  | PEK'lerin Sayısı | Toplam İçindeki % |
|-------------|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------------------|
| Tarım       | %54 | Mazot, gübre, elektrik, tarım ilacı, girdi maliyetlerine destek verilmesi                                                                                                                                                                                                             | 82               | 29                |
|             |     | Sulu tarım desteği                                                                                                                                                                                                                                                                    | 61               | 21                |
|             |     | Tesis kurma desteği                                                                                                                                                                                                                                                                   | 3                | 1                 |
|             |     | Tohum yetiştirme/patates yetiştirme desteği                                                                                                                                                                                                                                           | 2                | 1                 |
|             |     | Diğer (Arazilerin taşlardan temizlenmesi, buğday, patates hastalıkları ile ilgili bilgilendirme ve tarlada hastalık tespiti, alternatif ürünler ile ilgili bilgilendirme desteği, meyve yetiştirme desteği (elma ve ceviz), üzüm yetiştirme ve bahçe bitkisi yetiştiriciliği desteği) | 4                | 1                 |
| İstihdam    | %1  | Yeni iş olanakları                                                                                                                                                                                                                                                                    | 3                | 1                 |
| Hayvancılık | %44 | Hayvan yemi, hayvan yemi tesisi, gübre desteği                                                                                                                                                                                                                                        | 13               | 5                 |
|             |     | Küçükbaş hayvancılık (koyun ve keçi yetiştiriciliği)                                                                                                                                                                                                                                  | 13               | 5                 |
|             |     | Büyükbaş hayvancılık desteği/Hayvancılığın geliştirilmesi                                                                                                                                                                                                                             | 98               | 35                |
|             |     | Süt işleme merkezi desteği                                                                                                                                                                                                                                                            | 2                | 1                 |
| Mera        | %1  | Meraların geliştirilmesi                                                                                                                                                                                                                                                              | 3                | 1                 |
| Toplam      |     |                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 284              | %100              |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

##### b. Yerel istihdam

Görüşme yapılan toplam 92 hane üyesinin 59'u (%27) yerel istihdamda çalışabileceğini belirtmiştir. Çalışabilir pozisyonlar vasıfsız işçilik, binek araç şoförlüğü biçimindedir.

Tablo 6-25. Yerel İstihdam Talepleri

| Yerel İstihdamda Çalışabilir Aile Bireyi | Hane Sayısı | %   |
|------------------------------------------|-------------|-----|
| Evet                                     | 59          | 27  |
| Hayır                                    | 156         | 73  |
| Toplam                                   | 215         | 100 |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

### 6.4.3 Bedel kullanımı

Kamulaştırma nedeniyle alınan nakdî tazminatlarını yatırım olarak değerlendirilmeleri halinde, PEK'lerin geçim kaynaklarını daha iyi bir şekilde yapılandırılabilirlerdir. ERG, PEK'lerin paralarını nasıl ve nerede değerlendirecekleri konusunda herhangi bir zorlama veya dayatmada bulunamaz.. Ancak böyle bir talep gelmesi halinde, yol gösterici olabilir. Araştırma sonuçları, görüşülen PEK'lerin %61'inin aldıkları tazminatla borçlarını kapatacaklarını söylemektedir. Bazı PEK'ler aldıkları tazminatları düğün veya hac için kullanmayı planlamaktadır. Buna karşın, PEK'lerin beşte biri tarım makineleri veya büyükbaş/küçükbaş hayvan satın almak suretiyle tarımsal üretim veya hayvancılığa yatırım yapmayı planlamaktadır. Aşağıdaki tabloda bu kısım ile ilgili olarak PEK'lerin aldıkları tazminatı nasıl kullanmayı planladıkları daha ayrıntılı olarak ortaya konmaktadır.

Tablo 6-26. Aldığınız Tazminatı Nasıl Değerlendireceksiniz?

| Aldığınız tazminatı nasıl kullanacaksınız? | PEK'lerin Sayısı | Toplam İçindeki % |
|--------------------------------------------|------------------|-------------------|
| Borçlarımı kapatacağım                     | 127              | 61                |
| Tarım ve hayvancılığa yatırım yapacağım    | 44               | 21                |
| Arazi satın alacağım                       | 18               | 9                 |
| Ev alacağım (şehirde/köyde)                | 5                | 2                 |
| Araba alacağım                             | 4                | 2                 |
| Hacca gideceğim                            | 2                | 1                 |
| İş kuracağım                               | 2                | 1                 |
| Parayı düğüne harcayacağım                 | 5                | 2                 |
| <b>Toplam</b>                              | <b>207</b>       | <b>100</b>        |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

### 6.4.4 Hassas gruplar

Hassas gruplar arasında hane reisi kadın olan 2 hane bulunmaktadır. Bu hanelerden birisi kadın çiftçi olup, etkilenen araziye kendisi kullanmaktadır. Ancak yapılan görüşmede arazinin çok hisseli olduğu öğrenilmiştir. Kadın hane reisi arazi kaybının tarım faaliyetlerini olumsuz etkileyeceğini bildirmiştir.

Görüşme yapılan hane reislerinin 29'u (% 13,6) hassas grup içinde yer almaktadır. Bunlar kronik sağlık sorunu olan 21, fiziksel engelli 7, bakıma muhtaç yaşlı 1 kişidir.

Tablo 6-27. Hanelerdeki Hassas Gruplar

| Hassaslık Durumu     | Hane Reisi Sayısı | %            |
|----------------------|-------------------|--------------|
| Fiziksel engelli     | 7                 | 3.3          |
| Kronik sağlık sorunu | 21                | 9.8          |
| Bakıma muhtaç yaşlı  | 1                 | 0.5          |
| Sağlık sorunu yok    | 186               | 86.4         |
| <b>Toplam</b>        | <b>215</b>        | <b>100.0</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

Hanelerin % 40'ında engelli ve/veya sağlık sorunu olan birey vardır. Engelli ve/veya sağlık sorunu olan hane bireylerinin toplamı 113'tür. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi hane bireyleri arasında karşılaşılan sağlık sorunlarının başında kronik sağlık sorunları ve bedensel engellilik yer almaktadır.

Tablo 6-28. PEK'lerdeki Sağlık Durumu

| Hane Üyelerinin Sağlık Durumu | Hane Üyesi Sayısı | %            |
|-------------------------------|-------------------|--------------|
| Fiziksel engelli              | 25                | 2.5          |
| Kronik sağlık sorunu olan     | 75                | 7.6          |
| Bakıma muhtaç yaşlı           | 4                 | 0.4          |
| Zihinsel engelli              | 9                 | 0.9          |
| Sağlık sorunu yok             | 879               | 88.6         |
| <b>Toplam</b>                 | <b>992</b>        | <b>100.0</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018

## 7. UYGUNLUK ÇERÇEVESİ VE HAK SAHİPLİĞİ MATRİSİ

Hak sahipliği matrisi tablosunda, GKYYP için her etki kategorisi için ele alınacak hak sahipliği konularını içeren üst düzey bir uygunluk çerçevesi ve hak sahipliği matrisi sunulmaktadır. ERG, uygun durumdaki tüm PEK'lerin geçim kaynaklarını uluslararası standartlara (IFC PS5 gibi) göre Proje öncesi düzeylere geri getirmeyi veya Proje kapsamındaki arazi ediniminden etkilenen PEK'lerin geçim kaynaklarını KGM ile işbirliği içerisinde geliştirmeyi taahhüt etmektedir. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi amacıyla ERG, bu çalışma temelinde geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin bir strateji geliştirmiş, bu GKYYP'nin kapsamına giren belirli hak sahipliği tedbirlerinin geliştirilmesini amaçlamıştır. ERG tarafından GKYYP'nin uygulanması için ek bir bütçe (GKYYP fonu) ve insan kaynakları tahsis edilecektir.

Son tarih, Projeden etkilenen kişilerin sayımının ve taşınmaz varlık envanterinin tamamlandığı tarih olarak belirlenecektir. Son tarihten sonra proje alanında bulunan kişiler tazminat ve/veya yeniden yerleşim desteği hakkı kapsamındadeğerlendirmeye alınmayacaktır.. Benzer şekilde, taşınmaz varlık envanterinin tamamlanmasından veya ortak karar verilen başka bir tarihten sonra kurulmuş olan sabit varlıklar (örneğin yapılar, ekinler, meyve ağaçları ve ağaçlıklar) tazmin edilmeyecektir.

Projeye ilişkin kamu yararı kararları 2011 ve 2017'de alınmıştır. Mayıs 2018 itibarıyla, 72 yerleşimin 49'undaki (%68) etkilenen arazilere ilişkin arazi toplulaştırma çalışması tamamlanmıştır. Arazi toplulaştırma çalışmasının halen devam ettiği yerleşimlerde, toplulaştırılacak araziler üzerindeki taşınmaz varlıkların envanteri çıkarılmıştır. KM 0+000-145+000 arasındaki bölüm için değerlendirme çalışmaları ilgili devlet kurumları tarafından tamamlanmış olup, bu bölüm için süreç, Nisan 2018 itibarıyla yetkililer tarafından PEK'lere yapılacak olan resmi bildirim aşamasındadır. Karayolunun geri kalan kısmı için süreç, Nisan 2018 itibarıyla varlıkların değer tespiti aşamasındadır. PEK'lerin bilgilendirilmesinin ardından değer tespit çalışmaları bitecektir.

### 7.1 Hak Sahipliği Matrisi



Tablo 7-1. Hak Sahipliği Matrisi

| N<br>o | Projeden Etkilenen<br>Kişiler(PEK) | Kayıp<br>türü/Tazmine<br>Konu Etki   | Tazmin Yöntemi                                                         | Uygulayıcı<br>Kurum                                                   | Sorumluluk/Kaynak                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------|------------------------------------|--------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1      | <b>ÖZEL MÜLK<br/>SAHIPLERİ</b>     | <b>ARAZİ KAYBI-</b>                  | TOPLULAŞTIRMA<br>SONUCU                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>DSİ (eski den TRGM)</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Arazi Toplulaştırması kapsamında Projeden Etkilenen Kişiler (PEKler), Proje koridoru içinde kalan tarım arazilerinde bir kayba uğramazlar. TOPLULAŞTIRMA uygulamalarında kişilere yine kendi yerleşimlerdeki Hazine arazilerinden, kendi arazilerine benzer özellikte yeni arazi tahsis yapılır.</li> <li>Bu kapsamda kişilere, yasada öngörüldüğü üzere, eski arazi büyüklüklerinin en fazla %10 eksikliği (parcele erişim yolları ve sulama kanallarının inşası amaçlı kullanılmak üzere devlete kalan alan) kadar, daha düzgün şekilli bir arazi tahsis edilir.</li> </ul> |
|        |                                    |                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>KAMULAŞTIRMA YOLUYLA</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>KGM</li> </ul>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>Arazilerin değerlemesi, yasalarda tanımlandığı usullerle, KGM adına görev yapan teknik danışmanlar tarafından yapılır. Kamulaştırma bedelleri KGM tarafından arazi sahiplerine nakit olarak ödenir.</li> <li>KGM, Kamulaştırma Yasasında yer alan bir hak doğrultusunda kamulaştırma sonrası ellerinde kullanılmayacak miktarda kalan arazilerinin de kamulaştırılması talebinde bulunan arazi sahiplerinin taleplerini yasada tanımlanmış kriterlere göre değerlendirir.</li> </ul>                                                                                          |
|        |                                    |                                      |                                                                        |                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li><i>Kamulaştırma sonucunda özel parsellerde doğabilecek ek masraflar (vergiler, harçlar vs) için parsel başına ayrıca 100'er TL ödeme yapılır. Bu bedelin 50 TL'si Noter masrafları, 50 TL'si de ulaşım masrafları içindir. Veraset belgesinin gerekmesi halinde, belge başına ayrıca 80 TL ödenir. <b>BU ÖDEMELER ERG TARAFINDAN YASAL BİR YÜKÜMLÜLÜK OLMAYIP, İYİ NİYETLİ İLİŞKİLER ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÖDEMELERDİR.</b></i></li> </ul>                                                                                                                                     |
|        |                                    | <b>ÜRÜN KAYBI-</b>                   | Kamulaştırma veya Toplulaştırma yoluyla                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>Türk Yasalarına göre, ürün kaybı halinde PEKlere resmi kurumlar tarafından herhangi bir ödeme yapılması söz konusu değildir.</li> <li>Kaybedilen yıllık/uzun ömürlü bitkilerin/ürünlerin bedelinin nakit olarak ödenmesi için, bedel ödemesi kapsamına girecek ürünler belirlenerek bunların pazar değerleri, ilgili İlçe Tarım Müdürlüklerinin kriterlerine göre hesaplanır.</li> <li>ERG, bedel ödemesi kapsamına giren kaybedilmiş ürünlerin, ürün ödemelerini gerçekleştirir.</li> </ul>                                                                                  |
|        |                                    | <b>MÜŞTEMİLAT/<br/>AĞAÇ vs KAYBI</b> | Kamulaştırma veya Toplulaştırma yoluyla                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>KGM</li> </ul>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>Değer tespiti, İlçe Tarım Müdürlüklerinin belirlediği kriteriler kullanılarak yapılır,</li> <li>Müştemilat bedel ödemeleri nakit olarak KGM tarafından yapılır.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|   |                                                                                                            |                              |                                                                                                                          |                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2 | <b>ÖZEL<br/>ARAZİLERİN<br/>RESMİ ve<br/>GAYRİMEŞRU<br/>(Sözleşmesiz)<br/>KULLANICILARI/<br/>KİRAÇILARI</b> | ÜRÜN KAYBI-                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>Yıllık/uzun ömürlü bitki/ürün kaybı bedellerinin nakit olarak ödenmesi</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>Türk Yasaları, ürün kaybı halinde PEK'lere resmi kurumlar tarafından herhangi bir ödeme yapılmasını öngörmemektedir.</li> <li>ERG arazilerdeki fiili kullanıcıların statülerini (resmi /gayri meşru) arazi sahipleri ve muhtarlarla görüşerek tespit eder.</li> <li>Rayıç bedeller, ilgili İlçe Tarım Müdürlükleri'nin kriterlerine göre belirlenir. Daha sonra ERG, belirlediği bedel ödemesi kapsamına giren ürünlerin gerekli ürün ödemelerini yapar.</li> </ul> |
|   |                                                                                                            | MÜŞTEMİLAT/<br>AĞAÇ vs KAYBI | <ul style="list-style-type: none"> <li>Müştemilat ve ağaç bedellerinin nakit olarak ödenmesi</li> </ul>                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>KGM</li> <li>ERG</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Arazilerin rayıç bedelleri ilgili İlçe Tarım Müdürlükleri'nin kriterlerine göre belirlenir.</li> <li>ERG arazilerdeki fiili kullanıcıların statülerini (resmi /gayri meşru) arazi sahipleri ve muhtarlarla görüşerek tespit eder.</li> <li>KGM kamulaştırma bedellerini ERG tarafından aktarılan fark bütçesinden öder.</li> </ul>                                                                                                                                  |
| 3 | <b>ORTAK KAMU<br/>ARAZİLERİNİN<br/>RESMİ<br/>KULLANICILARI</b>                                             | ÜRÜN KAYBI-                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>Kayıp ürün bedellerinin nakit olarak ödenmesi</li> </ul>                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>Türk Yasalarına göre, ürün kaybı halinde PEK'lere resmi kurumlar tarafından herhangi bir ödeme yapılmaz.</li> <li>ERG arazilerdeki fiili kullanıcıların statülerini (resmi /gayri meşru) arazi sahipleri ve muhtarlarla görüşerek tespit eder.</li> <li>Arazilerin rayıç bedelleri ilgili İlçe Tarım Müdürlüklerinin kriterlerine göre belirlenir. Daha sonra ERG, bedel ödemesi kapsamındaki ürünlerin gerekli ürün ödemelerini yapar.</li> </ul>                  |
|   |                                                                                                            | MÜŞTEMİLAT/<br>AĞAÇ vs KAYBI | <ul style="list-style-type: none"> <li>Müştemilat ve ağaç bedellerinin nakit olarak ödenmesi</li> </ul>                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>KGM</li> </ul>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>Arazilerin rayıç bedelleri ilgili İlçe Tarım Müdürlükleri'nin kriterlerine göre belirlenir</li> <li>KGM belirlenen bedelleri öder.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 4 | <b>ORTAK KAMU<br/>ALANLARININ<br/>GAYRİMEŞRU</b>                                                           | ÜRÜN KAYBI-                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>Ürün bedellerinin nakit olarak ödenmesi</li> </ul>                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>Arazilerin rayıç bedelleri, ilgili İlçe Tarım Müdürlüklerinin kriterlerine göre belirlenir. Daha sonra ERG, bedel ödemesi kapsamına giren ürünlerin, arazi giriş tarihindeki durumlarını da dikkate alarak, gerekli ürün ödemelerini yapar.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                              |

|   |                                                                          |                                                                                                        |                                                                                                                  |                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---|--------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   | <b>KULLANICILARI/<br/>YARICILARI</b>                                     | <b>MÜŞTEMİLAT/<br/>AĞAÇ vs KAYBI</b>                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>Müştemilat/<br/>Ağaç vs bedellerinin nakit olarak ödenmesi</li> </ul>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Arazilerin rayiç bedelleri ilgili İlçe Tarım Müdürlükleri'nin kriterlerine göre belirlenir.</li> <li>Türk yasalarına göre, resmi kurumlarca gayrimeşru PEK'lere herhangi bir müştemilat/ ağaç vs bedeli ödenmez. Ancak, gayrimeşru kullanıcının, arazinin maliki olduğunu Milli Emlak Genel Müdürlüğünden ispat etmesi halinde KGM bu kişilere ödeme yapabilmektedir.</li> <li><b>Gayrimeşru kullanıcılar da Geçim Kaynakları İyileştirme Planı (GKİP) programlarından faydalanabilirler.</b></li> </ul> |
| 5 | <b>GEÇİM<br/>KAYNAKLARI<br/>KAYBINDAN<br/>ETKİLENEN<br/>KİŞİLER</b>      | <b>GELİR<br/>KAYNAKLARI<br/>KAYBI</b>                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>Geçim Kaynaklarının İyileştirilmesi (GKİP), destek programları</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG tarafından hazırlanan GKİP destek programlarından yararlanacak kişiler için bir seçim sınıflaması belirlenmiştir: <ul style="list-style-type: none"> <li>Geçim Kaynakları araziye bağlı olan (yalnızca arazisinden gelen gelirle geçinenler);</li> <li>Toplam tarım arazisinin %20'sinden fazlasını Proje nedeniyle kaybeden, bu nedenle geçim kaynakları etkilenebilecek, çiftçilik ve hayvancılık yapan kullanıcı;</li> </ul> </li> </ul>                                                          |
| 6 | <b>KAMU/ORTAK<br/>ARAZİLERİN<br/>KAYBINDAN<br/>ETKİLENEN<br/>KİŞİLER</b> | <b>GEÇİM<br/>KAYNAKLARI<br/>KAYBI-<br/>KAMU/ ORTAK<br/>ARAZİLERİN<br/>GAYRİRESMİ<br/>KULLANICILARI</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Geçim Kaynaklarının İyileştirilmesi (GKİP), destek programları</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Söz konusu kamu parseli kullanıcıları da GKİP kapsamına dahildir.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|   |                                                                          | <b>KAMU/ ORTAK<br/>ARAZİLERE<br/>ERİŞİM ENGELİ<br/>(ÖRN. MERALAR)</b>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>İnşaat sonrası mera rehabilitasyon programlarının planlanması</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Mevzuata göre etkilenen meralar, KGM'nin talebi doğrultusunda inşaat döneminin sonunda ERG tarafından iyileştirilecektir.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 7 | <b>HASSAS<br/>GRUPLAR/<br/>KİŞİLER</b>                                   | <b>ARAZİ<br/>EDİNİMİNDEN<br/>DOLAYI HASSAS<br/>KİŞİLERİ<br/>ETKİLEYEN HER<br/>TÜR KAYIP/ETKİ</b>       | <ul style="list-style-type: none"> <li>GKİP Faydalanıcıları</li> </ul>                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>ERG, Paydaş Katılım Planı'nda (PKP) belirtildiği üzere hassas gruplarla sürekli iştişare halinde olacaktır.</li> <li>Hassas gruplar, GKİP ve Toplumsal Kalkındırma Planı (TKP) kapsamındaki tarımsal ve hayvancılık destek programlarına hak sahibi olarak dahil edileceklerdir.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                              |

## 8. GEÇİM KAYNAKLARININ YENİDEN YAPILANDIRILMASI TEDBİRLERİ

Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması stratejisi ile Proje kapsamında arazi ediniminden etkilenen PEK'lerin geçim kaynaklarının eski haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Geçim kaynaklarına yönelik önerilen müdahaleler sahadaki GKYYP çalışmaları esnasında belirlenen PEK'lerin temel geçim kaynaklarına dair tanımlama ve analiz çalışmalarına dayanmaktadır. GKYYP çalışması esnasında, PEK'lerin ihtiyaçları ve tercihlerine özgü geçim kaynağı müdahaleleri oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. GKYYP'de önerilen tedbirler kısa vadeli ve bu tedbirlerle PEK'lerin geçim kaynaklarının mümkün olan ölçüde yeniden yapılandırılmasına destek olunması amaçlanmaktadır. Sosyo-ekonomik anketler ve sahada gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, tarım desteği ve hayvancılık desteğinin geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması bakımında iki temel alan olduğu ortaya çıkmıştır. Kalkınma uzmanları tarafından geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak sahadaki hazırlanan programlar arasından aşağıdaki programlar ERG tarafından uygulanmak üzere seçilmiştir.

### 8.1 ERG Tarafından Verilmiş Destekler

ERG tarafından hanelere ürün ödemesi destekleri verilmiştir. Verilen destekler sadece şahıs parsellerini değil hazine arazilerini kullandığını belgeleyebilen haneleri de kapsamaktadır.

Toplam 30 yerleşimde 427 parsel için 281 kişiye toplam 1.087.429 TL ürün ödemesi yapılmıştır. Bu da parsel başına ortalama 2.567 TL, kişi başına 3.870 TL'dir.

Tablo 8-1. ERG Tarafından Verilen Destekler

| No | Yerleşim      | Miktar TL) | Toplam Parsel Sayısı | Toplam Kişi Sayısı |
|----|---------------|------------|----------------------|--------------------|
| 1  | AHIBOZ        | 292,48     | 1                    | 1                  |
| 2  | AHMETÇAYIRI   | 10.973,69  | 3                    | 3                  |
| 3  | AKTAŞ         | 15.854,89  | 5                    | 3                  |
| 4  | BAĞIÇI        | 24.512,05  | 14                   | 11                 |
| 5  | BAĞLAMA       | 41.912,03  | 27                   | 19                 |
| 6  | BELÇARSAK     | 12.749,47  | 7                    | 5                  |
| 7  | BOZKIR        | 62.649,22  | 46                   | 38                 |
| 8  | BÜYÜKDAMLACIK | 28.608,58  | 7                    | 5                  |
| 9  | ÇERKEZHÖYÜK   | 70.182,51  | 66                   | 32                 |
| 10 | DAMLAK        | 12.607,55  | 1                    | 1                  |
| 11 | DOĞANKAYA     | 414,74     | 1                    | 1                  |
| 12 | EMIRLER       | 4.947,37   | 1                    | 1                  |
| 13 | ERCAN         | 4.760,78   | 2                    | 2                  |
| 14 | GÖKÇEHÖYÜK    | 30.413,61  | 3                    | 3                  |
| 15 | HACILAR       | 3.147,12   | 1                    | 1                  |
| 16 | HANBURUN      | 3.974,37   | 3                    | 2                  |
| 17 | KARAGEDİK     | 285.941,32 | 94                   | 59                 |
| 18 | KILEDERE      | 21.778,85  | 12                   | 10                 |
| 19 | MAHMATLI      | 10.047,02  | 6                    | 4                  |
| 20 | OSMANLI       | 6.091,79   | 1                    | 1                  |
| 21 | PARSAK        | 5.263,16   | 1                    | 1                  |
| 22 | SOFULAR       | 20.336,83  | 3                    | 2                  |

| No            | Yerleşim           | Miktar TL)          | Toplam Parsel Sayısı | Toplam Kişi Sayısı |
|---------------|--------------------|---------------------|----------------------|--------------------|
| 23            | SÜPÜRGELİK         | 457,38              | 1                    | 1                  |
| 24            | TEPEYURT           | 49.853,71           | 33                   | 27                 |
| 25            | Y.ÇARSAK           | 7.485,38            | 2                    | 1                  |
| 26            | YAVRUCUK           | 56.206,20           | 30                   | 16                 |
| 27            | YAZIHÖYÜK          | 150.343,73          | 8                    | 6                  |
| 28            | YEŞİLOVA           | 4.995,27            | 1                    | 1                  |
| 29            | YILDIZTEPE         | 121.441,39          | 42                   | 21                 |
| 30            | YUSUFKUYUSU        | 19.186,84           | 5                    | 3                  |
| <b>Toplam</b> | <b>30 Yerleşim</b> | <b>1.087.429,33</b> | <b>427</b>           | <b>281</b>         |

Kaynak: ERG, 2018

## 8.2 GKYYP Programları

Önerilen programlar tarım ve hayvancılıkla ilgili çalışmalar ile uygulama ekibini ve/veya uygulayıcı kurumu içermektedir. Firma gerekli görmesi halinde programların uygulaması için uygulayıcı bir kurumdan hizmet alımı yapacaktır.

Arazi toplulaştırma nedeniyle arazi kaybı oranı %10'a kadar çıkmaktadır ve söz konusu oran çerçevesinde geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak, kamulaştırma nedeniyle arazi kaybı oranı bazı PEK'ler açısından %20'den yüksek olabilmektedir. GKYYP söz konusu PEK'leri ve etkilenen ortak arazi kullanıcılarını desteklemektedir. GKYYP kapsamında yalnızca 18 aylık tarıma dayalı geçim kaynağı yeniden yapılandırma programlarına yer verilmektedir. GKYYP kapsamında sağlanan tedbirlere ek olarak, ERG tarafından PEK'lere ekin ödemesi de yapılmaktadır. Her GKYYP programına ilişkin izleme göstergeleri geçim kaynağı yeniden yapılandırma hedeflerinin yakalanıp yakalanmadığını gösterecektir.

GKYYP programı, program ayrıntılarına ilişkin ilanlarla etkilenen hanelere duyurulacaktır. Duyuru sonrası, etkilenen hanelerden ve ortak arazi kaybıyla karşı karşıya olan yerleşimlerin muhtarlarından talepler/başvurular alınacaktır. Başvuru sayısına dayalı olarak, önerilen programların yararlanıcı sayısında değişiklik yapılabilmektedir.

GKYYP'nin Bölüm 4.1 de belirtildiği üzere, görüşülen haneler kapsamında projeden etkilenen ortalama arazi büyüklüğü 10,5 dekadır. Bu verilere göre, uygulanacak tarım ve hayvancılık programları genelde arazi kaybı nedeniyle meydana gelen gelir kaybı etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olacaktır. Her programa yönelik yatırımların geri dönüş bilgileri sağlanmaktadır. Bu programlar zaman kısıtı (18 ay), yerleşim sayısı (77 yerleşim), kamulaştırmadan en fazla etkilenen şahıs parseli adedi (1.519) ve projenin lineer yapısı (230 km uzunluk) dikkate alınarak seçilmiştir. Bu doğrultuda, en hızlı etki gösterecek ve kısa bir sürede uygulanabilecek projeler seçilmiştir.

GKYYP Programlarının açıklanmasından sonra kısa ve uzun dönemli destekler başlatılacaktır. Aşağıda uygulanacak programların bütçe özeti gösterilmiştir;

Tablo 8-2. GKYYP Programları Özeti

| Başlıklar                         | TL               |
|-----------------------------------|------------------|
| Zirai programlar                  | 1.047.200        |
| Hayvancılık programları           | 924.000          |
| Uygulama ekibi/uygulayıcı kuruluş | 750.000          |
| <b>Toplam</b>                     | <b>2.721.200</b> |

Program uygulamasına bakıldığında, GKYYP programlarının ilan tarihinden sonra, hem kısa hem de uzun vadeli yeniden yapılandırma programları ve destekler söz konusu olacaktır. Proje kapsamında gerçekleştirilen arazi ediniminden etkilenen hanelerin geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması için ERG tarafından tarım ve hayvancılık programları oluşturulacaktır. Bu programlara ilişkin saha çalışması sonucu elde edilen isim, birim maliyet ve bütçe bilgilerinin yanı sıra tahmini yararlanıcı sayısı aşağıda gösterilmektedir. Proje kapsamındaki arazi toplulaştırma ve kamulaştırma faaliyetlerinden etkilenen yerleşim sayısı 77'dir. Programlarda etkilenen tüm yerleşimlere yer verilmesi için, etkilenen her yerleşimden ortalama 20 yararlanıcının bulunacağı varsayılmıştır. Buna karşın, programların ilanı ve başvuru sayısına dayalı olarak, programlardan yararlanan hane sayısı değişiklik gösterebilecektir.

Tablo 8-3. GKYYP Programları

| No | Tür                | İsmi                                                                    | Birim Maliyet (TL) | Yararlanıcı Sayısı | Açıklama | Toplam Maliyet (TL) |
|----|--------------------|-------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------------------|----------|---------------------|
| 1  | Hayvancılık        | Suni Tohumlama Desteği (Uygulama başı 200 TL*3)                         | 600                | 1.540              | Hane     | 924.000             |
| 2  | Tarım              | Buğday Yetiştiriciliği                                                  | 256                | 1.540              | Hane     | 394.240             |
| 3  | Tarım              | Yemlik Arpa Yetiştiriciliği                                             | 224                | 1.540              | Hane     | 344.960             |
| 4  | Tarım              | Kaliteli Yem Bitkileri Tarımının Desteklenmesi<br>Yonca Yetiştiriciliği | 200                | 1.540              | Hane     | 308.000             |
| 5  | Uygulama Personeli | Uygulama Personeli                                                      | 750                | 1                  | Program  | 750.000             |
|    | <b>Toplam</b>      |                                                                         |                    |                    |          | <b>2.721.200</b>    |

## 8.2.1 Tarım Programları

### 1. Buğday Yetiştiriciliği

Tablo 8-4. Buğday Yetiştiriciliği

| Program Adı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Buğday Yetiştiriciliğinin Desteklenmesi                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Program Tanımı/Başlığı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Buğday yetiştiriciliğinin desteklenmesi                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| Program Türü                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Hane bazlı                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <p><b>Programın Amacı:</b> Toplulaştırma ve kamulaştırma yapılan alanlarda üretim yapacak üreticilerin gelir kayıplarını önlemek.</p> <p><b>Hedefi/Gerekçeleştirme:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Toplam 1.540 üreticinin 10'ar dekarlık toplam 15.400 dekar alanda iyi ve kaliteli tohumluk ekimi yapmak,</li> <li>2. Bu alanlardan 6.160 ton ürün elde etmek</li> <li>3. Bu elde edilen üründen 616 ton (toplam ürünün % 10'u) tohumluk ayırmak,</li> <li>4. 5.544 ton buğdayın satışından 16.632.000 TL gelir elde etmek,</li> <li>5. Hane başına ortalama 10.800 TL gelir elde etmek</li> </ol>                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| Program Faaliyetleri                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Uygulama yapılacak her köyde eğitimler yapmak</li> <li>• Seçim kriterlerini belirlemek</li> <li>• Başvuruları almak</li> <li>• Başvuruları değerlendirmek</li> <li>• Girdi dağıtımı ve ekimlerin yapılması</li> <li>• Kontroller ve İzleme Değerlendirme</li> </ul> |
| <p><b>Program Faydalanıcıları ve Yerleşimler:</b> Projenin toplulaştırma ve kamulaştırmadan etkilenen 77 yerleşimde toplam 1.540 hane.</p> <p>Yararlanıcıların projeden etkilenen arazilerinin oranı, tarım yaptıkları toplam arazilerinin %20 ve üzerinde olan mal sahibi/kullanıcı PEKler, ve hassas gruplar..</p> <p>Program gerekçesi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Toplam 77 yerleşim toplulaştırma ve/veya kamulaştırmadan etkilenmiştir.</li> <li>• Üreticiler elde ettikleri verimli tohumluğu başka arazilerinin ekiminde kullanabilecektir.</li> <li>• Başvuru öncesi seçim kriterleri hazırlanacak ve puanlama yapılacaktır. En yüksek puan alan üreticiler bu faaliyetten yararlanacaklardır. (Toplulaştırılan alan miktarı, cinsiyet, kalan arazi varlığı gibi)</li> </ul> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| İzleme Göstergeleri                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ekim yapan çiftçi sayısı</li> <li>• Elde edilen ürün miktarı</li> <li>• Ürünün satışından elde edilen gelir</li> </ul>                                                                                                                                              |



## Program Yatırım Getirisi

Tablo 8-5. Program Yatırım Getirisi

| Yıl    | Hasat (Ton)                                                | Tohumluk Saklanacak Olan (Ton) | Satış Miktarı (Ton) | Birim Fiyatı (Ton/TL) | Brüt Gelir (TL) | Ortalama Gelir/Hane (TL) |
|--------|------------------------------------------------------------|--------------------------------|---------------------|-----------------------|-----------------|--------------------------|
| 1. yıl | 15.400x400=6.160                                           | 616                            | 5.544               | 3.000                 | 16.632.000      | 10.800                   |
| 2. yıl | Diğer yıl elde edilen ürünler tohum olarak kullanılacaktır |                                |                     |                       |                 |                          |

## Bütçe

Tablo 8-6. Buğday Yetiştiriciliğini Geliştirme Bütçesi

| Bütçe Kalemi        | Tohum | Birim Fiyatı | Tohum ihtiyacı (Dekar/Kg) | Tohum Maliyeti 10 Dekar Ekili Arazi İçin (Hane/TL) | Toplam Hane Sayısı | Toplam (TL) |
|---------------------|-------|--------------|---------------------------|----------------------------------------------------|--------------------|-------------|
| Buğday tohumu Alımı | Kg    | 1,6 TL/kg    | 16                        | 256                                                | 1.540              | 394.240     |
|                     |       |              |                           |                                                    |                    |             |

## Zaman Tablosu

Tablo 8-7. Buğday Yetiştiriciliğini Geliştirme Zaman Tablosu

| Faaliyet/Ay                       | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 |
|-----------------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|
| Eğitim                            |   |   |   |   |   |   |   | X | X |    |    |    |
| Seçim kriterlerinin oluşturulması |   |   |   |   |   |   |   |   | X |    |    |    |
| Başvurular ve seçim               |   |   |   |   |   |   |   |   | X |    |    |    |
| Ekim                              |   |   |   |   |   |   |   |   |   | X  | X  |    |
| Yıllık İ&D                        |   | X | X | X | X | X |   |   |   |    |    |    |

## 2. Yemlik Arpa Yetiştiriciliği

Tablo 8-8. Yemlik Arpa Yetiştiriciliği

| Program Adı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Yem Bitkileri Tarımının Desteklenmesi                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Program Tanımı/Başlığı:</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Yem Bitkileri Tarımının İyileştirilmesi ve Gelirin Arttırılması                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Program türü:</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Hane bazlı                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <p><b>Programın amacı:</b> Toplulaştırma ve kamulaştırma yapılan alanlarda üretim yapacak üreticilerin gelir kayıplarını önlemek</p> <p><b>Hedef/gereke:</b> 1. Toplam 1.540 üreticinin 10'ar dekarlık toplulaştırma yapılan alanlarında toplam 15.400 dekar alanında iyi ve kaliteli tohum ekimi yapmak,</p> <p>2. Bu alanlardan 6.160 ton ürün elde etmek</p> <p>3. Bu elde edilen üründen 616 ton (toplam ürünün % 10'u) tohumluk ayırmak</p> <p>4. Arpa satışından toplam 13.860.000 TL gelir elde etmek</p> <p>5. Hane başına ortalama 9.000 TL gelir elde etmek</p>                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Program Faaliyetleri:</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Uygulama için seçilen her köyde eğitimler yapmak</li> <li>• Seçim Kriterlerini belirlemek</li> <li>• Başvuruları almak</li> <li>• Başvuruları değerlendirmek</li> <li>• Girdi dağıtımı ve ekimlerin yapılması</li> <li>• Kontroller ve İzleme Değerlendirme</li> </ul> |
| <p><b>Program Faydalanıcıları ve Yerleşimler:</b> 77 yerleşimde projeden etkilenen toplam 1.540 üretici</p> <p>Yararlanıcıların projeden etkilenen arazilerinin oranı, tarım yaptıkları toplam arazilerinin %20 ve üzerinde olan mal sahibi/kullanıcı PEKler, ve hassas gruplar..</p> <p><b>Program Gereke:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Toplam 77 yerleşim toplulaştırma ve/veya kamulaştırmadan etkilenmiştir.</li> <li>• Üreticiler elde ettikleri verimli tohumluğu başka arazilerinin ekiminde kullanabilecektir.</li> <li>• Başvuru öncesi seçim kriterleri hazırlanacak ve puanlama yapılacaktır. En yüksek puan alan üreticiler bu faaliyetten yararlanacaklardır. (Toplulaştırılan alan miktarı, cinsiyet, kalan arazi varlığı gibi).</li> </ul> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>İzleme Göstergeleri</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Ekim yapan çiftçi sayısı, Elde edilen hasat miktarı, Ürünün satışından elde edilen gelir                                                                                                                                                                                                                        |

## Program Yatırım Getirisi

Tablo 8-9. Yemlik Arpa Ekimi Yatırım Getirisi

| Yıl    | Hasat (Ton)                                    | Tohumluk Saklanacak Olan (Ton) | Satış Miktarı (Ton) | Birim Fiyatı (Ton/TL) | Brüt Gelir (TL) | Ortalama Gelir/Hane (TL) |
|--------|------------------------------------------------|--------------------------------|---------------------|-----------------------|-----------------|--------------------------|
| 1. yıl | 15.400x400=6160                                | 616                            | 5.544               | 2.500                 | 13.860.000      | 9.000                    |
| 2. yıl | Diğer yıl elde edilen tohumlar kullanılacaktır |                                |                     |                       |                 |                          |

## Bütçe

Tablo 8-10. Yemlik Arpa Ekimi Bütçesi

| Bütçe Kalemi | Tohum | Birim Fiyatı | Dekar/Tohum (Kg) | 10 Dekar Ekili Arazi İçin Tohum Maliyeti (Hane/TL) | Toplam Hane Sayısı | Toplam (TL) |
|--------------|-------|--------------|------------------|----------------------------------------------------|--------------------|-------------|
| Arpa tohumu  | Kg    | 1,4 TL/kg    | 16               | 224                                                | 1.540              | 344.960     |

## Zaman Çizelgesi

Tablo 8-11. Yemlik Arpa Ekimi Zaman Çizelgesi

| Faaliyet/Ay                       | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 |
|-----------------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|
| Eğitim                            |   |   |   |   |   |   |   | X | X |    |    |    |
| Seçim kriterlerinin oluşturulması |   |   |   |   |   |   |   |   | X |    |    |    |
| Başvurular ve seçim               |   |   |   |   |   |   |   |   | X |    |    |    |
| Ekim                              |   |   |   |   |   |   |   |   |   | X  | X  |    |
| Yıllık İ&D                        |   | X | X | X | X | X |   |   |   |    |    |    |

### 3. Kaliteli Yem Bitkileri Tarımının Desteklenmesi Yonca Yetiştiriciliği

Tablo 8-12. Yonca Üretimi

| Program Adı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Yem Bitkileri Tarımının Desteklenmesi                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Program Tanımı/Başlığı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Yem Bitkileri Tarımının İyileştirilmesi ve Gelirin Arttırılması                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| Program Türü                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Hane bazlı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>Programın Amacı:</b> Toplulaştırma ve kamulaştırma yapılan alanlarda hayvancılık yapan üreticilerin gelir kayıplarını önlemek</p> <p><b>Hedefi/Gerekçelendirme:</b></p> <ol style="list-style-type: none"><li>1. 1.540 üreticinin 2’şer dekarlık sulu alanlarında toplam 4 kez hasat yapmalarını sağlayak miktarda(3.080 dekarX4 =12.320dekar) iyi ve kaliteli yonca ekimi yapmak,</li><li>2. 4 mevsim hasat yapmak</li><li>3. Bu alanlardan her yıl ortalama toplam 4.928 ton kaliteli yem bitkisi elde etmek</li><li>4. Yoncanın satışından 4 yılda 2.464.000 TL gelir elde etmek</li><li>5. Hane başına her yıl 1600 TL gelir sağlamak (4 yılda toplam olarak 1.600*4=6.400 TL).</li></ol>                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| Program Faaliyetleri:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | <p>Program faaliyetleri;</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Uygulama yapılacak her köyde eğitimler yapmak</li><li>• Seçim Kriterlerini belirlemek</li><li>• Başvuruları almak</li><li>• Başvuruları değerlendirmek</li><li>• Girdi dağıtımı ve ekimlerin yapılması</li><li>• Kontroller ve İzleme Değerlendirme</li></ul> |
| <p><b>Program Faydalanıcıları ve Yerleşimler:</b> 77 yerleşimde projeden etkilenen toplam 1.540 üretici</p> <p>Yararlanıcıların projeden etkilenen arazilerinin oranı, tarım yaptıkları toplam arazilerinin %20 ve üzerinde olan mal sahibi/kullanıcı PEKler, ve hassas gruplar.. <b>Program Gerekçesi</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Toplam 77 yerleşim toplulaştırma ve/veya kamulaştırmadan etkilenmiştir.</li><li>• Üreticiler elde ettikleri verimli tohumluğu başka arazilerinin ekiminde kullanabilecektir.</li><li>• Başvuru öncesi seçim kriterleri hazırlanacak ve puanlama yapılacaktır. En yüksek puan alan üreticiler bu faaliyetten yararlanacaklardır. (Toplulaştırılan alan miktarı, cinsiyet, kalan arazi varlığı gibi).</li></ul> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| İzleme Göstergeleri                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"><li>• Ekim yapan çiftçi sayısı</li><li>• Elde edilen ürün miktarı</li><li>• Ürünün satışından elde edilen gelir</li></ul>                                                                                                                                                                        |

## Program Yatırım Getirisi

Tablo 8-13. Yonca Üretimi Yatırım Getirisi

| Yıl      | Hasat (Ton)                           | Birim Fiyatı (Ton/TL) | Brüt Gelir (TL) | Ortalama Gelir/Hane (TL) |
|----------|---------------------------------------|-----------------------|-----------------|--------------------------|
| 1. yıl   | 3080 dekar*4 kez*0.4 ton/dekar =4928  | 500                   | 2.464.000       | 1.600                    |
| 2-4. yıl | Aynı miktarın alınması beklenmektedir |                       | 2.464.000*4     | 1.600*4                  |

## Bütçe

Tablo 8-14. Yonca Üretimi Bütçe

| Bütçe Kalemi | Tohum | Birim Fiyatı | Tohum (Dekar/Kg) | 2 Dekar Ekili Arazi İçin Tohum Maliyeti (Hane /TL) | Toplam Hane Sayısı | Toplam (TL) |
|--------------|-------|--------------|------------------|----------------------------------------------------|--------------------|-------------|
| Yemlik Tohum | Kg    | 50           | 4                | 200                                                | 1.540              | 308.000     |

## Zaman Çizelgesi

Tablo 8-15. Yonca Üretimi Zaman Çizelgesi

| Faaliyet/Ay                  | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 |
|------------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|
| Eğitim                       | X | X |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
| Seçim kriterlerini oluşturma |   | X | X |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
| Başvurular ve seçim          |   | X | X |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
| Ekim                         |   |   | X | X |   |   |   |   |   |    |    |    |
| Yıllık İ&D                   |   |   |   |   | X | X | X | X | X | X  |    |    |

## 8.2.2 Hayvancılık Programları

### 1. Hayvancılık Desteklemeleri (Suni Tohumlama)

Tablo 8-16. Hayvancılık Desteklemeleri

| Program Tanımı/Başlık                  | Hayvancılık Desteklemeleri (Suni Tohumlama, Önleyici Veterinerlik Hizmetleri)                                                                                                                                                 |
|----------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Program Türü                           | Hane bazlı                                                                                                                                                                                                                    |
| Programın Amacı/Hedefi/Gerekçeleştirme | Arazi edinimi ve yol geçişi inşaatı nedeniyle arazi ve merası etkilenen hanelerin hayvancılık faaliyetlerinin desteklenmesi.                                                                                                  |
| Program Faaliyetleri                   | İlçe veterinerleri tarafından yapılan suni tohumlama faaliyetlerinin ücretleri oldukça yüksektir. Bölgedeki veterinerler ile anlaşma sağlanarak toplam 1.540 hane için 18 ay boyunca suni tohumlama hizmeti verilecektir.     |
| Program Faydalanıcıları                | Projeden etkilenen en fazla 1.540 hane bu programın doğrudan faydalanıcısı olup destek sağlanacaktır.                                                                                                                         |
| Programdan Faydalanacak Yerleşimler    | Geçim kaynağı hayvancılık olan yerleşimlere öncelik tanınacaktır. 20 yerleşimde toplam 1.540 hanenin 4.620 büyükbaş hayvanı için destek verilecektir. Bir hane en fazla 3 kez suni tohumlama desteğinden faydalanabilecektir. |
| İzleme Göstergeleri                    | Yapılan suni tohumlama sayısı                                                                                                                                                                                                 |

#### Yatırım Getirisi

Yapılan suni tohumlamalarla elde edilen buzağların piyasa değeri, mevcutlardan %20 daha pahalı olacaktır.

Şu an bir 5 aylık buzağı 4.500 TL'dir. %20 değer artışı hayvan başı 900 TL olacaktır. Buna göre buzağı bedeli 5.400 TL olacaktır.

Tablo 8-17. Hayvancılık Programı Yatırım Getirisi

| Uygulama Maliyeti (Suni Tohumlama Başına TL) | Hane Başına Uygulama Sayısı | Hane Başına Destek (TL) | Toplam Hane Sayısı | Toplam Maliyet (TL) | Toplam Büyükbaş Hayvan Sayısı |
|----------------------------------------------|-----------------------------|-------------------------|--------------------|---------------------|-------------------------------|
| 200                                          | 3                           | 600                     | 1.540              | 924.000             | 4.620                         |

Suni tohumlamanın % 50 başarılı olması halinde toplam 2.310 buzağı elde edilmiş olacaktır.

#### Bütçe

Suni tohumlama desteği: 1.540 hane \*3 destek\*200 TL=924.000 TL

## Zaman Çizelgesi

Tablo 8-18. Hayvancılık Desteklemeleri Zaman Çizelgesi

| Faaliyet/Ay                                                    | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 |
|----------------------------------------------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|
| Suni Tohumlama Desteği Verilecek Hanelerin Belirlenmesi        | X | X |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
| Suni Tohumlama Yapacak Veteriner Hekimlerle Sözleşme Yapılması |   | X |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
| Suni Tohumlama Çalışması                                       |   | X | X | X | X | X | X | X | X | X  | X  | X  |

## 8.2.3 Program Uygulama Metodolojisi

ERG, GKYYP uygulamasından sorumlu olacaktır.

Arazi toplulaştırma çalışması nedeniyle %10'a kadar arazi kaybı olan PEKler, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması kapsamına alınmamıştır. Ancak, GKYYP çerçevesinde kamulaştırma sonucu arazi kaybı oranı %20'den fazla olan PEK'lere ve etkilenen ortak arazilerin kullanıcılarına destekler sunulmaktadır. GKYYP kapsamındaki tarıma dayalı geçim kaynağı yeniden yapılandırma programları 18 aylık bir süreyi kapsamaktadır. GKYYP'ye ek olarak, söz konusu PEK'lere ürün ödemesi yapılması da ERG tarafından önerilmiştir.

Geçim kaynağı programlarının sonuçları ve etkileri her GKYYP programı için belirlenen göstergeler vasıtasıyla izlenecektir.

Programların uygulanması için bir program ofisi oluşturulacak ve uygulama ekibi istihdam edilecektir. Uygulama ekibinde 1 veteriner ve 1 ziraat mühendisi olacaktır. İlçelerde serbest veterinerler ile sözleşme yapılarak hizmet alımına gidilecektir.

Her bir program için;

- Proje uygulama ekibi oluşturulacak
- Faydalanıcılardan istenen şartlar belirlenecek,
- Yerleşimlerde destek programları ile ilgili duyurular ve bilgilendirme çalışmaları yapılacak
- Talepler alınacak
- Talepler değerlendirilerek faydalanıcılar belirlenecek
- Uygulama çalışmaları gerçekleştirilecektir. .

### 8.3 GKYYP Bütçesi<sup>18</sup>

GKYYP bütçesi, KGM'nin arazi edinimi tazminatı (50 milyon TL'si ERG tarafından ödenmiştir) ve tam ikame maliyetlerinin ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasının sağlanması için ERG tarafından geliştirilen ek tedbirleri kapsamaktadır. Ocak 2019 itibarıyla, toplam bütçe 50.518.656,13 TL şeklindedir. Ocak 2019 itibarıyla, toplam bütçenin %18'inin ERG tarafından GKYYP hak sahipliği matrisinde tanımlanan PS5 ek tazminat ödemelerine göre harcanması planlanmaktadır (ERG'nin sözleşmesinden doğan gereklilik uyarınca halihazırda ödenen 50 milyon TL haricinde).

KGM bütçesi yalnızca tamamlanan arazi anketlerine yönelik kamulaştırma/arazi toplulaştırma ile ilgili masrafları yansıtmaktadır. Ancak, arazi edinimi devam etmektedir ve arazi edinimi çalışmasının yaklaşık %30'luk kısmı henüz tamamlanmamıştır. Söz konusu bütçe arazi edinimine ilişkin toplam tahmini bütçe değildir. 50 milyon TL yalnızca arazi edinimi ile ilgili masraflar için ödenmektedir. GKYYP masrafları bundan ayrıdır ve yalnızca ERG tarafından karşılanacaktır.

Geçiş dönemi desteği olarak, ERG PEK'lere ürün ödemesi yapmaktadır. Halihazırda, ERG ürün ödemesi olarak 1.087.430 TL ödemiş olup bütçede gösterildiği üzere PEK'lere nakdi tazminat olarak 3.000.000 TL daha ödeme yapılacaktır.

ERG tarafından araziye giriş öncesinde, kullanıcılara ürün ödemeleri yapılmaktadır. Araziye giriş esnasında arazinin ekili olmaması durumunda bile, ERG tarafından önceki yıla dair ürün türlerine göre ürün ödemeleri hesaplanarak bu çerçevede ödeme yapılmaktadır.

KGM kamulaştırma vasıtasıyla edinilen natamam binalar ve taşınmazların fiyatından düşülecek amortisman değeri ile ilgili verileri ERG'ye sunacaktır.

Tablo 8-19. GKYYP Bütçesi

| A  | Kamulaştırmayla Taşınmazların Edinimi (Ağaç, Müştemilat, Bağ, Şahıs Parseli, Ortak Arazi)                                      | Birim            | Tutar | Parsel Sayısı | Toplam Bütçe (TL) | Gerçekleşen (TL) | Ödemeyi Yapan Kuruluş |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------|---------------|-------------------|------------------|-----------------------|
| A1 | Ağaçların edinimi                                                                                                              | Adet             | 5.828 | 260           | 754.031,05        |                  | KGM                   |
| A2 | Asmaların edinimi                                                                                                              | Adet             | 9.412 | 22            | 351.632,76        |                  | KGM                   |
| A3 | Şahıs parselleri parsel bedeli                                                                                                 | Şahıs Parseli/TL |       | 700           | 39.136.491,13     |                  | KGM                   |
| A4 | Yapı ve müştemilatların edinimi (Ağıl, su kuyuları vs. Kümbet'teki yapılar RAP'a dahil edildiğinden LRP'ye dahil edilmemiştir) | Müştemilat/TL    |       | 77            | 1.183.162,26      |                  | KGM                   |

<sup>18</sup> KGM GKYYP açısından bir taraf değildir. KGM bütçesi yalnızca tamamlanan arazi anketlerine yönelik kamulaştırma/arazi toplulaştırma ile ilgili masrafları yansıtmaktadır. Ancak, arazi edinimi devam etmektedir ve arazi edinimi çalışmasının yaklaşık %30'luk kısmı henüz tamamlanmamıştır. Söz konusu bütçe arazi edinimine ilişkin toplam tahmini bütçe değildir.



|           |                                                                                                                                                                                 |                      |               |                      |                          |                         |                              |
|-----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|---------------|----------------------|--------------------------|-------------------------|------------------------------|
| <b>A5</b> | Mera arazileri için yonca bedeli (Tarım Bakanlığı'na ödeme)                                                                                                                     | TL                   |               | 9                    | 25.933,68                |                         | KGM                          |
| <b>A6</b> | Kamulaştırma işlemleriyle ilgili giderler için destek (şahıs parseli başına 100 TL)                                                                                             | Şahıs Parseli/TL     | 100           | 1.072                | 107.200,00               |                         | ERG                          |
| <b>B</b>  | <b>Yapı, Müştemilat Edinimi Fark Ödemeleri</b>                                                                                                                                  | <b>Birim</b>         | <b>Toplam</b> | <b>Parsel Sayısı</b> | <b>Toplam Bütçe (TL)</b> | <b>Gerçekleşen (TL)</b> | <b>Ödemeyi Yapan Kuruluş</b> |
| <b>B1</b> | ERG tarafından kamulaştırma fark bedellerinin ödenmesi (Yapı ve müştemilatlar için yıpranma ve eksik imalat paylarının karşılanması, kamulaştırma bedeline ortalama % 20 ilave) | %                    | 20%           | 77                   | 1.419.794,72             |                         | ERG                          |
| <b>C</b>  | <b>Ürün Bedelleri</b>                                                                                                                                                           | <b>Birim</b>         | <b>Toplam</b> | <b>Parsel Sayısı</b> | <b>Toplam Bütçe (TL)</b> | <b>Gerçekleşen (TL)</b> | <b>Ödemeyi Yapan Kuruluş</b> |
| <b>C1</b> | Ürün bedeli tespit edilen                                                                                                                                                       | Person               | 281           | 427                  | 1.087.429,33             | 1.087.429,33            | ERG                          |
| <b>C2</b> | Ürün bedeli (kalan inşaat alanı için), tahmini                                                                                                                                  | Person               | 200           |                      | 3.000.000,00             |                         | ERG                          |
| <b>D</b>  | <b>LRP Programları Destekleri</b>                                                                                                                                               | <b>Birim</b>         | <b>Toplam</b> | <b>Parsel Sayısı</b> | <b>Toplam Bütçe (TL)</b> | <b>Gerçekleşen (TL)</b> | <b>Ödemeyi Yapan Kuruluş</b> |
| <b>D1</b> | Tarım                                                                                                                                                                           | Kişi (Tahmini-Azami) | 1.540x3=4.620 |                      | 1.047.200,00             |                         | ERG                          |
| <b>D2</b> | Hayvancılık                                                                                                                                                                     | Kişi (Tahmini)       | 1.540         |                      | 924.000,00               |                         | ERG                          |
|           | Toplam                                                                                                                                                                          |                      |               |                      | 1.971.200,00             |                         |                              |
| <b>E</b>  | <b>Danışmanlık Hizmetleri</b>                                                                                                                                                   | <b>Birim</b>         | <b>Toplam</b> | <b>Parsel Sayısı</b> | <b>Toplam Bütçe (TL)</b> | <b>Gerçekleşen (TL)</b> | <b>Ödemeyi Yapan Kuruluş</b> |
| <b>E1</b> | LRP Programları Personel, Hizmet Alımı                                                                                                                                          | TL                   |               |                      | 750.000,00               |                         | ERG                          |

|           |                                                        |    |  |  |                      |                     |                  |
|-----------|--------------------------------------------------------|----|--|--|----------------------|---------------------|------------------|
| <b>E2</b> | İzleme ve Değerlendirme                                | TL |  |  | 300.000,00           |                     | ERG              |
| <b>F</b>  | <b>Toplam Bütçe (A+B+C+D)</b>                          |    |  |  | <b>50.086.874,92</b> | <b>1.087.429,33</b> |                  |
| <b>F1</b> | KGM Ödemeleri (TL)                                     | TL |  |  | 41.451.250,88        | 0.00                | KGM              |
| <b>F2</b> | ERG Ödemeleri (TL)                                     | TL |  |  | 8.635.624,05         | 1.087.429,33        | ERG              |
| <b>G</b>  | <b>Beklenmeyen Giderler (ERG harcamalarının % 5'i)</b> |    |  |  | <b>431.781,20</b>    |                     | ERG              |
| <b>H</b>  | <b>Toplam Bütçe (F + G)</b>                            |    |  |  | <b>50.518.656,13</b> | <b>1.087.429,33</b> | <b>KGM + ERG</b> |

## 9. İZLEME VE DEĞERLENDİRME

### 9.1 Hedef

İzleme ve değerlendirmenin amacı, Projenin inşaatı ve işletilmesi süresince GKYYP'ye dair Proje yönetimi konusunda geri bildirim sağlanması ve gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için zaman sağlamak amacıyla sorunların/konuların ve başarıların mümkün olduğunca erken tanımlanmasıdır. IFC PS 1'e göre ERG, Projenin etkililiğini ve ilgili tüm yasal ve/veya sözleşmeden doğan yükümlülükler ve düzenlemelere uygunluğunu izlemek ve ölçmek için prosedürler oluşturacaktır. ERG, bu önlemlerin oluşturulması ve izlenmesinde KGM ile işbirliği yapacaktır. Proje için geliştirilmiş olan PKP, Projenin izleme ve değerlendirme mekanizmasına geri bildirim sağlamada da bir araç olarak kullanılacaktır.

### 9.2 İzleme ve Değerlendirme Bileşenleri

İzleme ve değerlendirme çerçevesinin ana bileşenleri şunlardır:

- Girdi İzleme (veya Süreç İzleme) → İç
- Çıktı İzleme (veya Performans İzleme) → İç
- Sonuç İzleme (veya Etki İzleme) → Dış
- Nihai Denetim → Dış

Proje GKYYP'sinin İzleme ve Değerlendirme çerçevesi, yukarıda belirtilen bileşenlere uygun olarak tasarlanmıştır. İzleme ve Değerlendirme bileşenlerinin ayrıntıları Tablo 9.1'de gösterilmektedir.

- Girdi (Süreç İzleme): Girdilerin zamanında ve GKYYP Çerçevesinde tanımlandığı şekilde teslim edilip edilmediğini ölçer. Girdiler; çıktı kazanılması ve istenen sonuçların elde edilmesine katkı sağlayan hizmetler, kaynaklar veya mallardır.
- Çıktı (Performans İzleme): Girdilerin doğrudan ölçülebilir sonuçlarını ölçer.
- Sonuç (Etki İzleme): Proje hedeflerinin, Projede kullanılan girdi ve çıktılarla elde edilip edilmediğini ölçer.
- Nihai Denetim: GKYYP'nin nihai denetimi, kabul edilen izleme süresi tamamlandıktan sonra yapılacaktır (gerekli olması halinde dış uzmanlar/danışmanlar görevlendirilebilir). Bu denetimde, normal geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasının izlenme faaliyetlerine kıyasla daha derinlemesine bir değerlendirme bulunmaktadır. Asgari düzeyde Proje tarafından yapılan fiziksel ve/veya ekonomik yerinden edilmeye ilgili olarak tüm azaltım tedbirlerinin bir incelemesini, kabul edilen hedeflerinin uygulama sonuçlarıyla kıyaslamasını, izleme sürecinin bitirilip bitirilemeyeceğine dair bir sonuç ve gerekli hallerde, hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan yapılmamış eylemleri sıralayan bir Düzeltici Eylem Planını içerecektir.

Üçüncü taraf izleme çalışması, KGM tarafından kullanılan süreç ve değerlemeleri kontrol etmek için yürütülür ve etkilenen kişilerin süreçlerinin tatmin edici şekilde sonlandırılıp sonlandırılmadığını izler. Etkilenen hassas kişilere dair sonuçların özellikle izlenmesi de ERG ve üçüncü taraf izleme aracılığıyla yapılacaktır.

Tablo 9-1. İzleme Bileşenleri

| Bileşen Faaliyeti          | Kapsam                                                                                                                                                                                | Gösterge/Sorulara Dair Örnekler                                                                                                                                                                                                                                                                  | Bilgi Kaynağı/Veri Toplama Yöntemleri                                                                                                                                                                                 | Veri Toplama, Analiz ve Raporlama Sorumluluğu                                                                                            | Sıklık*                         |
|----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|
| Girdi İzleme (İç İzleme)   | Tazminat çerçevesindeki girdileri ölçer                                                                                                                                               | - Arazi edinimi ilgili faaliyetlerin tazmini için ödenen miktarlar<br>- Proje kapsamındaki GKYYP faaliyetleri için kullanılabilecek taşıt sayısı<br>- GKYYP uygulaması için tahsis edilen Proje personel saati/sayısı                                                                            | Belirlenen girdi göstergesi listesine göre periyodik ilerleme raporları (teknik ve finansal).                                                                                                                         | İç: Veriler ERG tarafından toplanır ve işlenir (ilgili kamu kurumlarının işbirliği gerekmektedir)                                        | Aylık                           |
| Sonuç İzleme (İç İzleme)   | Tazminat çerçevesindeki çıktıları ölçer                                                                                                                                               | - Nakdi tazminat alan kişi sayısı<br>- Proje kapsamındaki arazi edinimi ile ilgili bekleyen dava/hak talebi sayısı<br>- Arazi toplulaştırma sonucunda ikame arazi almış kişi sayısı<br>- Proje kapsamında istihdam edilen kişi sayısı<br>- GKYYP ile ilgili faaliyetlerden yararlanan PEK sayısı | Belirlenen girdilere göre periyodik ilerleme raporları (teknik ve finansal).                                                                                                                                          | İç: Veriler ERG tarafından toplanır ve işlenir (ilgili kamu kurumlarının işbirliği gerekmektedir)                                        | Aylık                           |
| Sonuç İzleme (Dış İzleme)  | Girdilerin referans göstergelere göre takip edilmesi GKYYP' girdilerinin memnuniyet değerlendirilmesi                                                                                 | - Şikayetlerin sonuçları ve şikayetlerin kapanması için geçen ortalama zaman da dahil olmak üzere şikayetler<br>- PEK'ler aldıkları tazminatları nasıl kullanıyor?                                                                                                                               | Kurum içerisinde hazırlanan ve dış denetçiler ile üzerinde mutabık kalınan bir listenin yanı sıra dış denetçiler tarafından yapılan analiz ve değerlendirmeleri kapsayan periyodik izleme ve Değerlendirme Raporları. | Dış: Kurum içinde toplanan veri ile rastgele nitel ve nicel görüşmeler/odak grupları gibi destekleyici dış görüşmelere dayanmaktadır.    | Üç Aylık                        |
| Nihai Denetim (Dış İzleme) | Verimlilik kazançları, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve kalkınma etkisi gibi çıktı göstergelerin referans verilere ve uluslararası standartlara (IFC PS5) karşı ölçümü | - Tazminat tam ikame değeri üzerinden mi ödendi?<br>- Geçim kaynakları yeniden yapılandırıldı mı?<br>- Arazi edinimi ve tazminat planlaması uluslararası standartlara ve GKYYP bilgilendirme hedeflerine uygun olarak açıklandı mı?<br>Görüşmeler yapıldı mı?                                    | GKYYP zaman çizelgesinin proje yönetimi ve kredi kuruluşları arasında kabul edildiği şekilde tamamlanması.                                                                                                            | Performans ve etki izleme raporlarına dayalı dış nihai değerlendirme raporu. Bağımsız anketler ve etkilenen kişilerle yapılan görüşmeler | İşletme aşamasının birinci yılı |

\* İzleme için gerekli bilgilerin elde edilmesinde kamu kurumlarının (KGM, TRGM) işbirliğinin gerektiği durumlarda, sıklıklara bu kurumlarla birlikte karar verilecektir.

### 9.3 İzleme Göstergeleri

Proje, YYEP'nin arazi edinimi ve tazminat faaliyetlerine yönelik izleme ve Değerlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi için aşağıdaki örnek girdi ve çıktı göstergelerini kullanacaktır. İlgili kamu kurumunun (örn. KGM, TRGM) sorumluluğunda olan faaliyetlerle ilgili göstergeler için ERG, bilgi kaynağına erişmek ve sıklıkları belirlemek için bu kurumlarla işbirliği yapacaktır.

Tablo 9-2. İzleme Göstergeleri

| Gösterge                                                                                                                                                                                                                                                | Bilgi Kaynağı                    | Gösterge Sıklıkları |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|---------------------|
| <b>Girdi Göstergeleri</b>                                                                                                                                                                                                                               |                                  |                     |
| Genel Proje Harcaması                                                                                                                                                                                                                                   | Mali kayıtlar                    | Üç Aylık            |
| Proje Harcama Dağılımı<br>- KGM ödemeleri <sup>19</sup><br>- ERG ödemeleri<br>- Arazi edinimi için yapılan nakit tazminat ödemesi<br>- Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına yönelik harcama<br>- Projenin hassas kişileri için harcanan bütçe | Mali kayıtlar                    | Üç Aylık            |
| YYEP faaliyetlerini yerine getiren tam zamanlı personel sayısı                                                                                                                                                                                          | İnsan Kaynakları (İK) Departmanı | Üç Aylık            |
| Hak sahipliği matrisinde belirlenen kategorilere uygun olan PEK sayısı                                                                                                                                                                                  | Sayım ve YYEP                    | Üç Aylık            |
| Etkilenen PEK'lere sağlanan ev sayısı                                                                                                                                                                                                                   | Varlık Sayımı ve YYEP            | Üç Aylık            |
| <b>Çıktı Göstergeleri</b>                                                                                                                                                                                                                               |                                  |                     |
| Nakit tazminat alan PEK sayısı                                                                                                                                                                                                                          | Mali kayıtlar                    | Aylık               |
| Düzenlenen paydaş danışma toplantısı sayısı                                                                                                                                                                                                             | Proje veri yönetim sistemi       | Aylık               |

Proje, GKYYP izlemesi için aşağıdaki sonuç göstergelerini kullanabilir.

Tablo 9-3. İzleme Kategorileri

| Gösterge                                                                                            | Bilgi Kaynağı                       | Sıklık   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|----------|
| <b>Şikayetler</b>                                                                                   |                                     |          |
| Alınan şikayet sayısı                                                                               | Veri yönetim sistemi                | Aylık    |
| Çözülen/yönetilen şikayet sayısı                                                                    | Veri yönetim sistemi                | Aylık    |
| Ortalama şikayet işleme süresi                                                                      | Veri yönetim sistemi                | Aylık    |
| <b>Tazminat</b>                                                                                     |                                     |          |
| Farklı kategorilerde (ev, diğer yapılar, vs.) YYEP'yle ilgili tazminat ödemelerindeki ortalama süre | Mali kayıtlar, veri yönetim sistemi | Üç Aylık |

<sup>19</sup> KGM ödemeleri, ERG tarafından izlenecektir. KGM tarafından yapılan ödemeler ERG tarafından kaydedilecek, Kredi Kuruluşlarına raporlanacaktır.

| Gösterge                                                                                                                                                            | Bilgi Kaynağı                                            | Sıklık     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|------------|
| Tazminat tam ikame maliyetinden mi ödendi?                                                                                                                          | Pazar araştırması ve ödenen değerlerde sonuç kıyaslaması | Yıllık     |
| Haklı maliklerin tazmin edilen/yeniden yapılandırılan diğer kayıpları (yollar, sulama kanalları, drenaj, vs.) - diğer tazminatların türü ve sayısı, toplam içinde % | Pazar araştırması ve ödenen değerlerde sonuç kıyaslaması | Yıllık     |
| Arazi toplulaştırma ilerlemesi (tahsis edilen arazinin türü, boyutu ve kalitesi)                                                                                    | TRGM arazi toplulaştırma verileri                        | Aylık      |
| Tazminatın kullanımı                                                                                                                                                | PEK'ler aldıkları tazminatları nasıl kullanıyor?         | Yıllık     |
| <b>Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması</b>                                                                                                                 |                                                          |            |
| Yeniden yerleşim topluluğunun inşaat süreci (alınan arazi, bölge dışına kendi yerleşmeyi tercih eden PEK sayısı, belirlenen yüklenici, vs.)                         | Veri yönetim sistemi, mali kayıtlar                      | Altı aylık |
| Yeniden yerleşim evlerinin inşaat süreci, toplam maliyete göre tamamlanan iş %'si                                                                                   | Veri yönetim sistemi, mali kayıtlar                      | Altı aylık |
| Yeniden yerleşim topluluğu için altyapının inşaat süreci, toplam maliyete göre tamamlanan iş %'si                                                                   | Veri yönetim sistemi, mali kayıtlar                      | Altı aylık |
| Etkilenen PEK'ler için oluşturulan işler                                                                                                                            | İK departmanı                                            | Üç Aylık   |
| PEK'lerin gelir değişimi <sup>20</sup>                                                                                                                              | Araştırma ve İzleme ve Değerleme raporları               | Yıllık     |

<sup>20</sup> Yıllık olarak toplanan bilgilerde kamulaştırma sonrası gelir raporu da bulunacaktır. Bu bilgi izleme ve Değerlendirme uzmanı tarafından saha çalışması sırasında toplanacaktır.

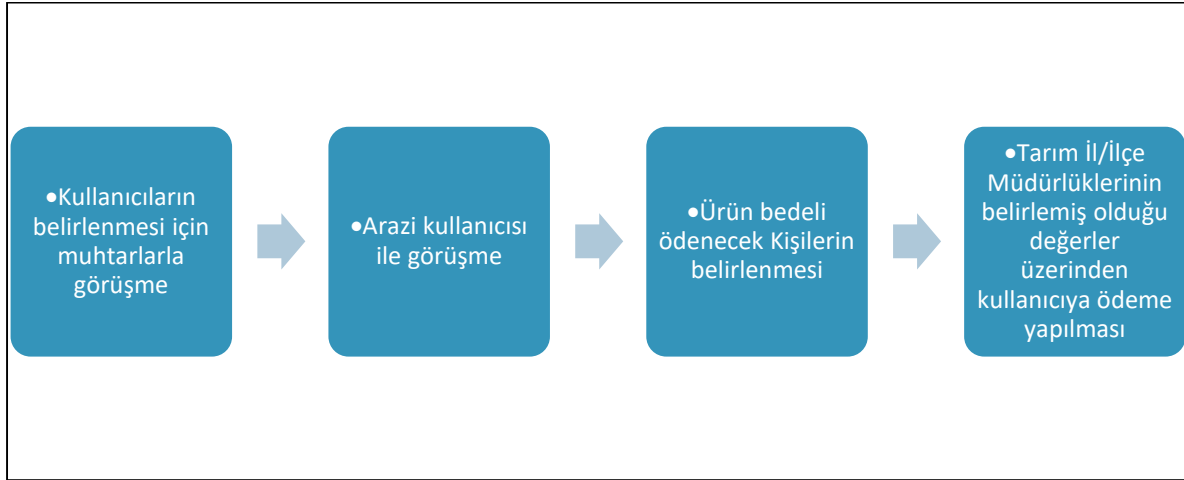
## 10. PAYDAŞ KATILIMI VE İSTİŞARE

Proje, projenin riskleri ve etkilerine yönelik, ölçeklendirilmiş bir Paydaş Katılım Planı (PKP) geliştirmiş ve uygulamaya başlamıştır. Proje, fiziksel yerinden edilme için paydaşlarla etkileşimde olmak amacıyla birçok tedbir almıştır. PKP'de, Yeniden Yerleşim Eylem Planı azaltım tedbirleri için Proje'nin geleceğe yönelik etkileşimlerinin çerçevesi çizilmektedir.

Arazi toplulaştırma prosedürleri için arazi malikleri ile ikame arazi seçenekleri ve mülklerinin edinimi gibi konularda yüz yüze görüşme yapılması gerekmekte, yerel halkla ilişkiler ve çevrede yaşayanlar gibi sosyal faktörleri de hesaba katmaktadır. Süreçte, tahsis edilen arazinin değiştirilmesine yönelik üç yazılı başvuru yapılabilmektedir.

Arazi kamulaştırmaya dair planlama çalışmaları devam etmektedir. ERG, kamulaştırma süreçlerinin daha verimli bir şekilde ve daha kısa sürede yürütülebilmesinde yardımcı olması için üçüncü taraf bir danışman (teknik danışman) istihdam etmiştir.

ERG, ürün bedeli ödemeleri için hazine ve şahıs arazilerindeki arazi kullanıcılarını tespit için arazi ediniminden etkilenen PEK'lerle görüşmeler düzenlemektedir<sup>21</sup>. Ulusal mevzuata göre arazi kullanıcılarına herhangi bir ürün bedeli ödemesi öngörülmezken, projede uluslararası standartlar uygulandığı için ödemeler yapılmıştır. Kullanıcı belirlemesi için uygulanan süreç aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.



Şekil 10-1. Kullanıcı Belirleme Süreci

Paydaş katılım faaliyetleri listesi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

<sup>21</sup> ERG Mart 2018 itibarıyla Tepeyurt'ta 31 PEK'e 35 parsel, karagedik'te 151 PEK'e 164 parsel için ürün bedeli ödemesi yapmıştır.

Tablo 10-1. Projenin Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması açısından Paydaş Katılım Faaliyetleri

| Paydaş Katılım Faaliyeti                | Hedeflenen Paydaşlar                                                                                          | Faaliyetin Detayları                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Tüm Parsellerin Envanteri               | Etkilenen mülk malikleri ve kullanıcıları                                                                     | Projedeki etkilenen parsellerin tam envanteri, kamulaştırma öncesi ulusal mevzuata uygun olarak tamamlanmıştır.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| Tüm Kişilerin Sayımı                    | Etkilenen mülk malikleri ve kullanıcıları                                                                     | Projeden etkilenen mülklerin envanterinin çıkarılmasınabenzer olarak, Projeden etkilenen yerleşimlerdeki kişilerin tam sayımı da kamulaştırma öncesi tamamlanmıştır.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Hassas Grupların Belirlenmesi Ve Tarama | Hassas PEK'ler                                                                                                | Projenin arazi ediniminden etkilenen yerleşimlerdeki hassas grupların sayısı, muhtar görüşmeleri aracılığıyla belirlenmiştir. Belirli hassas kişi/gruplar YYEP/GKYYP çalışmaları sırasında belirlenmiştir.<br>Bu tanımlamaya göre bu hassas gruplar, projeden etkilenen yerleşimlerde taranmıştır. Bu hassas grupların ve bunların erişimlerinin, yeniden yerleşim planlaması ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına yönelik paydaş katılım faaliyetlerinin tümünde dikkate alınması önemlidir.                             |
| Projeye ilişkin Bilgilendirme           | Etkilenen arazi malik ve kullanıcıları<br>Etkilenen mülk sahipleri<br>Hassas PEK'ler<br>Yerel İşyerleri       | Yol güzergahı, Projenin aşamalarıyla ilgili bilgiler inşaat öncesi, sırası ve sonrasında paydaşlarla paylaşılmalıdır. Özellikle otoyol güzergahındaki yerel işyerlerini bilgilendirmek önemlidir..                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Arazi Edinimi Hakkında Bilgilendirme    | Etkilenen arazi malikleri ve kullanıcıları<br>Etkilenen mülk sahipleri<br>Hassas PEK'ler                      | Arazi edinimi faaliyetlerigeçim kaynaklarını etkileyen temel faktördür. PEKler, geçerli mevzuat uyarınca resmi kurumlar tarafından Projenin arazi edinimi ile ilgili olarak bilgilendirilmelidirler. ERG, PKP nını uygulamakla yükümlüdür. Geçim kaynağı desteği ve tazminata dair detayların açıklandığı GKYYP de yeralan Hak Sahipliği Matrisi ile ilgili bilgiler etkilenen tüm yerleşimlerdeki Projeden etkilenen kişilerle paylaşılacaktır. Hak sahipliği matrisine dair bir broşür hazırlanacak ve yerleşimlerde dağıtılacaktır. |
| Bilgilendirme Son Tarihi                | Etkilenen arazi malikleri ve kullanıcıları<br>Etkilenen mülk sahipleri<br>Hassas PEK'ler                      | Proje son tarihi (IFC PS 5'e yönelik Kılavuz Notu uyarınca sayımın ve taşınmaz envanterinin tamamlanma tarihi) PEKlere duyurulacaktır.. PEK'lere kamu kurumları tarafından yapılacak taşınmaz envanterine ilişkin olarak bildirimde bulunulacaktır.dair bilgilendirilecektir. ERG, Projeden etkilenen yerleşimlerdeki paydaşları, PKP'nin uygulanmasıyla birlikte son tarih ve buna dair kısıtlamalar konusunda bilgilendirmiştir.                                                                                                     |
| İlan                                    | Etkilenen evlerin malikleri ve kullanıcıları<br>Etkilenen mülk sahipleri<br>Yerel İşyerleri<br>Hassas PEK'ler | Etkilenen varlıklara dair bilgi, yasal prosedürlerin bir parçası olarak PEK'lere iletilmektedir. PEK ler nihai GKYYİP'de tanımlanan hak sahipliliği ve tazminatlar konusunda (KGM ile görüşülüp anlaşılacak) gerekli biçimde bilgilendirileceklerdir..                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Şikayet Mekanizması                     | Etkilenen evlerin malikleri ve kullanıcıları<br>Etkilenen mülk sahipleri<br>Yerel İşyerleri<br>Hassas PEK'ler | , Proje, PKP'sinin bir parçası olarak şikayet mekanizması geliştirmiştir. Mekanizmaya göre alınacak tüm şikayetler ERG'nin Ankara'daki Merkez Ofisinde toplanarak yönetimi/takibi de Merkez Ofis tarafından koordine edilecektir.<br>Kamulaştırma faaliyetleri KGM, arazi toplulaştırma çalışmaları da TRGM tarafından yürütülmektedir. ERG projeye ilgili şikayetleri izleyerek bunların çözümünedair KGM'den bilgi almaktadır.                                                                                                       |



### 10.1 ERG Tarafından Gerçekleştirilen Paydaş Çalışmaları

Proje bünyesinde, paydaşlarla aktif iletişim sağlamak üzere 3 tane “Halkla İlişkiler Uzmanı” (CLO) istihdam edilmiştir. Bu uzmanların başlıca görevi, PKP çerçevesinde paydaşlarla ve PEKlerle istişarelerde bulunmak, şikayet yönetimi, yerleşimlerde toplantılar düzenlenerek PEKlerle bilgi paylaşımının sağlanmasıdır.

13 Mayıs 2018 ve 07 Ağustos 2018 tarihleri arasında sosyal uzmanlar tarafından 50 farklı yerleşimde toplam 289 kişi ile toplantı yapılmıştır. Düzenlenen toplantıların detayları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 10-2. Sosyal Uzmanlar Tarafından Yapılan Paydaş Görüşmeleri

| No | İl      | İlçe            | Yerleşim        | Tarih     | Katılımcı Sayısı |
|----|---------|-----------------|-----------------|-----------|------------------|
| 1  | Ankara  | Şereflikoçhisar | Acıkuyu         | 6.9.2018  | 8                |
| 2  | Ankara  | Şereflikoçhisar | Acıöz           | 22.5.2018 | 1                |
| 3  | Ankara  | Bala            | Ahmetçayırı     | 17.5.2018 | 12               |
| 4  | Ankara  | Şereflikoçhisar | Akarca          | 22.5.2018 | 4                |
| 5  | Ankara  | Gölbaşı         | Akörençarsak    | 21.6.2018 | 15               |
| 6  | Ankara  | Şereflikoçhisar | Aktaş           | 15.5.2018 | 6                |
| 7  | Aksaray | Merkez          | Alayhanı        | 15.8.2018 | 1                |
| 8  | Ankara  | Evren           | Altınbaşak      | 1.8.2018  | 4                |
| 9  | Aksaray | Merkez          | Babakonağı      | 3.8.2018  | 3                |
| 10 | Ankara  | Gölbaşı         | Bağıcı          | 6.7.2018  | 5                |
| 11 | Ankara  | Gölbaşı         | Ballıkpınar     | 26.6.2018 | 4                |
| 12 | Aksaray | Merkez          | Bayındır        | 2.8.2018  | 3                |
| 13 | Ankara  | Bala            | Belçarsak       | 16.5.2018 | 16               |
| 14 | Aksaray | Sarıyahşi       | Boğazköy        | 10.8.2018 | 5                |
| 15 | Aksaray | Ortaköy         | Bozkır          | 8.8.2018  | 8                |
| 16 | Ankara  | Şereflikoçhisar | Büyükkışla      | 22.5.2018 | 3                |
| 17 | Ankara  | Evren           | Cebirli         | 16.8.2018 | 1                |
| 18 | Ankara  | Bala            | Derekışla       | 13.5.2018 | 6                |
| 19 | Ankara  | Şereflikoçhisar | Doğankaya       | 30.5.2018 | 6                |
| 20 | Aksaray | Ortaköy         | Durhasanlı      | 27.8.2018 | 3                |
| 21 | Ankara  | Gölbaşı         | Emirler         | 18.5.2018 | 8                |
| 22 | Ankara  | Gölbaşı         | Gökçehöyük      | 24.5.2018 | 5                |
| 23 | Ankara  | Gölbaşı         | Hacılar         | 28.6.2018 | 6                |
| 24 | Ankara  | Bala            | Hanburun        | 14.5.2018 | 4                |
| 25 | Aksaray | Ortaköy         | Harmandalı      | 10.8.2018 | 7                |
| 26 | Ankara  | Evren           | İnebeyli        | 6.8.2018  | 4                |
| 27 | Ankara  | Gölbaşı         | Karagedik Aydın | 23.5.2018 | 5                |
| 28 | Ankara  | Gölbaşı         | Karagedik Ercan | 23.5.2018 | 5                |
| 29 | Aksaray | Merkez          | Karakova        | 2.8.2018  | 4                |
| 30 | Ankara  | Bala            | Koçyayla        | 17.5.2018 | 9                |
| 31 | Konya   | Kulu            | Köşker          | 30.5.2018 | 7                |

| No     | İl       | İlçe            | Yerleşim        | Tarih     | Katılımcı Sayısı |
|--------|----------|-----------------|-----------------|-----------|------------------|
| 32     | Aksaray  | Ortaköy         | Kümbet          | 13.8.2018 | 3                |
| 33     | Ankara   | Gölbaşı         | Mahmatlı        | 21.5.2018 | 6                |
| 34     | Ankara   | Gölbaşı         | Mahmatlıbahçe   | 25.6.2018 | 5                |
| 35     | Ankara   | Evren           | Merkez          | 12.8.2018 | 12               |
| 36     | Nevşehir | Gülşehir        | Ovaören         | 7.8.2018  | 3                |
| 37     | Aksaray  | Ortaköy         | Ozancık         | 7.8.2018  | 9                |
| 38     | Aksaray  | Ortaköy         | Pirli           | 15.8.2018 | 5                |
| 39     | Aksaray  | Ortaköy         | Salıralaca      | 8.8.2018  | 5                |
| 40     | Aksaray  | Ortaköy         | Salırgödeler    | 7.9.2018  | 15               |
| 41     | Ankara   | Bala            | Sofular         | 14.5.2018 | 7                |
| 42     | Ankara   | Gölbaşı         | Soğulcak        | 25.6.2018 | 4                |
| 43     | Ankara   | Evren           | Solakuşağı      | 1.8.2018  | 8                |
| 44     | Ankara   | Gölbaşı         | Tepeyurt        | 5.6.2018  | 6                |
| 45     | Ankara   | Gölbaşı         | Yavrucuk        | 27.5.2018 | 3                |
| 46     | Konya    | Kulu            | Yazıçayırı      | 15.5.2018 | 7                |
| 47     | Ankara   | Bala            | Yeniyapançarsak | 17.5.2018 | 5                |
| 48     | Ankara   | Bala            | Yörelî          | 18.5.2018 | 2                |
| 49     | Ankara   | Şereflikoçhisar | Yusufkuyusu     | 22.5.2018 | 3                |
| 50     | Ankara   | Evren           | Yusufluşağı     | 16.8.2018 | 3                |
| Toplam |          |                 |                 |           | 289              |

Kaynak: ERG, 2018

CLO'lar, istişare toplantıları sırasında gelen soruları kayda almak ve yanıtlamakla yükümlüdürler. Bu toplantılarda en çok merak edilen konular, projenin sanat yapıları, konumları ve bunların özellikleriyle ilgilidir. Projeyle ilgili diğer merak edilen hususlar da, bağlantı yolları, geçişler ve kavşaklarla bunların konumları ile projenin zamanlamasıdır. Sorulan sorular ve sıklığının genel bir özeti aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 10-3. Görüşmeler Sırasında Gelen Sorular

| No | Sorular                                                 | Soru Gelen Yerleşim Sayısı |
|----|---------------------------------------------------------|----------------------------|
| 1  | Bağlantı yolları ve yol geçişleri nerede olacak?        | 17                         |
| 2  | Kavşaklar nerede olacak?                                | 8                          |
| 3  | Proje inşaatı ne zaman tamamlanacak?                    | 7                          |
| 4  | Yol geçitlerinin genişliği ne kadar olacak?             | 5                          |
| 5  | Bağlantı yolları nereden olacak?                        | 2                          |
| 6  | Kaç adet yol geçiti olacak?                             | 2                          |
| 7  | Ürün ödemeleri ne zaman yapılacak?                      | 2                          |
| 8  | Yollara verilen hasarlar nasıl ve ne zaman giderilecek? | 2                          |
| 9  | Cami yapımına destek var mı?                            | 1                          |
| 10 | Menfezlerden çıkan sular nereye bağlanacak?             | 1                          |
| 11 | Projenin köye katkısı nedir?                            | 1                          |

|               |                                     |           |
|---------------|-------------------------------------|-----------|
| 12            | Taş ocaklarının yeri nerede?        | 1         |
| 13            | Verilen zararlar nasıl giderilecek? | 1         |
| <b>Toplam</b> |                                     | <b>50</b> |

Kaynak: ERG, 2018

## 10.2 Şikayet ve Talepler

Şikayet mekanizması paydaş katılımının temel aracıdır. Aşağıda bununla ilgili konular detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

### 10.2.1 ERG Tarafından Alınan Şikayetler ve Talepler

9 Mart 2018 ile 6 Eylül 2018 tarihleri arasında kaydedilen 46 şikayet (7 iç ve 39 dış şikayet) bulunmaktadır. Şikayetler birden çok kanal vasıtasıyla iletilmektedir. Dış şikayetler incelendiğinde, %59'u telefon, %28'i toplantılarda kayıt altına alınmış, %5'i mektuplar, %5'i KGM resmi yazıları ve %3'ü şikayet kutuları vasıtasıyla alınmıştır.

Tablo 10-4. Şikayet Kaynağı

| Şikayet Kaynağı | Şikayet Sayısı | Toplam İçindeki % |
|-----------------|----------------|-------------------|
| Telefon         | 23             | 59                |
| Toplantı        | 11             | 28                |
| Şikayet Kutusu  | 1              | 3                 |
| Mektup          | 2              | 5                 |
| KGM Resmi Yazı  | 2              | 5                 |
| <b>Toplam</b>   | <b>39</b>      | <b>100</b>        |

Kaynak: ERG, 2018

9 Mart 2018 ile 6 Eylül 2018 tarihleri arasında kaydedilen şikayetlere bakıldığında, bunların %59'u halen açık olup, %41'i kapanmıştır. Aşağıdaki tabloda bu husustaki ayrıntılar gösterilmektedir.

Tablo 10-5. Şikayet Durumu (Açık/Kapalı)

| Şikayet Durumu | Şikayet Sayısı | Toplam İçindeki % |
|----------------|----------------|-------------------|
| <b>Açık</b>    | 23             | 59                |
| <b>Kapalı</b>  | 16             | 41                |
| <b>Toplam</b>  | <b>39</b>      | <b>100</b>        |

Kaynak: ERG, 2018

Kapatılan şikayetler açısından bakıldığında, şikayetlerin ortalama çözüm süresi 32 gündür. Kapatılan şikayetlerin %94'ü karşılıklı anlaşma vasıtasıyla çözüme kavuşturulurken, bunların %6'sı ise karşılıklı anlaşma olmaksızın çözülmüştür.

Tablo 10-6. Şikayet Konusunda Karşılıklı Anlaşma Durumu

| Karşılıklı Anlaşma Durumu  | Şikayet Sayısı | Toplam İçindeki % |
|----------------------------|----------------|-------------------|
| Karşılıklı anlaşma ile     | 15             | 94                |
| Karşılıklı anlaşma olmadan | 1              | 6                 |
| Toplam                     | 16             | 100               |

Kaynak: ERG, 2018

Şikayetlere ilişkin temel sorunlar arasında ekinlerin zarar görmesi, altyapıya zarar gelmesi (yollar, su boruları, telefon hatları) ve toz oluşumu bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda konulara göre şikayet sayısı gösterilmektedir. Buna göre, şikayetlerin %15'i arazi ve ekinlerin zarar görmesi, %15'i yollara zarar verilmesi, %15'i toz oluşumuna ilişkin şikayetler ve %13'ü evlerin zarar görmesi ile ilgilidir.

Tablo 10-7. Şikayet Konuları

| Şikayet Konusu                           | Şikayet Sayısı | Toplam İçindeki % |
|------------------------------------------|----------------|-------------------|
| Arazi ve ekinlerin zarar görmesi         | 6              | 15                |
| Yolların zarar görmesi                   | 6              | 15                |
| Toz oluşumu ile ilgili şikayetler        | 6              | 15                |
| Evlerin zarar görmesi                    | 5              | 13                |
| Arazilere ve kaynaklara erişim           | 2              | 5                 |
| Ekinlerin zarar görmesi                  | 2              | 5                 |
| Su borularının zarar görmesi             | 2              | 5                 |
| Su boruları ve ekinlerin zarar görmesi   | 2              | 5                 |
| Su kalitesi ve miktarında azalma         | 2              | 5                 |
| Yetki alınmadan elektrik direği kurulumu | 2              | 5                 |
| Arazilerin zarar görmesi                 | 1              | 3                 |
| Telefon hattının zarar görmesi           | 1              | 3                 |
| Yalak ve yolun zarar görmesi             | 1              | 3                 |
| Hız ihlali                               | 1              | 3                 |
| Toplam                                   | 39             | 100               |

Kaynak: ERG, 2018

### 10.2.2 Paydaş Katılımı ile İlgili Saha Araştırması Bulguları

Hanehalkı araştırmasında Projenin paydaş katılımı uygulamaları ve şikayet mekanizmasının değerlendirilmesine yönelik sorulara da yer verilmiştir. PEK'lere temel bilgi kaynakları, bilgi paylaşımı

açısından güvendikleri taraflar, şikayet mekanizmasının işleyişi ve Proje ile ilgili diğer bilgiler de dahil olmak üzere bir dizi soru yöneltilmiştir. PEK'lere Proje ile ilgili şikayette bulunup bulunmadıkları ve şikayetlerini kime iletecekleri sorulmuştur. Anket katılımcılarının üçte birinden fazlası şikayetlerin iletilmesi konusunda kaynak olarak muhtarı göstermiş ve muhtarı firma temsilcileri izlemiştir. Projeden etkilenen yerleşimlerde muhtarlarla iyi ilişkiler kurulması ve muhtarlara şikayet mekanizmasının yanı sıra şikayetlerin nasıl iletileceği hususunda eğitim verilmesi önem arz etmektedir.

Tablo 10-8. Hane Halkının Şikayetleri Bildirme Konusunda Tercih Ettiği Kişiler/Taraflar

| Projeye dair şikayetlerinizi kime iletiyorsunuz? | PEK'lerin Sayısı | Toplam İçindeki % |
|--------------------------------------------------|------------------|-------------------|
| <b>Firma yetkilileri/temsilcileri</b>            | 51               | 23,7              |
| <b>Muhtar</b>                                    | 73               | 34,0              |
| <b>Belediye</b>                                  | 34               | 15,8              |
| <b>Kaymakamlık</b>                               | 40               | 18,6              |
| <b>Diğer</b>                                     | 17               | 7,9               |
| <b>Toplam</b>                                    | <b>215</b>       | <b>100,0</b>      |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hanehalkı araştırması, 2018

PEK'lerin büyük bir çoğunluğunun şikayet mekanizması konusunda herhangi bir bilgisi bulunmamaktadır. Şikayet mekanizması ve kanallarla ilgili bilgisi bulunan hanehalkı oranı oldukça düşüktür. Hanehalkının yalnızca %9'u şikayet bildirim kanalları ile ilgili bilgilerinin bulunduğunu belirtmiştir. CLOların saha anketleri esnasında Proje kapsamında yeni çalışmaya başlamış olması nedeniyle, söz konusu görevliler Projeyi tanıtmış ve arazi edinimi ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. CLO'lar şikayetlerin nasıl iletileceğini açıklamak üzere yerleşim düzeyinde yerel halkla bilgi paylaşım toplantıları düzenleyecektir.

Tablo 10-9. Şikayetlerinizi Nasıl İleteceğinizi Biliyor musunuz?

|               | PEK Sayısı | Toplam % si  |
|---------------|------------|--------------|
| <b>Evet</b>   | 21         | 9.8          |
| <b>Hayır</b>  | 194        | 90.2         |
| <b>Toplam</b> | <b>215</b> | <b>100.0</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hanehalkı araştırması, 2018

Görüşme yapılan 28 kişi (%13) şikayetlerini ilettiklerini belirtmişlerdir. Bunların %86 sı şikayetlerinin sonuçlanmadığını ve/beklentileri doğrultusunda sonuçlanmadığını bildirmiştir.

Tablo 10-10. Şikayet Durumu

|               | Şikayetiniz Oldu mu? |            | Şikayetiniz Çözüldü mü? |            |
|---------------|----------------------|------------|-------------------------|------------|
|               | Kişi Sayısı          | (%)        | Kişi Sayısı             | (%)        |
| <b>Evet</b>   | 28                   | 13         | 4                       | 14         |
| <b>Hayır</b>  | 187                  | 87         | 24                      | 86         |
| <b>Toplam</b> | <b>215</b>           | <b>100</b> | <b>28</b>               | <b>100</b> |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hanehalkı araştırması, 2018

Şikayeti olanların %11 i çözümden memnuniyetlerini, % 75 i ise memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Memnuniyet bildiren kişilerin azlığı, şikayetlerine olumsuz yanıt almalarından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 10-11. Şikayet Mekanizmasından Memnun musunuz?

|                                                   | PEK Sayısı | Toplamın % si |
|---------------------------------------------------|------------|---------------|
| <b>Memnunum</b>                                   | 3          | 11            |
| <b>Memnun Değilim</b>                             | 21         | 75            |
| <b>Emin değilim. Henüz şikayetimin çözülmedi.</b> | 4          | 14            |
| <b>Toplam</b>                                     | <b>28</b>  | <b>100</b>    |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hanehalkı araştırması, 2018

### 10.2.3 Projeyle ilgili Bilgi Paylaşımı ve Açıklamalar

KGM tarafından kamulaştırma ile arazi edinimi toplantıları düzenlenmiştir. Tüm arazi edinimi faaliyetlerinin (arazi toplulaştırma veya kamulaştırma vasıtasıyla) devletin sorumluluğunda bulunması nedeniyle, ERG'nin PEK'lerle herhangi bir bilgi paylaşım yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, görüşülen PEK'lerin %34'ünün Projenin arazi edinimi konusunda bilgilerinin olmadığı ortaya çıkmıştır. PEK'lerin %23'ü KGM ile yürütülen görüşmelerin olumlu olduğunu, %22'si olumlu veya olumsuz herhangi bir görüşlerinin olmadığını, %16'sı ise olumsuz bir algılarının bulunduğunu ve bir başka deyişle, KGM ile yürütülen müzakerelerde tatmin edici bir anlaşmaya varılamadığını belirtmişlerdir. Müzakereler KGM'nin usullerine ve yasal gereksinimlere göre yürütülmüştür. PEK'lerin olumsuz beyanlarının çoğu sürece veya ödemelerin meblağlarıyla ilgili olduğu gözlenmiştir<sup>22</sup>.

İl/ilçe Tarım Müdürlükleri tarafından ürün değerleri hesaplanırken, net gelir ve rayiç bedeller kullanılmaktadır. Bu değerler yerleşim yerlerine bağlı olarak, güzergah boyunca tüm arazi sahiplerine uygulanan resmi fiyatlardır.

Taşınmaz envanter verileri ERG tarafından KGM'den aylık olarak alınacak ve etkilenen parsellerinin %20'den fazlasını kaybeden PEK'lerin belirlenmesi için analiz edilecektir. GKYY ve YYEP onaylandığında, bu planlar Projeden etkilenen tüm yerleşimlerde mümkün olan en kısa zamanda

<sup>22</sup> Mevcut durum anketleri Eylül 2018'de gerçekleştirilmiştir ve PEK'lerin algılarını ortaya çıkarmıştır. Şikayetlerin büyük bölümünün kamulaştırmanın zaman çizelgesi ve ödeme takvimi ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Anketler esnasında kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmamış olması nedeniyle, PEK'ler şikayetler ile ilgili memnuniyetsizliklerini dile getirmiştir. Bu kısımda Proje Şirketi veya KGM'den alınan şikayetlerin analizi yapılmamaktadır ve yalnızca anket sonuçları yansıtılmaktadır. İç izleme ve dış izleme sonucu şikayet talep mekanizmasının etkililiği ortaya çıkarılacaktır.

duyurulacak ve PEK'lerden GKYYP programlardan yararlanmak üzere başvuruda bulunmaları istenecektir.

Tablo 10-12. PEK'lerin Proje Görüşmelerine İlişkin Algısı

| Proje görüşmeleri nasıl geçti? | PEK'lerin Sayısı | Toplam İçindeki % |
|--------------------------------|------------------|-------------------|
| Görüşme Yapılmadı              | 77               | 34                |
| Olumlu                         | 51               | 23                |
| Kararsız                       | 49               | 22                |
| Olumsuz                        | 36               | 16                |
| Yanıt Yok                      | 11               | 5                 |
| Toplam                         | <b>224</b>       | <b>100</b>        |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hanehalkı araştırması, 2018

### Bilgi Alınmak İstenen Konular

PEK'lere Proje hakkında öğrenmek istedikleri ile ilgili açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Soruların açık uçlu olması nedeniyle, yanıtlarda önemli farklılıklar görülmüştür. Ancak, önemli konular ile ilgili sorular bir araya getirilmiş ve PEK'lerin daha fazla bilgi almak istedikleri temel konular aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

PEK'ler arazi edinimi ve değerlendirme metodolojisi ile ilgili daha fazla bilgi almak istemektedir. PEK'ler taşınmaz varlıkların nasıl değerlendirildiğini ve tazminat ödemelerinin ne zaman tamamlanacağını öğrenmek istemektedir. Arazi edinimi ile ilgili sorular arasında hazine ve mera arazileri nedeniyle arazi kaybına ilişkin sorular yer almıştır. Geriye kalan araziye erişim ve mevcut arazilerinin ne kadarının Proje nedeniyle kaybedileceği de PEK'ler tarafından sorulmuştur. Hanehalkının en fazla bilgi almak istediği konular arazi ve varlık fiyatları (%58), kamulaştırma süreci ve işlemleri (%16), geriye kalan araziye erişim (%7), geriye kalan arazilerin durumu (%6), hanehalkına sağlanacak geçim kaynağı destekleri (%4), projenin faydaları ve arazi üzerindeki varlıkların durumu ile arazi toplulaştırma (%3) olmuştur.

Hisseli arazileri bulunan PEK'ler birden fazla hissedarın bulunduğu durumlara yönelik arazi edinimi stratejisi/kamulaştırma ile ilgili bilgi talebinde bulunmuştur. Küçük grup görüşmeleri esnasında da bu konu dile getirilmiştir. PEK'ler hissedarların anlaşılamaması durumunda sürecin nasıl ilerleyeceği ve fiyat üzerinde anlaşılamayan hissedarlara kamulaştırma fiyatlarının verilip verilmeyeceği ile ilgili bilgi talebinde bulunmuştur. Ölen bir aile ferdine ait tapuları bulunan PEK'ler de bu hususta sorular yöneltilmiştir.

Tablo 10-13. Bilgi alınmak istenen konular

| Konu                                    | Konunun oranı % | Bilgi Alınmak İstenen Soru                                        | Sorunun tekrarlanma sayısı | Sorunun oranı % |
|-----------------------------------------|-----------------|-------------------------------------------------------------------|----------------------------|-----------------|
| Bedel                                   | 58%             | Arazi ve müstemilat bedeli ne olacak/nasıl hesaplanıyor           | 22                         | 11%             |
| Bedel                                   |                 | Arazi ve müstemilat bedeli ne zaman ödenecek?                     | 83                         | 42%             |
| Bedel                                   |                 | Arazi bedeli niye düşük                                           | 10                         | 5%              |
| Erişim                                  | 7%              | Kalan arazilere erişim nasıl olacak                               | 14                         | 7%              |
| İstihdam                                | 1%              | Yerel istihdam olacak mı                                          | 2                          | 1%              |
| Kalan arazi                             | 6%              | Etkilenen/kalan arazi nedir, ne kadar olacak                      | 2                          | 1%              |
| Kalan arazi                             |                 | Kalan araziler de kamulaştırılabilir mi?                          | 10                         | 5%              |
| Kamulaştırma                            | 16%             | Araziler kamulaştırılacak mı, nasıl                               | 23                         | 12%             |
| Kamulaştırma - Hacizli Arazi            |                 | Arazi hacizli ise kamulaştırma nasıl olacak                       | 1                          | 1%              |
| Kamulaştırma - Hazine Arazisi           |                 | Hazine arazileri kamulaştırılmasında şahıslara bedel ödenecek mi? | 2                          | 1%              |
| Kamulaştırma - Mera Arazisi             |                 | Etkilenen meralar ne olacak                                       | 1                          | 1%              |
| Kamulaştırma - Miraslı/Hissedarlı Arazi |                 | Miraslı/hissedarlı araziler nasıl kamulaştırılacak                | 5                          | 3%              |
| Geçim kaynakları                        | 4%              | Geçim yolu destekleri verilecek mi?                               | 7                          | 4%              |
| Müştemilatlar                           | 3%              | Arazi üzerindeki müstemilatlar (su kuyusu, bağevi) ne olacak      | 5                          | 3%              |
| Projenin faydaları                      | 3%              | Otobanın yerleşime faydası ne olacak?                             | 6                          | 3%              |
| Toplulaştırma                           | 3%              | Toplulaştırma yerine kamulaştırma yapılınsın                      | 5                          | 3%              |
|                                         | 100%            | Total                                                             | 198                        | 100%            |

Kaynak: Sosyo-ekonomik hane halkı araştırması, 2018



## 11. ŞİKAYET MEKANİZMASI (ŞM)

Proje, bir PKP geliştirmiştir. Bu PKP'de paydaşlar tanımlanmakta, bunların rolleri ve katılım kapasiteleri belirlenmekte ve Proje'nin paydaşlarla etkileşim yönleri belirlenmektedir. PKP'de, Proje hedeflerinin yerine getirilmesi ve Proje'nin şeffaf, kapsayıcı, duyarlı ve işbirlikçi bir şekilde yürütülebilmesi için bir iletişim ve etkileşim yol haritası çizilmektedir. PKP'de ayrıca, Proje'nin işleyen bir şikayet prosedürünün bulunmasını sağlamak amacıyla bir şikayet mekanizması da oluşturulmaktadır.

ŞM, YYEP'nin uygulanmasının izlenmesi için kullanılan araçlardan biri olacaktır. PKP, şikayetle ilgili göstergeler tanımlayarak GYYP'nin etkililiğinin izlenmesi amacıyla göstergeler de tanımlamaktadır. ŞM veri tabanından alınan veriler, arazi edinimi ve PEK'lerin geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasıyla ilgili Proje performansını takip etmek için kullanılacaktır. Şikayetlerin sonuçları analiz edilerek ve bunlar YYEP'yle ilgili hedeflerle kıyaslanarak gerekli tedbirler alınacaktır.

Proje'nin dış şikayet mekanizması iki gruba ayrılmıştır (iç paydaşların şikayetleriyle ilgilenen bir üçüncü mekanizma daha bulunmaktadır, bununla ilgili bilgi PKP'de verilmiştir):

- 1) Arazi ve diğer varlıkların edinimiyle ilgili şikayetler
- 2) ERG ve yüklenicilerinin inşaat ve işletme faaliyetleriyle ilgili şikayetler.

### *Arazi ve Diğer Varlıkların Edinimiyle İlgili Şikayetler*

Proje'nin arazi ve diğer varlıkların edinilmesi faaliyetleri KGM tarafından, toplulaştırma çalışmaları da TRGM tarafından yürütülmektedir. Bu süreçler yasal mevzuatlara uygun olarak KGM ve TRGM tarafından yönetilmektedir. Arazinin ve diğer taşınmaz varlıkların edinimiyle ilgili şikayetler doğrudan bu kuruluşlara yapılmaktadır. ERG Proje ile ilgili şikayetleri izlemekte ve alınan şikayetlerin Halkla İlişkiler Uzmanları (CLO) aracılığıyla nasıl çözüldüğüne dair haftalık bilgi almak için KGM'yle işbirliği yapmaktadır. ERG alınan şikayetlerle, yapılan eylemlerle, çözülen/çözülemeyen durumlarla ve daha fazlasıyla (yapılan işbirliği kapsamında KGM tarafından sağlanan bilgilerin izin verdiği ölçüde KGM tarafından alınan şikayetler de dahil) ilgili bilgileri, mali yıl bittikten sonra yürütülecek olan periyodik çevresel ve sosyal izleme çalışmaları kapsamında raporlayacaktır. Aşağıdaki şekilde KGM-ERG arasındaki şikayet mekanizmasına dair bir akış şeması verilmiştir.



Şekil 11-1. KGM-ERG Şikayet Mekanizması Akış Şeması

### ***ERG ve Yüklenicilerinin İnşaat ve İşletme Faaliyetleriyle İlgili Şikayetler***

Projenin şikayet mekanizmasının amacı Proje'den etkilenen yerel halkın endişe ve şikayetlerinin alınması, çözülmesi ve takibidir. Uluslararası gerekliliklere uygun olarak Proje için bir şikayet mekanizmasının oluşturulmasına yönelik çalışmalar ERG tarafından Ocak 2018'de, bir şikayet ve görüş formunun yüklendiği Proje'nin web sitesinin (<http://www.ergotoyol.com.tr/>) oluşturulmasıyla başlatılmıştır. Bu mekanizma, kilitli şikayet kutularının ve şikayet formlarının inşaat alanlarına ve uygun diğer yerlere (örn. Proje'den etkilenen tüm yerleşimlerdeki muhtarlıklara) kurulabileceği şekilde ERG tarafından geliştirilecektir.

ERG'nin CLO'ları inşaat aşaması boyunca her hafta şikayetleri toplayacaktır (işletme aşamasındaki sıklık, inşaat aşamasının sonunda kararlaştırılacaktır). Alınan şikayetlerin tümü ERG'nin Ankara'daki Merkez Ofisinde toplanacak ve şikayetlerin yönetimi/takibi de burada planlanacaktır.

Proje tüm paydaşlar için erişilebilir olacak ve mümkün olan kısa sürede tüm şikayetlere (şikayetler, talepler, fikirler, öneriler) yanıt verecektir. Şikayet mekanizmasındaki en önemli nokta, önceden belirlenen bir zaman çizelgesine uyarak ve içerikleri temelinde tüm şikayetlerin etkili bir şekilde alınmasının, kaydedilmesinin ve cevap verilmesinin ERG tarafından sağlanması ve yapılacak düzeltici/düzenleyici eylemlerin, her iki tarafça kabul edilebilir olmasıdır. Şikayetlere verilen bu yanıtlar her iki taraf için de tatmin edici olmalıdır. Alınacak eylemler takip edilmeli, şikayeti yapanlar düzeltici faaliyetlerin sonuçları konusunda bilgilendirilmelidir. Proje'nin web sitesi, şikayetlerin toplanması ve şikayet edilmesi için önemli bir başka kanal olmaya devam edecektir. Bu kanal ayrıca ERG'nin Merkez Ofisi tarafından yönetilecektir.

ERG'nin şikayet Formu Ek B'de sunulmuştur. Ayrıca şikayet linki, ERG'nin web sitesinde de **Hata! aşvuru kaynağı bulunamadı**.bulunmaktadır, Ek C'de gösterilmiştir.

## 12. KURUMSAL DÜZENLEMELER

Arazi edinimi, arazi toplulaştırma ve kamulaştırma olarak iki basamakta yapılacak, bunlardan ilki birincil yöntem olarak kullanılacaktır. Arazi toplulaştırma süreci, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesindeki TRGM tarafından yürütülürken, arazi toplulaştırmasının bittiği yerlerde kamulaştırma işlemi KGM tarafından yürütülecektir. TRGM, KGM ve ERG'nin kurumsal sorumlulukları Şekil 3'te verilmiştir. KGM ve TRGM, YYEP ve GKYYP'nin uygulanmasından sorumlu değildir. Bu planların uygulanması ERG'nin sorumluluğundadır. Ancak ERG, arazi edinimiyle ilgili bilgileri KGM'den alacaktır. YYEP kapsamında sağlanan ek destekler, ERG'nin sorumluluğu altına girmektedir. ERG, YYEP uygulamasına ilişkin KGM'ye zamanında ve yeterli bilgilendirmeyi yapacaktır.

ERG, YYEP'nin tasarlanması ve uygulanmasında kalifiye ve deneyimli personel kullanacaktır. YYEP'nin uygulanmasındaki kilit rol ve sorumlulukların çerçevesi aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 12-1. GKYYP'nin Uygulanmasına Yönelik Kilit Rol ve Sorumluluklar

| Rol                                | Sorumluluk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>ERG Üst Yönetimi (CEO, CFO)</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>GKYYP'nin geliştirilmesi ve uygulanması için KGM'yle birlikte yapılacak görüşmeler/işbirliklerinin yönetilmesi ve/veya koordine edilmesi</li> <li>GKYYP'nin onaylanması ve uygulama için gerekli kaynakların ayrılması,</li> <li>GKYYP'de belirtilen Uluslararası Standartlar ve Gerekliliklere uyumun sağlanması</li> </ul>                                                                                   |
| <b>ERG CLO</b>                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>GKYYP faaliyetlerinin zamanında uygulanması için uygulayıcı kuruluş ve diğer paydaşlarla koordinasyonun sağlanması,</li> <li>GKYYP uzmanlarıyla GKYYP'nin planlanması ve geliştirilmesi konusunda yakın işbirliği yapılması.</li> <li>GKYYP kapsamı ve uygulanması yönelik olarak uygulayıcı kişi ve kuruluşlarla etkin iletişim kurmak, GKYYP'nin geliştirilmesi, izlenmesi ve gözden geçirilmesi.</li> </ul> |
| <b>Dış GYYP/GKYYP Uzmanları</b>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>IFC PS 5'le uyumlu olarak YYEP/GKYYP araştırmalarının yürütülmesi GKYYP ve GKYYP'nin geliştirilmesi.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                |

GKYYP uygulamasına bakıldığında ERG, kamu ve topluluklarla PKP'de belirlenen tedbir ve zaman çizelgesi aracılığıyla Projeye dair etkileşime girecektir. PKP'nin uygulanması ERG'nin Kalite, Sağlık, Güvenlik ve Çevre (KSGÇ) Müdürü ve ona bağlı TİG'lerin sorumluluğunda olacaktır. ERG bir KSGÇ ve 3 TİG atamıştır. ERG, GYYP ve GKYYP'nin planlanması ve geliştirilmesi için kalifiye dış GYYP/GKYYP uzmanları tutacaktır. ERG'nin TİG'leri bu uzmanlarla yakın bir işbirliği yapacaktır.

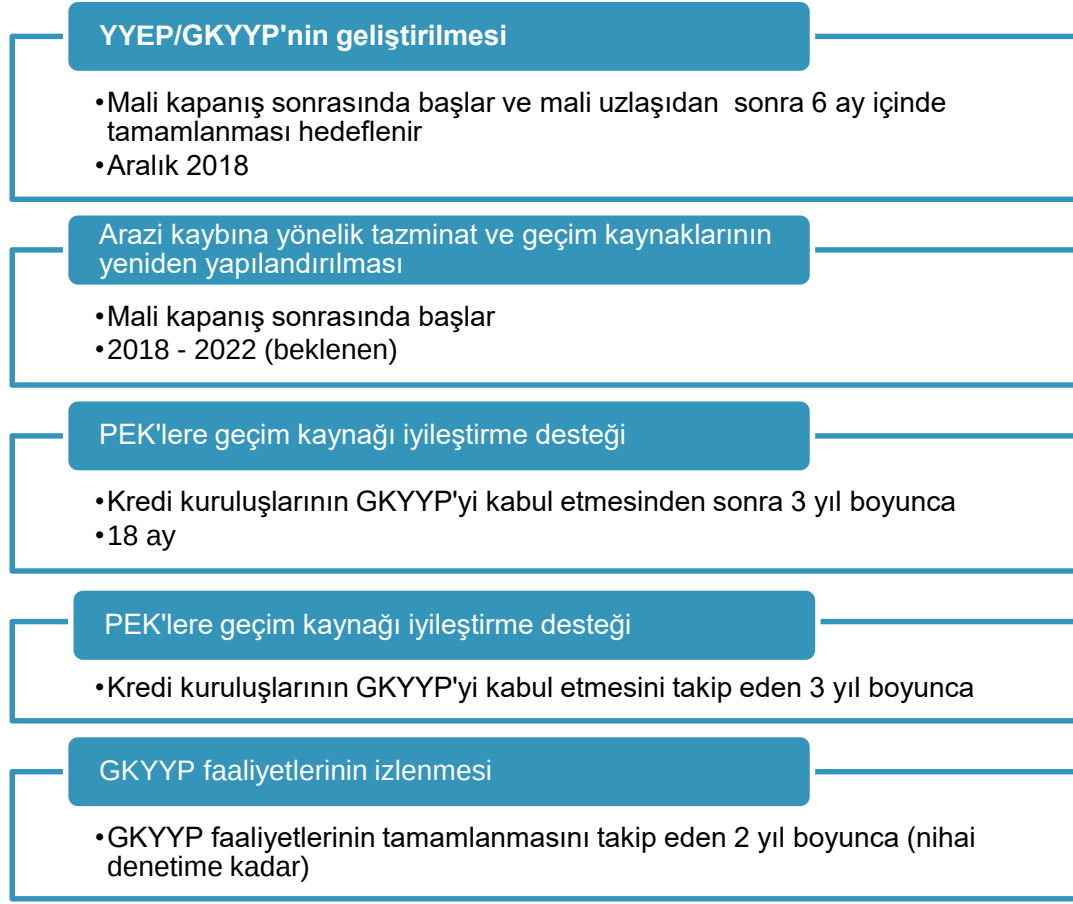
### 13. UYGULAMA TAKVİMİ ve BÜTÇE

Bu GKYYP belgesinin onaylanmasının ardından ERG, resmi işlemleri tamamlamak üzere, KGM ile YYEP/GKYYP'nin uygulanması konusunda istişare ve işbirliğine başlayacaktır. YYEP/GKYYP'nin uygulama süresinin, kredi kuruluşlarının onayının ardından 3 yıl olacağı tahmin edilmektedir. İlerleyen dönemde izleme devam ettirilebilir. İnşaat tamamlanmadan önce, GYYP/GKYYP hedeflerinin IFC PS 5'e uygun olarak yerine getirildiğinin doğrulanması için işletme aşamasının başlatılabilmesi amacıyla bir dış denetçi tarafından nihai denetim yapılacaktır. Aşağıdaki tabloda yol haritası ve GKYYP'nin bir parçası olarak yapılacak olan faaliyetlere dair geçici uygulama takvimi verilmiştir. GKYYP, 6 ayda bir güncellenecektir.

Tablo 13-1. Geçici Uygulama Zaman Çizelgesi

| Ana Faaliyet                                                                                                                               | Faaliyetler                                                                                                                                                                                                          | Zaman çizelgesi                                                                                                                                                               |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>YYEP/GKYYP'nin geliştirilmesi</b>                                                                                                       | - Sorumlu kamu kuruluşunun tazminat yöntemlerinin tanımlanması ve PEK'lere açıklanması, resmi işlemlerin tamamlaması için KGM'yle görüşme/işbirliği                                                                  | Mali kapanış sonrasında başlayacaktır, mali kapanış ardından altı ay içerisinde bitirilmesi planlanmaktadır.                                                                  |
| <b>Arazi kaybına (arazi toplulaştırması ve kamulaştırma) yönelik tazminat ve geçim kaynaklarının yeniden yapılması</b>                     | - Evlerin ve diğer taşınmazların kaybının PEK'ler/kullanıcılar üzerinde herhangi bir olumsuz etkisinin olup olmadığının belirlenmesi<br>- Fiziksel yapıların/evlerin kaybı nedeniyle yaşanan kayıpların hesaplanması | Mali kapanış sonrasında başlayacaktır (gerekli olması halinde ilk işletme yıllarında da devam edebilir, gereğinde daha kapsamlı izlemeye gerek olup olmadığı belirlenecektir) |
| <b>Arazi ediniminden etkilenen PEK'ler için geçim kaynakları iyileştirme destekleri</b>                                                    | Etkilenen ve desteklerden faydalanmak üzere seçilen PEK'lere geçim kaynakları iyileştirme destek yardımı sağlanması (örneğin pazarlara erişim, tarımsal ürün miktarının artırılması, eğitim vb)                      | 18 ay                                                                                                                                                                         |
| <b>Proje faaliyetleri veya ortak alanların kullanımının engellenmesi nedeniyle zarar gören/kaybedilen hayvancılık gelirlerinin tazmini</b> | - Etkilenen ve desteklerden faydalanmak üzere seçilen PEK'lere hayvancılık gelirlerinde oluşacak kayıpların önlenmesi ve tazmini için mekanizma/programların tanımlanması,                                           | Kredi kuruluşlarının GKYYP'yi kabul etmesini takip eden 3 yıl boyunca                                                                                                         |
| <b>GKYYP faaliyetlerinin izlenmesi</b>                                                                                                     | -GKYYP faaliyetleri ve arazi edinimi süreci izlenecektir                                                                                                                                                             | GKYYP faaliyetlerinin tamamlanmasının ardından 2 yıl boyunca (tamamlama denetimine kadar)                                                                                     |

Şekil 13-1. Uygulama Zaman Çizelgesi



## 14. KIYMET TAKDİR YÖNTEMLERİ

GKYYP Çerçevesi'nde arazi toplulaştırma (GKYYP Çerçevesi Bölüm 8.1) ve kamulaştırma (GKYYP Çerçevesi Bölüm 8.2) sürecine ilişkin değer tespiti yöntemi ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Bu bölümde geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması planının geliştirilmesiyle birlikte ürünler gibi diğer varlıkların değer tespitine ilişkin açıklamalar bulunmaktadır.

### 14.1 Taşınmaz ve Diğer Varlıklara Yönelik Kıymet Takdiri

#### 14.1.1 Ürünler

GKYYP ve YYEP onaylandığında, bu planların mümkün olan en kısa süre içerisinde duyurusu yapılacaktır. Ürün değerleri İl /İlçe Tarım Müdürlükleri tarafından hesaplanırken, net gelir ve piyasa değerleri kullanılmaktadır. Bulunan değerler, yerleşim yerine bağlı olarak güzergah boyunca etkilenen tüm arazi sahiplerine uygulanan yasal fiyatlardır. Tüm arazi edinimi faaliyetlerinin (arazi toplulaştırma veya kamulaştırma vasıtasıyla) resmi kurumların sorumluluğunda olması nedeniyle, ERG PEK'lerle herhangi bir bilgi paylaşma yetkisi yoktur.

Etkilenen araziler üzerinde ekili ürünler bulunmaktadır. Hanelerin inşaat faaliyetleri nedeniyle mevcut ekili ürünlere dayalı gelir kaybı yaşamasının önlenmesi amacıyla, Projenin bir parçası olarak hanelere ürün ödemeleri yapılacaktır.

ERG, YİD Sözleşmesi gereklilikleri uyarınca ilgili ilçe tarım idareleriyle ürünlerin piyasa değerini belirleme konusunda işbirliği yapmaktadır. Ayrıca ERG ürünlerin tazminata uygun olup olmadığını kontrol etmekte/doğrulamakta ve buna göre tazminat ödemesi yapmaktadır.

Proje Ekibi, ürünlerin mülkiyetine ilişkin de bir değerlendirme yapmakta ve gayriresmi kullanıcılar da dahil olmak üzere ürün kaybına yönelik bir tazminat sistemi geliştirmektedir.

Arazi toplulaştırma çalışması tamamlanmadan önce araziye girilmesinin gerekli olması halinde, ERG mevcut ürünlere yönelik tazminat ödemektedir. Arazi toplulaştırmasından etkilenecek araziler KGM ve TRGM tarafından belirlenmektedir. PEK'lere arazi toplulaştırma sürecinin bir parçası olarak tahsis edilecek yeni arazilerin nerede olacağına dair nihai karar verilmemesine rağmen, hem ERG hem de PEK'ler etkilenen arazilerin büyüklüğünü ve bu arazilerdeki ekili ürünleri bilmektedir. Arazi toplulaştırma çalışmasının son adımı olan PEK'lere yeni arazi tahsisinin proje zaman çizelgesine uygun olarak gerçekleşmediği durumlarda ERG, PEK'lere ürün tazminatı ödemek suretiyle arazi toplulaştırma çalışması tamamlanmadan önce araziye giriş amacıyla PEK'lerle anlaşma yapabilmektedir. Bu şekilde, PEK'ler kendilerine yeni arazi tahsisi öncesi ürün ödemelerini almaktadır ve Proje faaliyetlerine devam edebilecektir.

#### 14.1.2 Yonca Bedeli

Mera arazisi kamulaştırılan yerleşimlerde ürün bedeli yonca üzerinden hesaplanmıştır. Buna göre Aksaray ilinin 2014-2015-2016 ve 2017 yılı tarım verilerinden hareketle sulu tarımda yoncanın dekar başına ortalama verimi ve brüt satış geliri hesaplanmış, masraflar çıkartılarak net geliri bulunmuştur. Yonca bedeli KGM uzmanları tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 14-1. Yonca bedeli

| ORTALAMA VERİM (SULU) | Ürün    | Ana Ürün |        | Yan Ürün |       | 1 Kg için Destek Toplamı (TL/kg) | Brüt Üretim Maliyeti | Masraflar         | Net Gelir Dekar | Net Gelir M2 |
|-----------------------|---------|----------|--------|----------|-------|----------------------------------|----------------------|-------------------|-----------------|--------------|
|                       |         | Hasılat  | Fiyat  | Hasılat  | Fiyat |                                  |                      |                   |                 |              |
|                       | Alfalfa | 2,000 ₺  | 0.53 ₺ | 0 ₺      | 0 ₺   | 0.073                            | 1,206 ₺              | Net Income Decare | 491 ₺           | 0.49 TL      |

Kaynak: ERG, 2018

Yonca bedeli Tarım Bakanlığınca yatırılmaktadır. Yonca desteğini kapsayan yerleşimlerin listesi aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 14-2. Yonca desteği verilen yerleşimler

| İl      | İlçe     | Mahalle / Köy | Ada | Parsel | Kamulaştırılan Alan |
|---------|----------|---------------|-----|--------|---------------------|
| AKSARAY | SARIYAŞI | BOĞAZKÖY      | 0   | 206    | 10,164.27           |
| AKSARAY | SARIYAŞI | BOĞAZKÖY      | 0   | 175    | 4,667.42            |
| AKSARAY | SARIYAŞI | BOĞAZKÖY      | 0   | 168    | 4,048.78            |
| AKSARAY | SARIYAŞI | BOĞAZKÖY      | 0   | 249    | 3,669.33            |
| AKSARAY | ORTAKÖY  | HARMANDALI    | 0   | 1034   | 3,648.49            |
| AKSARAY | ORTAKÖY  | BOZKIR        | 0   | 801    | 3,393.05            |
| AKSARAY | ORTAKÖY  | KÜMBET        | 0   | 252    | 6,935.78            |
| AKSARAY | ORTAKÖY  | ÇATIN         | 0   | 776    | 8,099.97            |
| NİĞDE   | MERKEZ   | İNLİ          | 0   | 1004   | 8,298.78            |

Kaynak: ERG, 2018

#### 14.1.3 Parsel Bedeli

Niğde İli, İnli, Pınarcık ve Gölcük yerleşimlerinde arazi bedelleri, yonca bedel belirlemesine benzer bir yöntemle ancak nohut ve mercimek fiyatları kullanılarak hesaplanmıştır. Son yıllardaki fiyatlar gözönüne alınarak net gelir, brüt gelir ve bu ürünlerin maliyeti ile hesaplanırken; parsel değeri birim fiyatı değerinin kamulaştırılan alan ile çarpılmasıyla elde edilmiştir. Nohut ve mercimek için birim fiyat 6.04 TL/m2 olarak belirlenmiştir. Kamulaştırma bedelleri KGM uzmanlarınca belirlenmektedir.

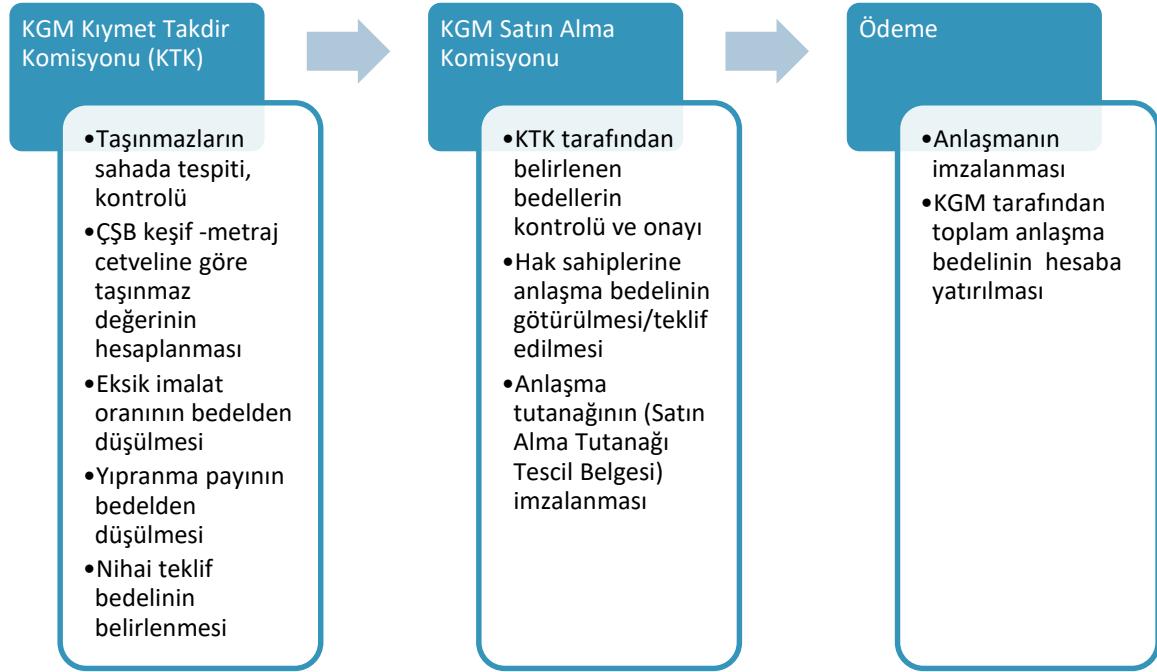
#### 14.1.4 Yapı ve Müştemilatlar

Projeden etkilenen yapı ve müştemilatlarla ilgili tüm değerlemeler KGM içinde kurulmuş olan Kıymet Takdir Komisyonu (KTK) tarafından yapılmıştır. KTK uzmanları sahaya giderek taşınmazları yerinde incelemiş, sayı, alan, eksik imalat ve yıpranma (kullanma/yapım süresi) payları sahada tespit edilerek değerlendirilmiştir.

KTK tarafından belirlenen değerler KGM içinde kurulmuş bulunan bir Satın Alma Komisyonu (SAK) tarafından incelenmiş, gerekli “olur”lar alınarak taşınmaz sahiplerine sunulmuştur.

Etkilenen yapılar için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2018 yılı için belirlemiş olduğu keşif-metraj cetveli poz değerleri tespit edilmiş, buna göre birim maliyeti hesaplanmıştır. Sonrasında mevcut yapının eksik imalat durumu tespit edilmiş, yapı bedelinden çıkartılmıştır. Yapının eksik imalat durumu 100 puan üzerinden hesaplanmıştır. Son olarak yaapının yaşı ve fiziki durumuna bağlı olarak yıpranma payı belirlenmiş, tespit edilen yapı bedelinden çıkartılarak ödemeye esas teklif edilen bedel tespit edilmiştir.

Yapılar içinde yer alan balkon ve merdiven gibi yapılar da aynı şekilde, ancak binadan ayrı şekilde hesaplanmış ve teklif dahil edilmiştir.



Şekil 14-1. Taşınmaz Değerleme ve Ödeme Süreci



## Ek A. Kamulaştırma Kanunu 27. Madde (Acele Kamulaştırma)

2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu 27. Maddeyle yapılan acele kamulaştırma, taşınmaz malın ilgili kamu makamınca ilgili yatırımın yapılması için hızlı bir şekilde alınabilmesini sağlamaktadır.

Kanunun 27. Maddesinde herhangi bir mülke i) Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu amaçları doğrultusunda veya ii) aciliyetin Bakanlar Kurulu Kararıyla belirlenmesiyle ya da iii) özel kanunlarda belirtilen olağanüstü durumlarda kamu yararı için kamulaştırmayı üstlenen idare tarafından el konulabileceği belirtilmektedir. İlgili idaresinin Kanunun aciliyet maddesi için talebi üzerine taşınmaz malın değeri, yedi gün içerisinde yerel sulh mahkemesince oluşturulacak değerlendirme komisyonu tarafından belirlenmelidir. El konulma, taşınmazın takdir edilen değerinin idare tarafından malik adına bir banka hesabına yatırılmasının ardından yapılabilir. Kanunda, tazminat miktarının taksitle ödenebileceği belirtilmektedir. Bu durumda yatırılacak miktar, ödenecek ilk taksit bedeli olacaktır.

Ülkenin savunulması ihtiyacı veya aciliyeti durumlarında ya da 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunun uygulanmasının bir parçası olan özel kanunlarda öngörülen olağanüstü durumlarda gerekli olan taşınmazın kamulaştırılması için; idarenin bahsi geçen taşınmaz değerinin 10. Madde (Değişik ifade: 24/04/2001 - 4670/15. Madde) hükümleri uyarınca mahkemenin belirlediği değer miktarını bankaya yatırması aracılığıyla veya 10. Maddeye uygun olarak yapılan davet ve bildiride belirtilen bankadan 15. Madde (Değişik ifade: 24/04/2001 - 4670/15. Madde) uyarınca seçilen uzmanlar aracılığıyla daha sonra tamamlanacak olan değer biçme prosedürleri haricinde ilgili idarenin yaptığı talepten sonraki yedi gün içerisinde bahsi geçilen taşınmaz değere el konulabilir.

### Acele Kamulaştırma, Kanunun 27. Maddesi

- Bakanlar Kurulunca karar alınacak hallerde veya özel kanunlarla öngörülen olağanüstü durumlarda,
- Taşınmaz malların kamulaştırılmasında kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere ilgili idarenin istemi ile mahkemece yedi gün içinde taşınmaz malın 10. Madde esasları dairesinde ve 15. Madde uyarınca seçilecek bilirkişilerce tespit edilecek değeri, idare tarafından mal maliki adına 10. Maddeye göre yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılarak o taşınmaz mala el konulabilir.

Acele kamulaştırma açısından, mahkemece atanan uzmanların yaptığı arazi değerlendirme yalnızca bir saptamadır, nihai değildir. Bu fiyat belirlendikten ve idarece mahkeme tarafından belirlenen hesap numarasına yatırıldıktan sonra 8., 9. ve 10. Maddede öne sürülen eylemler öngörülmektedir.

Acele kamulaştırma için ilgili kuruluşlardan bir "kamu yararı" kararının alınması gereklidir. Bu karar alınıp onaylandıktan ve Resmi gazetede yayımlandıktan sonra acele kamulaştırma süreci başlar.

Acele kamulaştırma, olağan kamulaştırmadan farklı olarak, kıymet takdiri dışındaki işlemler daha sonradan tamamlanmak üzere, öngörülen usul ve şekilde taşınmaza el konulma şeklindedir. **Acele kamulaştırma dava şeklinde görülecektir.** Kamu mahkemeye başvurup yerin değerini tespit ettirip kamulaştırma kararı alacaktır. **Mahkeme burada sadece bir tespit makamı olarak davranır.** Kamu yararının varlığına kanaat getirmesi ve Kıymet Takdir Komisyonu tarafından tespit edilen taşınmazın bedelinin taşınmazın malin malikinin banka hesabına bloke edilmesi davanın kabulü için yeterlidir. **Davanın kabul edilmesi tapuda malik olarak kişinin değişmesine sebep olmayacaktır.** Bu davanın kabulü ile idare orada kamu yararı olan işlemi yapabilecektir. Fakat işlemler sona ermeyecektir. Tıpkı

normal kamulaştırma sürecindeki gibi işlemler aynen yapılacaktır. **İdare öncelikle malın maliki ile anlaşma yoluyla satın almayı deneyecektir.** Bu işlemde uzlaşma olursa belirlenen bedel ödenerek kamulaştırma işlemi sonlandırılacaktır. **Fakat uzlaşma sağlanamazsa idare tarafından ayrıca “Kamulaştırma Bedelinin Tespiti ve Tescil” davası açılacaktır.**

### Acil Kamulaştırma Usulü (AKU)

Bir özel sektör yatırımcısı için AKU sürecinin basamakları aşağıda sıralanmıştır:

1. Projenin üzerinde bulunacağı taşınmaz malların acele kamulaştırılması için yatırımcı, düzenleyici kuruluş veya yerel yönetim gibi ilgili kamu makamına (**idare**) başvurur.
2. "Kamu Yararı Kararı" (KYK), Bakanlar Kurulunun "Acele Kamulaştırma Kararı" almasını talep ederken bir gereklilik olarak idarece alınmalıdır. KYK, projenin bulunduğu yerel yönetimce onaylanacaktır.<sup>23</sup>
3. "Acele Kamulaştırma Kararı" Bakanlar Kurulu çıkarılır, Resmi Gazetede yayınlanmasının üzerine yürürlüğe girer.
4. İdare, kamulaştırma sürecinin başlangıcında başka bir kararı, yani AKU'yu uygulamaya koyar ve sınırları, yüzey alanını ve taşınmaz mülklerin türünü ya da kaynakları ve maliklerin veya kayıtlı tapunun ya da adresin bulunmaması durumunda bu mülklerin sahiplerinin listesinin de bulunduğu ölçeklendirilmiş bir plan <sup>24</sup>(bu plana kamulaştırma planı denir) hazırlar veya başkalarına yaptırır. Pratikte idareler bu planı, özel sektör yatırımcılarına hazırlatır.
5. İdare yerel asliye hukuk mahkemesinden, hedeflenen mülke **acele el koymanın** başlatılmasını talep eder (**İlk Dava**).<sup>25</sup>
6. Yerel hukuk mahkemesi, fiyatı yedi gün içinde belirleyecek bir değerlendirme komisyonu kurar. İdare, belirlenen miktarı malikin ismine bankaya yatırır. Genel uygulama, tüzel kişi yatırımcının kamulaştırma maliyetini karşılamasını talep etmektir.<sup>26</sup>
7. Yerel hukuk mahkemesi ya yazılı (malikin iletişim adresi bulunuyorsa) ya da gazete ilanı aracılığıyla maliki bilgilendirir/davet eder. Böyle bir ilanda paranın transfer edileceği banka hakkında bilgiler de bulunur.
8. Bu aşamada taraflar bir anlaşmaya varabilir. Bir sözleşme imzalanması halinde kamulaştırma süreci, kabul edilen fiyatın ödenmesiyle ve mülkiyetin yerel Tapu Tescilinde kamu makamı adına kaydedilmesinin ardından tamamlanmış olur. Aksi takdirde süreç, idarenin mahkemeye başvurarak kamulaştırma sürecinin Kamulaştırma Kanunu 10. Maddesi uyarınca tamamlanmasını istemesi halinde devam eder (**İkinci Dava**).
9. Ancak, bir mutabakata varılmasından bağımsız olarak idare tarafından malikin ismine belirtilen miktarın yatırılmasından sonra el koyma işlemi gerçekleştirilir. Mahkemenin el koyma emrinin ardından kamu makamı ve tüzel kişi yatırımcı arasında kullanım hakkı resmileştirilmiş olur. Yatırımcı ilgili hedef mülkü kullanmaya başlayabilir.
10. Gerekli olması halinde idare, taşınmaz mülkün 15 gün içerisinde boşaltılması için yerel Adliyeye bağlı İcra Dairesine yetki verebilir.<sup>27</sup> İdareler ve yatırımcılar pratikte, resmi olmayan görüşme ve destek aracılığıyla huzurlu bir tahliye süreci yürütmeye çalışır. Ekili bir arazinin tahliye edilmesinin gerektiği durumlarda rekoltenin maliyeti, tahliye edilmeden tazmin edilir.

<sup>23</sup> Kamu Yararı Kararı bir Bakanlık veya Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılmışsa bu onay gerekli değildir.

<sup>24</sup> Kamulaştırma ve idari açıklama öncesi yürütülmesi gereken işlemleri düzenleyen Kamulaştırma Kanunu 7. Madde uyarınca.

<sup>25</sup> Yalnızca kamulaştırma fiyatının belirlenmesi ve yatırılmasıyla ilgili 10. Maddedeki ilgili açıklamalar uyarınca.

<sup>26</sup> Özel sektör yatırımcılarının ödediği kamulaştırma fiyatı, belirli bir süreliğine kullanma hakkı sağlamaktadır.

<sup>27</sup> Kamulaştırma Kanununun 20. Maddesi uyarınca.

Normal kamulaştırma prosedürüyle AKU'nun arasındaki ana farklılıklar:

1. Normal bir kamulaştırma sürecinde i) bir kamulaştırma planı hazırlanmalı<sup>28</sup> ve ii) bir kamulaştırma davası açılmadan mülkün satın alınması için biçilmiş değerin malikle müzakere edilmesi gerekmektedir.<sup>29</sup> AKU çerçevesinde pratikte kamu idaresi, bir kamulaştırma planı<sup>30</sup> olmadan ve zorunlu müzakere işlemi atlatılarak AKU'ya başvurabilmektedir.
2. AKU kapsamında acele el konulma süreci (İlk Dava), mülkün değerlemesiyle kısıtlıdır. Bu nedenle verilen karar için taraflar temyize gidemez ve iddia ve savunmaların ayrıca tahmini tazminat miktarına itirazların yapıldığı normal kamulaştırma adımları bu aşamada gerçekleştirilmez.
3. Normal kamulaştırma duruşmalarında kamulaştırmayı talep eden kişiler, tapu devri de dahil olmak üzere kamulaştırma adımlarının tümü tamamlanmadan hedef mülkü kullanmaya başlayamaz. Ancak AKU'da kamu veya özel yatırımcılar, tapu devri olmadan yalnızca mahkemeden aldıkları el konulma emri temelinde ilgili hedef mülkü kullanmaya başlayabilir, bu mülke dair haklarını uygulamaya koyabilir.
4. Normal kamulaştırma duruşması yalnızca bir temyizden sonlanırken, AKU için idarenin iki temyize gitmesi gerekmektedir. AKU'nun ilk temyizi mülke acele el konulması, ikinci temyizi de kamulaştırma sürecinin ve tapu devrinin tamamlanması içindir (10. Madde, Dava).

---

<sup>28</sup> 7. Madde

<sup>29</sup> 8. Maddede önceliğin, kamulaştırma davasının başlatılmadan taşınmaz varlığın satın alınmasına verilmesi gerektiği belirtilmekte, kamu makamları için müzakere edilmiş satın alma prosedürleri tanımlanmaktadır.

<sup>30</sup> Yazıcıoğlu, Sami Saygın; Kamulaştırma Hukukunda Acele Kamulaştırma Uygulaması

## Ek B. ERG Şikayet/Talep Formu

| ERG Otoyol A.Ş. Şikayet/Talep Kayıt Formu                                                                                   |                               |                         |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|-------------------------|
| <i>*Gri alanlar Şirket tarafından doldurulacaktır, diğer alanlar şikayet/talep bildiren kişi tarafında doldurulacaktır.</i> |                               |                         |
| Formu dolduran kişi:                                                                                                        |                               | Şikayet/Talep kayıt No: |
| Türü:                                                                                                                       | Şikayet:                      | Talep:                  |
| Kayıt Tarihi:                                                                                                               | Başvurana bilgi verme tarihi: |                         |
| Şikayet/Talep i bildirme tarihi:                                                                                            |                               |                         |
| Şikayet/Talep sahibinin iletişim bilgileri                                                                                  |                               |                         |
| Paydaş Türü:                                                                                                                |                               |                         |
| Adı-Soyadı:                                                                                                                 | Telefon:                      | Cep telefonu:           |
| Kurum:                                                                                                                      | Adres:                        | E-Mail:                 |
| Bildirme şekli:                                                                                                             |                               |                         |
| Dilekçe (şirkete)                                                                                                           | E-mail                        | Web sayfası             |
| Telefon ile (3. kurum, isim)                                                                                                | Sosyal uzman                  |                         |
| Görüşme (saha ziyareti, vb.)                                                                                                | Yüklenici                     |                         |
| Alt yüklenici                                                                                                               | Diğer                         |                         |
| Şikayet/Talep türü:                                                                                                         | Çevresel                      | Sosyal                  |
| İlgili Yerleşim:                                                                                                            |                               |                         |
| Şikayetin konusu:                                                                                                           |                               |                         |
| a. Trafik                                                                                                                   | i. Çalışma şartları           |                         |
| b. Toz                                                                                                                      | j. Yüklenici çalışmaları      |                         |
| c. Atıklar                                                                                                                  | k. Araziye ulaşım             |                         |
| d. Kirlilik (su veya toprak)                                                                                                | l. Güvenlik                   |                         |
| e. Zarar gören ürün(veya tarla)                                                                                             | m. Sağlık ve güvenlik         |                         |
| f. Arazi edinimi                                                                                                            | n. Zarar gören altyapı        |                         |
| g. Mülk edinimi                                                                                                             | o. İşe alım                   |                         |
| h. Gürültü                                                                                                                  | p. Diğer                      |                         |

|                                                                                                              |                                         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|
| <b>Talebin konusu</b> (Lütfen şikayet/taleple ilgili yer, zaman, nasıl gerçekleşti vb. detayları belirtiniz) |                                         |
| <b>Şikayet/talep hakkında özet bilgi:</b>                                                                    |                                         |
| <b>Talebin değerlendirilmesi (Sosyal uzman):</b>                                                             |                                         |
| <b>İlgili birim:</b>                                                                                         | <b>İlgili birime bildirilme tarihi:</b> |
| İSG                                                                                                          | İdari işler                             |
| İnşaat sahası                                                                                                | İK Finans                               |
| Güvenlik                                                                                                     | Yüklenici                               |
| Diğer                                                                                                        |                                         |
| <b>Birimin talep değerlendirme yorumu:</b>                                                                   | <b>İlgili birimin cevap tarihi:</b>     |
|                                                                                                              |                                         |

## Ek C. ERG'nin Internet Sayfasında Şikayet Linki



ERG OTİYOL YATIRIM ve İŞLETME A.Ş.

Konya Yolu 23. Km.  
Göbbağ - Ankara / Türkiye

0312-484 08 00  
Bilgi ve İletişim Hattı

ANA SAYFA KURUMSAL PROJE BİZDEN HABERLER MEDYA **ŞİKAYET&ÖNERİ** İLETİŞİM

Ana Sayfa / İletişim

### Şikayet ve Öneri

Complaint and Recommendations

İletişim

İletişim Bilgileri

Dilek, Şikayet ve Önerileriniz

Kariyer / Açık Pozisyonlar



### Dilek Şikayet ve Önerileriniz Request Complaint and Recommendations

Sizlere daha iyi bilgi verabilmemiz için, Proje dahilinde bilizlere sunmak istediğiniz ayrıca şikayet ve önerileriniz için aşağıdaki formu doldurunuz. Please fill in the below forms for your complaints and recommendations

İsim Name  Ad soyad birleşecek zorunlu olacak  
Adres Address   
Adres Satır 2 Address line 2   
Şehir City   
Posta / Posta Kodu Zip code   
Telefon Numarası Phone number   
E-Posta E-mail   
Şikayet/Öneri Açıklaması Explanation of the Complaint/Recommendation  
Şikayet/Öneri Türü : Complaint/Recommendation Type: ☐ Çevresel Environmental ☐ Sosyal Social  
Şikayet/Öneri Aşaması : Complaint/Recommendation Stage: ☐ İnşaat Construction ☐ İşletme Operation  
Şikayet/Öneri Nedeni : Reason of Complaint/Recommendation: ☐ Toz Oluşumu Dust ☐ Kamulaştırma Expropriation  
☐ Gürültü Noise ☐ Çalışma Koşulları Working Conditions  
☐ Atıklar Waste ☐ Trafik Yoğunluğu Traffic  
☐ Su/Toprak Kirliliği Water/soil pollution  
☐ Diğer  
Şikayet/Öneriyi Açıklayın Explain the Complaint/Recommendation:  
(Ne Oldu? Nerede Oldu? Kim Saldı? Kim Saldı? Sorunun Nedeni? Ne? )  
[What happened? Where did it happen? Who was the cause? What is the result of the problem?]  
Olay Tarihi, Date of the incident  
Month Day Year  
Belirtilen Sorunun Çözülmesi İçin Ne Yapılması İstemsiniz? What would you like it to be done to resolve the problem?  
[Gönder] Send



ERG OTİYOL YATIRIM ve İŞLETME A.Ş.

İletişim

G.O.P. Mah. 79/1 Sok. No:10-11  
06831 Göbbağ - Ankara  
Tel: +90 312 484 08 00  
sosyal@ergotolyol.com.tr

Hızlı Erişim

Ana Sayfa  
Kurumsal  
Proje

Haberler  
Medya  
İletişim

Son Gelişmeler

40. km çalışmalarında sona gelindi  
Ekim, 2017  
Viyadük çalışmaları başladı  
Kasım, 2017

© 2018 ERG Otolyol A.Ş.

## Ek D. Yerleşimlere Göre Etkilenen Hanelerin Durumu

| NO | KONU                                                                 | BAĞLAMA | EVREN | HARMANDAL | HASAKÖY | HÜRRİYET- | KURUGÖL | KUYULUTATL | KÜMBET | OSMANLI | PINARCIK | SARIYAŞI | YAVRUCUK | YAZIHYÜK | YILDIZTEPE | TOPLAM | %    |
|----|----------------------------------------------------------------------|---------|-------|-----------|---------|-----------|---------|------------|--------|---------|----------|----------|----------|----------|------------|--------|------|
| A  | <b>PARSEL TÜRLERİ</b>                                                |         |       |           |         |           |         |            |        |         |          |          |          |          |            |        |      |
|    | Saha çalışması öncesi anket için hedeflenen parsel sayısı            | 100     | 15    | 15        | 40      | 25        | 40      | 9          | 13     | 15      | 90       | 10       | 12       | 3        | 100        | 487    | 100% |
|    | Saha çalışmasında bilgi alınan parsel sayısı                         | 120     | 16    | 15        | 46      | 28        | 43      | 9          | 13     | 18      | 91       | 11       | 18       | 3        | 153        | 584    | 120% |
| A1 | <b>ŞAHIS PARSELLERİ</b>                                              |         |       |           |         |           |         |            |        |         |          |          |          |          |            |        | 95%  |
|    | Kullanılan şahıs parseli sayısı                                      | 107     | 14    | 13        | 42      | 25        | 36      | 6          | 11     | 15      | 66       | 10       | 14       | 0        | 117        | 476    | 86%  |
|    | Boş-Kullanılmayan şahıs parseli sayısı                               | 1       | 0     | 0         | 0       | 0         | 0       | 1          | 1      | 0       | 1        | 0        | 1        | 0        | 25         | 30     | 5%   |
|    | Malikleri/kullanıcılarına dair bilgi alınamayan şahıs parseli sayısı | 6       | 0     | 0         | 4       | 2         | 0       | 1          | 0      | 0       | 21       | 1        | 3        | 3        | 5          | 46     | 8%   |
|    | Seçilen Şahıs Parselleri Toplamı                                     | 114     | 14    | 13        | 46      | 27        | 36      | 8          | 12     | 15      | 88       | 11       | 18       | 3        | 147        | 552    | 100% |
| A2 | <b>HAZİNE-KöyTK PARSELLERİ</b>                                       |         |       |           |         |           |         |            |        |         |          |          |          |          |            |        | 5%   |
|    | Kullanılmayan-boş-topluluk tarafından kullanılan parsel sayısı       | 6       | 2     | 2         | 0       | 1         | 7       | 1          | 0      | 2       | 1        | 0        | 0        | 0        | 6          | 28     | 88%  |
|    | Şahıs tarafından kullanılan hazine-KöyTK parsel sayısı -             | 0       | 0     | 0         | 0       | 0         | 0       | 0          | 1      | 1       | 2        | 0        | 0        | 0        | 0          | 4      | 13%  |
|    | Seçilen Hazine-KöyTK Parselleri Toplamı                              | 6       | 2     | 2         | 0       | 1         | 7       | 1          | 1      | 3       | 3        | 0        | 0        | 0        | 6          | 32     | 100% |
| B  | <b>KULLANICI BİLGİLERİ</b>                                           |         |       |           |         |           |         |            |        |         |          |          |          |          |            |        |      |
|    | Kullanıcısı bilinen şahıs parsellerinin kullanıcıları                | 76      | 13    | 12        | 42      | 25        | 31      | 8          | 12     | 12      | 37       | 10       | 11       | 0        | 81         | 370    | 99%  |
|    | Kullanıcısı bilinen hazine-KöyTK parsellerinin kullanıcıları         | 0       | 0     | 0         | 0       | 0         | 0       | 0          | 1      | 1       | 2        | 0        | 0        | 0        | 0          | 4      | 1%   |
|    | Seçilen parsellerin toplam kullanıcı sayısı                          | 76      | 13    | 12        | 42      | 25        | 31      | 8          | 13     | 13      | 38       | 10       | 11       | 0        | 81         | 374    | 100% |
| C  | <b>ETKİLENEN BİRDEN FAZLA PARSEL KULLANMA DURUMU</b>                 |         |       |           |         |           |         |            |        |         |          |          |          |          |            |        |      |
|    | Birden fazla parseli etkilenen kullanıcılar toplam                   | 31      | 7     | 3         | 10      | 0         | 8       | 3          | 0      | 4       | 21       | 2        | 2        | 0        | 31         | 122    | 33%  |
|    | Tek parseli etkilenen kullanıcılar                                   | 45      | 6     | 9         | 32      | 25        | 23      | 5          | 13     | 9       | 17       | 8        | 9        | 0        | 50         | 252    | 67%  |
| D  | <b>KULLANICILAR ANKET DURUMU</b>                                     |         |       |           |         |           |         |            |        |         |          |          |          |          |            |        |      |
|    | Anket yapılan şahıs parseli kullanıcısı                              | 49      | 7     | 10        | 11      | 18        | 16      | 7          | 10     | 2       | 27       | 5        | 1        | 0        | 54         | 217    | 59%  |
|    | Anket yapılan hazine-KöyTK parseli kullanıcısı                       | 0       | 0     | 0         | 0       | 0         | 0       | 0          | 1      | 1       | 2        | 0        | 0        | 0        | 0          | 4      | 100% |
|    | Anket yapılan ancak bilgileri olmayan kişi sayısı                    | 3       | 0     | 4         | 0       | 0         | 1       | 1          | 0      | 1       | 1        | 3        | 1        | 0        | 4          | 19     |      |
|    | Anket yapılan kişi sayısı                                            | 52      | 7     | 14        | 11      | 18        | 17      | 8          | 11     | 4       | 29       | 8        | 2        | 0        | 58         | 240    |      |
| E  | Anket yapılmayan/ulaşılamayan şahıs parseli kullanıcısı              | 27      | 6     | 2         | 31      | 7         | 15      | 1          | 2      | 10      | 10       | 5        | 10       | 0        | 27         | 153    | 41%  |
|    | <b>KULLANICI TÜRLERİ</b>                                             |         |       |           |         |           |         |            |        |         |          |          |          |          |            |        |      |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |     |     |      |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|---|-----|-----|------|
|    | Bilgi alınan toplam kullanıcı sayısı (şahıs + hazine parseli)                                                                                                                                                                                                                                                               | 76 | 13 | 12 | 42 | 25 | 31 | 8  | 13 | 13 | 38 | 10 | 11 | 0 | 81  | 374 |      |
| E1 | Malik-Hissedar-Yakın Akraba Toplam                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 46 | 11 | 9  | 40 | 23 | 27 | 4  | 12 | 10 | 26 | 4  | 11 | 0 | 65  | 288 | 66%  |
| E2 | Akraba-Kiracı-Kullanıcı Toplam                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 34 | 2  | 3  | 2  | 2  | 6  | 4  | 1  | 3  | 21 | 6  | 0  | 0 | 24  | 108 | 25%  |
| E3 | Hem Malik-Hem Kullanıcı Toplam                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 4  | 0  | 0  | 0  | 0  | 2  | 0  | 0  | 0  | 9  | 0  | 0  | 0 | 8   | 22  | 5%   |
| E4 | Anket yapılan ancak ismi etkilenen şahıs parsellerinde bulunmayan kişi sayısı                                                                                                                                                                                                                                               | 3  | 0  | 4  | 0  | 0  | 1  | 1  | 0  | 1  | 1  | 3  | 1  | 0 | 4   | 19  | 4%   |
|    | Toplam (E1 + E2 + E3 + E4)                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |     | 437 | 100% |
|    | <b>KULLANICILARIN/MALİKLERİN İKAMET DURUMLARI</b>                                                                                                                                                                                                                                                                           |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |     |     |      |
| F  | İkamet durumu bilinen parsellerin kullanıcı sayısı (Kullanıcısı bilinen (374 kişi) + anket yapılan ancak ismi etkilenen parsel listesinde bulunmayan (19 kişi) + boş bırakılan/kullanılmayan (30 parsel/kişi kabul edilmiştir) + kullanıcısı bilinmeyen şahıs parselleri (46 parsel/kişi kabul edilmiştir) toplamı 469 kişi | 86 | 13 | 16 | 46 | 27 | 32 | 11 | 14 | 14 | 61 | 14 | 16 | 3 | 115 | 469 | 100% |
| F1 | SÜREKLİ İKAMET EDEN                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |     | 317 | 68%  |
| F2 | DÖNEMSEL İKAMET EDEN                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |     | 75  | 16%  |
| F3 | İKAMET ETMEYEN (Kullanıcısı bilinmeyen/boş bırakılan şahıs parselleri (Yerleşimde ikamet etmiyor kabul edilmiştir))                                                                                                                                                                                                         |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |     | 76  | 16%  |
|    | DÖNEMSEL İKAMET YERLEŞİMLERİ                                                                                                                                                                                                                                                                                                |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |     | 75  | 100% |
| F4 | Dönemsel İkamet Yakın Yerleşim (Köy/Mahalle)                                                                                                                                                                                                                                                                                | 3  | 0  | 0  | 32 | 1  | 12 | 0  | 0  | 2  | 1  | 0  | 0  | 0 | 0   | 51  | 68%  |
|    | Dönemsel İkamet Bağlı İl-İlçe                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 0  | 2  | 0  | 0  | 0  | 0  | 0  | 0  | 6  | 1  | 0  | 9  | 0 | 2   | 20  | 27%  |
|    | Dönemsel İkamet Başka İl-İlçe                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 0  | 0  | 0  | 0  | 0  | 0  | 0  | 1  | 0  | 1  | 0  | 0  | 0 | 2   | 4   | 5%   |



## **EK E. Görüşmelere Katılan Hanelerin İmza Listesi**

Ekte ayrı bir belge olarak sunulmuştur.

## **EK F. Yerleşimlerde Yapılan Görüşmelerle İlgili Tutanaklar**

Ekte ayrı bir belge olarak sunulmuştur.

## EK G. Fotoğraflar



Aksaray Bağlama Muhtarı ile görüşme



Aksaray Bağlama hane halkı ile görüşme



Aksaray Ortaköy Harmandalı Muhtarı ile görüşme



Aksaray Ortaköy Harmandalı hane halkı ile görüşme



Aksaray Ortaköy Kümbet Muhtarı ile görüşme



Aksaray Ortaköy Kümbet hane halkı ile görüşme





Aksaray Osmanlı Muhtarı ile görüşme



Aksaray Osmanlı hane halkı ile görüşme



Aksaray Sarıyahşi Merkez Muhtarı ile görüşme



Aksaray Sarıyahşi Merkez hane halkı ile görüşme



Ankara Evren Muhtarı ile görüşme



Ankara Evren hane halkı ile görüşme





Ankara Gölbaşı Yavrucuk Muhtarı ile görüşme



Ankara Gölbaşı Yavrucuk hane halkı ile görüşme



Nevşehir Acıgöl Kurugöl Muhtarı ile görüşme



Nevşehir Acıgöl Kurugöl hane halkı ile görüşme



Nevşehir Derinkuyu Kuyulutatlar Muhtarı ile görüşme



Nevşehir Derinkuyu Kuyulutatlar hane halkı ile görüşme





Niğde Merkez Hasaköy Muhtarı ile görüşme



Niğde Merkez Hasaköy hane halkı ile görüşme



Niğde Merkez Kiledere Muhtarı ile görüşme



Niğde Merkez Kiledere hane halkı ile görüşme



Niğde Merkez Pınarcık muhtarı ile görüşme



Niğde Merkez Pınarcık hane halkı ile görüşme



Niğde Merkez Yıldıztepe Muhtarı ile görüşme



Niğde Merkez Yıldıztepe hane halkı görüşmesi

## EK H. Tarım İl Müdürlüklerinin Zirai Ürünler Gelir-Gider 2017 Yılı Maliyet Tabloları

Aksaray

| <b>2017 YILI İLİMİZ SULU/KURU MÜNAVEBE ÜRÜNLERİNİN TAHMİNİ VERİM MALİYET SATIŞ FİYATI</b> |               |             |             |             |               |                    |                      |                    |             |                      |               |             |             |                |          |             |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|-------------|-------------|-------------|---------------|--------------------|----------------------|--------------------|-------------|----------------------|---------------|-------------|-------------|----------------|----------|-------------|-----------|
| <b>ORTALAMA DEĞERLERİ</b>                                                                 |               |             |             |             |               |                    |                      |                    |             |                      |               |             |             |                |          |             |           |
| ÜRÜNLER                                                                                   | Buğday (sulu) | Buğday kuru | Arpa (sulu) | Arpa (Kuru) | Çavdar (Kuru) | Yağlık Ayç. (sulu) | Çerezlik Ayç. (sulu) | Şekerpancarı(sulu) | Yonca(sulu) | Silajlık Mısır(sulu) | Patates(sulu) | Nohut(Kuru) | Aspir(Kuru) | Fasulye (Sulu) | Sarımsak | Çerez kabak | Fig yeşil |
| DEĞERLER                                                                                  |               |             |             |             |               |                    |                      |                    |             |                      |               |             |             |                |          |             |           |
| YILI                                                                                      | 2017          | 2017        | 2017        | 2017        | 2017          | 2017               | 2017                 | 2017               | 2017        | 2017                 | 2017          | 2017        | 2017        | 2017           | 2017     | 2017        | 2017      |
| Ort. Verim (kg/da)                                                                        | 620           | 280         | 580         | 290         | 260           | 350                | 230                  | 7500               | 2000        | 6000                 | 4000          | 80          | 130         | 310            | 800      | 100         | 1000      |
| Üretim gideri(Tl/kg)                                                                      | 0,59          | 0,56        | 0,58        | 0,54        | 0,56          | 1,54               | 3,1                  | 0,14               | 0,43        | 0,13                 | 0,51          | 4,16        | 0,76        | 2,66           | 2,28     | 7,34        | 0,42      |
| Ort. Satış fiyatı (Tl/Kg)                                                                 | 0,95          | 0,95        | 0,84        | 0,84        | 0,84          | 1,80               | 4,5                  | 0,21               | 0,6         | 0,18                 | 0,61          | 6           | 0,95        | 3,5            | 3,1      | 11          | 0,55      |

| Sıra No | Ürün Türü | Kullanım Şekli | Tarım Tipi | Verim (kg/da) | Satış Fiyatı(TL) | Maliyet (TL/kg) |
|---------|-----------|----------------|------------|---------------|------------------|-----------------|
| 1       | Arpa      | Diğer          | Kuru       | 320           | 0,73             | 0,73            |
| 2       | Aspir     |                | Kuru       | 100           | 0,95             | 1,84            |
| 3       | Ayçiçeği  | Çerezlik       | Sulu       | 220           | 5,00             | 2,21            |
| 4       | Ayçiçeği  | Yağlık         | Kuru       | 160           | 1,50             | 1,77            |
| 5       | Buğday    | Diğer          | Kuru       | 280           | 0,90             | 0,87            |
| 6       | Fig Adi   | Yeşil Ot       |            | 1.500         | 0,80             | 0,17            |
| 7       | Fig Macar | Yeşil Ot       |            | 1.900         | 0,80             | 0,16            |
| 8       | Mısır     | Silajlık       |            | 3.900         | 0,20             | 0,17            |
| 9       | Nohut     |                | Kuru       | 90            | 3,75             | 3,98            |
| 10      | Yonca     | Yeşil Ot       |            | 3.450         | 0,70             | 0,19            |
| 11      | Yulaf     | Dane           | Kuru       | 230           | 0,80             | 0,83            |
| 12      | Kavun     |                | Kuru       | 1.430         | 0,60             | 0,21            |
| 13      | Ceviz     |                | Kuru       | 220           | 20,00            | 3,09            |
| 14      | Elma      | Golden         | Sulu       | 1.080         | 1,00             | 1,18            |
| 15      | Kayısı    |                | Sulu       | 480           | 2,00             | 2,14            |



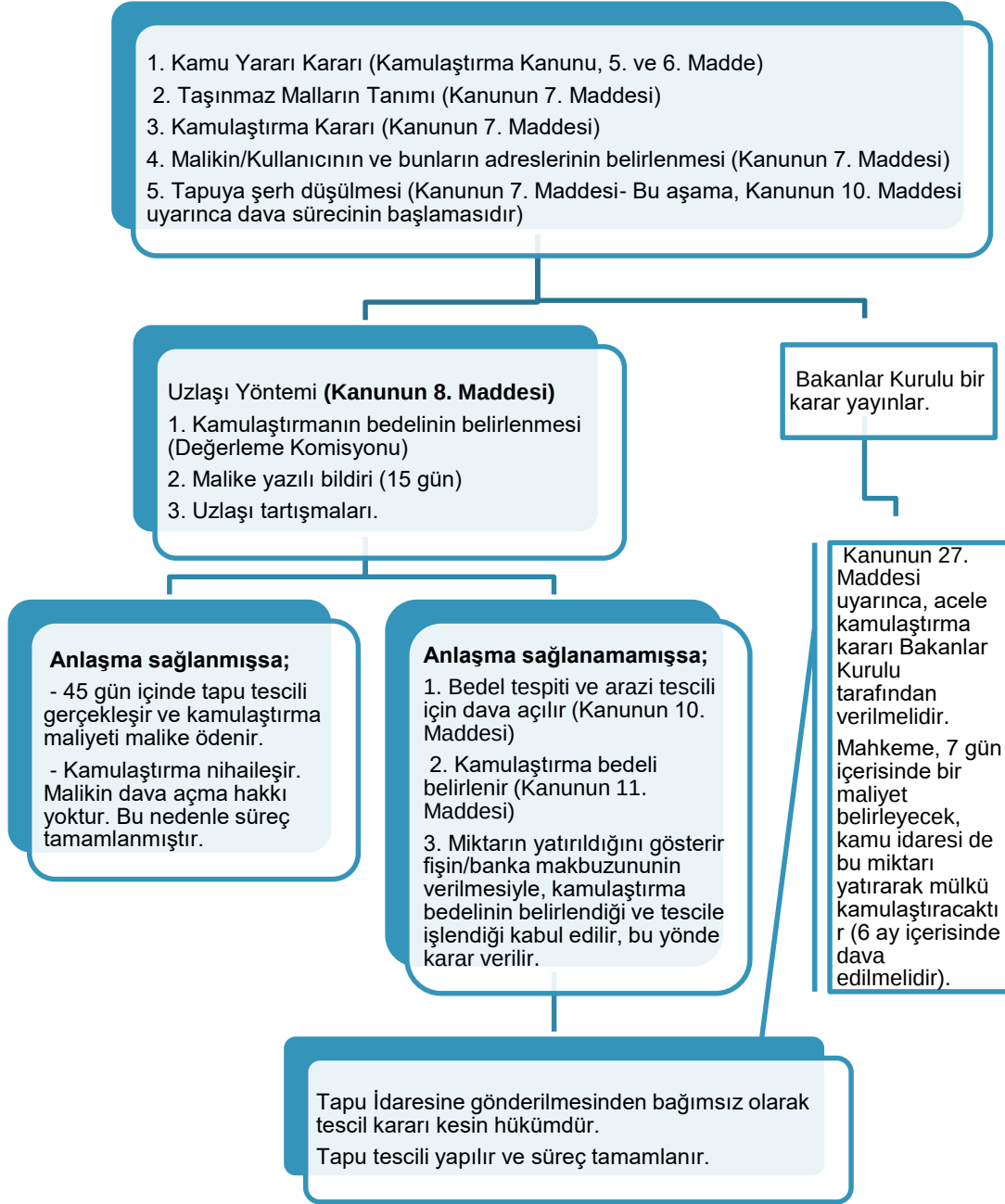
## Niğde

NİĞDE İLİ 2017 YILI BİTKİSEL ÜRÜNLER  
MALİYET VERİLERİ CETVELİ

| ÜRÜN ADI            |       | DEKARA VERİM (Kg) | KİLOGRAM MALİYETİ (TL) | KİLOGRAM SATIŞ FİYATI (TL) | DEKARA GAYRİSAFİ HASILA DEĞERİ (TL) | DEKARA TOPLAM MASRAFI (TL) | DEKARA NET GELİR (TL) |
|---------------------|-------|-------------------|------------------------|----------------------------|-------------------------------------|----------------------------|-----------------------|
| I-TARLA ÜRÜNLERİ    |       |                   |                        |                            |                                     |                            |                       |
| ARPA                | SULU  | 500               | 0,52                   | 0,90                       | 720,00                              | 529,58                     | 190,42                |
|                     | KIRAÇ | 175               | 0,68                   | 0,85                       | 238,75                              | 209,48                     | 29,27                 |
| BUĞDAY              | SULU  | 550               | 0,48                   | 1,02                       | 831,00                              | 536,64                     | 294,36                |
|                     | KIRAÇ | 200               | 0,63                   | 0,94                       | 288,00                              | 225,59                     | 62,41                 |
| ÇAVDAR              |       | 225               | 0,33                   | 0,78                       | 295,50                              | 211,30                     | 84,20                 |
| TIRITIKALE          |       | 350               | 0,33                   | 0,75                       | 412,50                              | 265,80                     | 146,70                |
| YULAF               |       | 250               | 0,35                   | 0,79                       | 327,50                              | 216,48                     | 111,02                |
| KURUFASULYE         |       | 375               | 2,27                   | 4,50                       | 1.818,75                            | 983,68                     | 835,07                |
| MERCİMEK            |       | 100               | 3,53                   | 6,50                       | 685,00                              | 387,92                     | 297,08                |
| NOHUT               |       | 65                | 4,76                   | 8,00                       | 551,50                              | 339,25                     | 212,25                |
| AYÇİÇEĞİ (ÇEREZLİK) |       | 200               | 2,06                   | 4,00                       | 800                                 | 412,17                     | 387,83                |
| AYÇİÇEĞİ (YAĞLIK)   |       | 350               | 1,26                   | 1,85                       | 647,50                              | 442,58                     | 204,92                |
| ASPIR               |       | 200               | 1,10                   | 1,20                       | 240,00                              | 220,10                     | 19,90                 |
| PATATES             |       | 3.750             | 0,51                   | 0,60                       | 2.250,00                            | 1.918,83                   | 331,17                |
| ŞEKERPANCARI        |       | 7.000             | 0,15                   | 0,223                      | 1.561,00                            | 1.023,22                   | 537,78                |
| SARIMSAK (KURU)     |       | 800               | 2,78                   | 5,50                       | 4.400,00                            | 2.220,28                   | 2.179,72              |
| SOĞAN (KURU)        |       | 1.500             | 0,60                   | 0,90                       | 1.350,00                            | 896,80                     | 453,20                |
| BURÇAK (DANE)       |       | 100               | 1,18                   | 2,00                       | 330,00                              | 248,28                     | 81,72                 |
| BURÇAK (YAŞ OT)     |       | 1.000             | 0,20                   | 0,26                       | 260,00                              | 202,31                     | 57,69                 |
| FİĞ (DANE)          |       | 100               | 1,40                   | 2,00                       | 313,75                              | 253,68                     | 60,07                 |
| FİĞ (YAŞ OT)        |       | 1.500             | 0,18                   | 0,26                       | 390,00                              | 268,82                     | 121,18                |
| KORUNGA (YAŞOT)     |       | 2.000             | 0,18                   | 0,26                       | 520,00                              | 365,48                     | 154,52                |
| SILAHLIK MISIR      |       | 6.500             | 0,11                   | 0,21                       | 1.365,00                            | 702,92                     | 662,08                |
| YONCA (YAŞ OT)      |       | 4.750             | 0,16                   | 0,26                       | 1.235,00                            | 747,66                     | 487,34                |
| II-SEBZE ÜRÜNLERİ   |       |                   |                        |                            |                                     |                            |                       |
| BARBUNYA (TAZE)     |       | 1.000             | 1,39                   | 3,25                       | 3.250,00                            | 1.388,62                   | 1.861,38              |
| BİBER               |       | 1.000             | 2,28                   | 3,00                       | 3.000,00                            | 2.283,00                   | 717,00                |
| DOMATES             |       | 4.000             | 0,52                   | 1,15                       | 4.600,00                            | 2.065,71                   | 2.534,29              |
| FASULYE (TAZE)      |       | 1.000             | 1,36                   | 3,00                       | 3.000,00                            | 1.356,17                   | 1.643,83              |
| HIYAR               |       | 2.500             | 0,50                   | 1,35                       | 3.375,00                            | 1.240,81                   | 2.134,19              |
| ISPANAK             |       | 1.000             | 1,26                   | 2,50                       | 2.500,00                            | 1.264,25                   | 1.235,75              |
| KABAK (BAL)         |       | 3.000             | 0,41                   | 1,05                       | 3.150,00                            | 1.216,88                   | 1.933,12              |
| KABAK (ÇEREZLİK)    |       | 60                | 11,69                  | 19,00                      | 1.140,00                            | 701,39                     | 438,61                |
| KABAK (SAKIZ)       |       | 3.000             | 0,41                   | 1,00                       | 3.000,00                            | 1.219,58                   | 1.780,42              |
| KARPUZ              |       | 3.000             | 0,38                   | 0,70                       | 2.100,00                            | 1.145,28                   | 954,72                |
| KAVUN               |       | 2.750             | 0,42                   | 0,80                       | 2.200,00                            | 1.153,39                   | 1.046,61              |
| LAHANA              |       | 6.000             | 0,30                   | 0,41                       | 2.460,00                            | 1.798,53                   | 661,47                |
| MARUL (GÖBEKLİ)     |       | 1.400             | 0,90                   | 2,25                       | 3.150,00                            | 1.266,68                   | 1.883,32              |
| SARIMSAK (YEŞİL)    |       | 900               | 2,62                   | 3,75                       | 3.375,00                            | 2.359,21                   | 1.015,79              |
| SOĞAN(YEŞİL)        |       | 1.500             | 0,76                   | 1,75                       | 2.625,00                            | 1.139,55                   | 1.485,45              |
| III-MEYVE ÜRÜNLERİ  |       |                   |                        |                            |                                     |                            |                       |
| ARMUT               |       | 1.750             | 1,17                   | 2,00                       | 3.500,00                            | 2.047,91                   | 1.452,09              |
| AYVA                |       | 1.400             | 1,29                   | 2,50                       | 3.500,00                            | 1.810,00                   | 1.690,00              |
| BADEM               |       | 280               | 7,90                   | 12,00                      | 3.360,00                            | 2.213,00                   | 1.147,00              |
| CEVİZ               |       | 480               | 6,75                   | 20,00                      | 9.600,00                            | 3.238,02                   | 6.361,98              |
| ÇILEK               |       | 2.250             | 2,13                   | 4,50                       | 10.125,00                           | 2.739,33                   | 7.385,67              |
| ELMA (KLASİK)       |       | 1.500             | 1,45                   | 1,70                       | 2.550,00                            | 2.176,82                   | 373,18                |
| ELMA(YARI BODUR)    |       | 2.975             | 1,08                   | 1,35                       | 4.016,25                            | 3.202,14                   | 814,11                |
| ELMA(TAM BODUR)     |       | 4.275             | 1,11                   | 1,35                       | 5.771,25                            | 4.732,50                   | 1.038,75              |
| ERİK                |       | 1.125             | 1,59                   | 2,25                       | 2.531,25                            | 1.786,00                   | 745,25                |
| KIRAZ               |       | 1.225             | 3,02                   | 5,00                       | 6.125,00                            | 3.699,46                   | 2.425,54              |
| KAYISI              |       | 750               | 2,53                   | 3,50                       | 2.625,00                            | 1.898,49                   | 726,51                |
| NEKTARİN            |       | 2.000             | 1,41                   | 2,50                       | 5.000,00                            | 2.827,61                   | 2.172,39              |
| ŞEFTALİ             |       | 1.600             | 1,72                   | 3,00                       | 4.800,00                            | 2.755,69                   | 2.044,31              |
| UZUM                |       | 575               | 1,41                   | 2,25                       | 1.293,75                            | 811,44                     | 482,31                |
| VIŞNE               |       | 2.000             | 1,54                   | 3,00                       | 6.000,00                            | 3.088,38                   | 2.911,62              |
| ZERDALI             |       | 875               | 1,36                   | 2,00                       | 1.750,00                            | 1.189,21                   | 560,79                |

**Not:** Yukarıda cetveldeki ürünlere ait 2017 yılı verileri, ortalama veriler olup; ürün çeşidi, toprak yapısı, arazi vasfı, bakım koşulları vb. durumlarda değişiklik gösterebilir.

## EK I. Kamulaştırma Yasal Çerçeve



## EK J. Bilgilendirme Broşürü

### Ankara-Niğde Otoyolu Projesi Nedir?

Ankara Niğde Otoyolu Projesi, Edirne'den başlayıp İstanbul, Bolu, Ankara, Pozantı Adana ve Gaziantep üzerinden Şanlıurfa'ya ulaşan TEM otoyolunun, eksik kalan Ankara-Niğde Kesimini kapsamaktadır. Projenin tamamlanması ile birlikte Marmara, Karadeniz ve Akdeniz Bölgelerini birbirine bağlayan, uluslararası bir ulaşım ağı tamamlanmış olacaktır. Bu amaçla; Ankara – Acıkuyu Kavşağı, Acıkuyu Kavşağı – Alayhan Kavşağı ve Alayhan Kavşağı – Gölcük Kavşağı aralarını kapsayan 3 ana bölüm ve ara bağlantılardan oluşan yeni bir yol yapımı planlanmıştır. Söz konusu projenin gerçekleşmesi ile kuzeybatı ve güneydoğu illerimiz arasında, özellikle Ankara, Kırşehir, Nevşehir, Aksaray ve Niğde illeri ve çevresine kesintisiz, erişim kontrollü, güvenli ve konforlu bir karayolu ulaşımı sağlanacak ve bölge trafiği rahatlayacaktır.

### Geçim Kaynakları Yeniden Yapılandırma Planı (GKYYP) Nedir?

Bu plan (GKYYP) Ankara Niğde Otoyolu Projesi'nin arazi ediniminden etkilenen arazi sahipleri ve kullanıcılarının arazi kaybından dolayı oluşabilecek geçim kayıplarının telafisi için hazırlanmıştır. Bu plan tarım ve hayvancılık faaliyetlerini destekleyici programları içermektedir.

### Destekler Nelerdir?

ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.



### Tarım Destekleri:

- Buğday Yetiştiriciliği
- Yemlik Arpa Yetiştiriciliği
- Kaliteli Yem Bitkileri Tarımının Desteklenmesi
- Yonca Yetiştiriciliği

### Hayvancılık Destekleri:

- Suni Tohumlama Desteği



### Kimler Başvurabilir?

Tüm başvuru sahiplerinde aranan en temel şart, kullandıkları ve/veya sahibi oldukları arazinin Ankara Niğde Otoyolu Projesi faaliyetlerinden etkilenmiş olmasıdır.

Başvuru sahipleri projeden etkilenen arazinin kullanıcısı olmalıdır. Başvuru için temel koşul, sahip oldukları veya kullandıkları arazinin hane için önemli bir geçim kaynağını oluşturuyor olmasıdır.

Buna göre, kullandıkları veya sahibi oldukları arazilerin projeden etkilenen bölümünün başvuru sahibinin **toplam arazi varlığının % 20 veya üstünü oluşturuyor olması gerekmektedir.** Bununla birlikte etkilenen arazinin % 20'den az olması durumunda başvuru sahibi geçim kaynaklarının önemli ölçüde etkilendiğini belgeleyebiliyorsa desteklerden faydalandırılacaktır.

Başvuru sahibi birden fazla programa aynı anda başvuru yapabilir. Yapılacak değerlendirmeye bağlı olarak birden fazla programdan destek alabilir.

Hassas grupların (kadın hane reisi olan kullanıcılar, engelliler, ihtiyaç sahibi vb.) başvuruları öncelikli olarak değerlendirilecektir.



Başvuru Süreci

Destek programlarından faydalanmak isteyen kişiler başvuru dilekçeleri ve gerekli evrakları ilan edilecek tarihlerde “ERG Otoyol Halkla İlişkiler Uzmanları”na elden teslim edebilirler.

Başvuruların alınmasının planlandığı tarih **yy. XXX. 2019 – yy. XXX 2019** tarihleri arasındır. Destek programlarına **başvurular sadece ilan edilen tarih aralığında alınacak** olup bu tarihler dışında yapılacak başvurular dikkate alınmayacaktır. Konuyla ilgili iletişim bilgileri broşürün sonunda yer almaktadır.

Başvuru formları internet üzerinden [www.ergotoyol.com.tr](http://www.ergotoyol.com.tr) adresinden veya muhtarlıklardan temin edilebilir.

**Başvuru sahiplerinden istenen evraklar nelerdir?**

Şahıs başvuru sahiplerinden istenecek evraklar;

1. Başvuru formu,
2. Nüfus cüzdanı fotokopisi,
3. Nüfus Müdürlüğü’nden veya e-devlet sisteminden alınan ikametgah belgesi,
4. Tarım İl veya İlçe Müdürlüklerinden alınan son 2 yıla (2017-2018) ait, etkilenen parsel bilgisini de gösterecek şekilde Çiftçi Kayıt Sistemi belgesi,
5. Gerekliyse muhtardan ve iki azadan alınan, etkilenen parseli kullandığına dair belge (Mülkiyeti kamulaştırılan hazine, orman, mera, köy tüzel kişiliği veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait araziye uzun süredir tarımsal amaçlı kullandığına dair Muhtar ve azaların imzalayacağı tespit tutanağı veya beyanı varsa ecrimisil ya da kiralama belgesi).

#### Hak Sahipliği

Kamulaştırma çalışmaları Karayolları Genel Müdürlüğü, arazi toplulaştırması işleri Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Şahıs mülkiyetindeki taşınmazları projeden etkilenen kişilere tam ikame değeri üzerinden kamulaştırma bedeli nakit olarak ödenecektir.

Şahıs arazisi tapusu sahiplerine, resmi ve gayriresmi (sözleşmesiz) şahıs arazisi kullanıcıları/kiracılarına, Kamu Arazilerinin resmi kullanıcılarına, kamulaştırmadan dolayı kaybettikleri yıllık/çok yıllık ürün/bitki bedelleri, tam ikame değeri üzerinden nakit olarak ödenecektir.

Hassas gruplara GKYYP ve Toplumsal Kalkınma Planı kapsamında yürütülen tarım ve hayvancılık programlarında yararlanıcılar olarak yer verilecektir.

#### Bize ulaşın

ERG OTOYOL YATIRIM VE İŞLETME A.Ş.

#### Adres:

Gaziosmanpaşa Mahallesi 79/1 Sokak No: 6 M

Gölbaşı / Ankara

#### Tel:

+90 312 499 50 80

+90 530 179 12 27

**E-posta:** info@ergotoyol.com.tr

[www.ergotoyol.com.tr](http://www.ergotoyol.com.tr)



**ERG OTOYOL YATIRIM VE İŞLETME A.Ş**

# **ANKARA NİĞDE OTOYOLU PROJESİ**

## **GEÇİM KAYNAKLARINI YENİDEN**

## **YAPILANDIRMA PLANI**

